

DANUBIUS

Acta Symposium

I / 2015

COMUNITATEA BULGARĂ DIN GALAȚI.
ISTORIA FAMILIEI GESHOV

БЪЛГАРСКАТА ОБЩНОСТ В ГАЛАЦ.
СЕМЕЙНА ИСТОРИЯ ГЕШОВ

THE BULGARIAN COMMUNITY IN GALAȚI.
THE HISTORY OF GESHOV FAMILY

EDITURA
Muzeului de Istorie Galați

Galați

MUZEUL DE ISTORIE GALAȚI

DANUBIUS
Acta Symposium I

COMUNITATEA BULGARĂ DIN GALAȚI.
ISTORIA FAMILIEI GESHOV

&

БЪЛГАРСКАТА ОБЩНОСТ В ГАЛАЦ.
СЕМЕЙНА ИСТОРИЯ ГЕШОВ

&

THE BULGARIAN COMMUNITY IN GALATI.
THE HISTORY OF GESHOV FAMILY

Editor / Редактор: Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU

E D I T U R A
Muzeului de Istorie Galați

GALAȚI, 2015

COLEGIUL ȘTIINȚIFIC:

Mihalache BRUDIU (Galați), Anne-Marie CASSOLY (Strasbourg),
Virgil CIOCÂLTAN (București), Constantin FROSIN (Galați),
Viaceslav KUSHNIR (Odessa), Florin MARINESCU (Atena),
Mihai MAXIM (Istanbul), Mykola MYKHAILUTSA (Odessa),
Silviu MILOIU (Târgoviște), Crișan MUȘETEANU (București),
Ioan OPRIȘ (București), Dan RÂPĂ-BUICLIU (Galați), Martin RILL (Ulm),
Ion SANDU (Iași), Silviu SANIE (Iași), Victor SPINEI (Iași),
Marian STROIA (București), Mihai-Dimitrie STURDZA (Paris),
Elena TÎRZIMAN (București), Ion ȘIȘCANU (Cahul),
Taras VINSTKOVSKII (Odessa)

RESPONSABILI ANTERIORI AI REVISTEI:

Ion T. DRAGOMIR, Ștefan STANCIU

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU - redactor responsabil
George ENACHE - redactor șef
Ovidiu NEDU - secretar științific
Virgil NISTRU-ȚIGĂNUȘ - consilier editorial
Elena-Ingrid BAHAMAT, Decebal NEDU, Marius VELICĂ – redactori

TRADUCERI:

engleză: Cornelia BUJOR
bulgară: Iavor STOYANOV

MACHETĂ GRAFICĂ ȘI DESKTOP PUBLISHING:

Liliana - Carmen PALADE

COPERTA:

Marius MITROF, Iulian ROMAN

Responsabilitatea științifică a textelor revine în întregime autorilor.

I.S.S.N. 1220 – 5052

E-I.S.S.N. 2392 - 7992

CUPRINS / СЪДЪРЖАНИЕ / CONTENT

Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU <i>Nota editorului / Editor's Note</i>	5
Aleksandar FILIPOV / Александър ФИЛИПОВ <i>Cuvânt înainte / Предговор / Foreword</i>	7
Aneta MIHAYLOVA / Анета МИХАЙЛОВА <i>Ivan Evstratiev Geshov: politician european, om de stat bulgar</i> 13 <i>Иван Евстратиев Гешов: европейски политик, български държавник</i> <i>Ivan Evstratiev Geshov: European Politician, Bulgarian Statesman</i>	
Iavor STOYANOV / Явор СТОЯНОВ <i>Centre ale emigrației bulgare din perioada Renașterii naționale.</i> <i>Moștenirea materială și spirituală</i>	29
<i>Центрове на българската емиграция през възраждането.</i> <i>Материално и нематериално наследство</i> <i>Centres of Bulgarian emigration during the National Revival.</i> <i>Material and Spiritual Heritage</i>	
Marius MITROF / Мариус МИТРОВ <i>„Casa Geshov”- O istorie necunoscută a unui monument istoric din Galați</i> 53 <i>„Къща Гешов” - неизвестната история на един исторически</i> <i>паметник от Галац</i> <i>“Geshov House”- An unknown History of a Historical Monument of Galați</i>	
Valentin BODEA / Валентин БОДЯ <i>Aspecte ale comunității bulgare din Galați</i>	105
<i>Факти и данни за историята на българската общност в Галац</i> <i>Aspects of the Bulgarian Community of Galați</i>	

prof. Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU
directorul Muzeului de Istorie "Paul Păltănea" Galați
Prof. Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU
Director of "Paul Păltănea" History Museum Galați

NOTA EDITORULUI

Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați, prin Editura Muzeului de Istorie Galați deschide sub egida revistei *DANUBIUS* o nouă serie de publicații, intitulată *Acta Symposium*.

În această serie vom pune la dispoziția cititorului studiile și materialele prezentate în cadrul Simpozioanelor și Sesiunilor de comunicări științifice, naționale și internaționale, organizate de Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați.

Inaugurăm seria *Acta Symposium* publicând studiile și articolele susținute în cadrul Simpozionului internațional *Comunitatea bulgară din Galați. Istoria familiei Geshov*, eveniment cultural-științific desfășurat în data de 21 aprilie 2015.

Acest Simpozion a făcut parte din proiectul general „Promovarea patrimoniului cultural imobil din Galați” al Direcției Județene pentru Cultură Galați. Lucrările Simpozionului și expoziția foto-documentară „Legăturile familiei Guechoff (Geshov) cu Galațiul”, au fost organizate de către Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați, partener în acest proiect.

La acest eveniment cultural a participat și o delegație a Ambasadei Bulgariei la București, condusă de către Excelența Sa, domnul Ambasador Aleksandar FILIPOV.

Pentru organizarea expoziției foto-documentare, domnul Ambasador a avut amabilitatea de a transmite Muzeului de Istorie “Paul Păltănea” Galați o serie de documente și fotografii, în copie, privind comunitatea bulgară din Galați în secolele XIX-XX.

Transmitem și pe această cale, gratitudinea noastră domnului Ambasador al Republicii Bulgaria la București, Excelența Sa, Aleksandar FILIPOV.

EDITOR'S NOTE

The Publishing House of “Paul Păltănea” History Museum of Galați opens, under the aegis of *DANUBIUS* magazine, a new series of publications entitled *Acta Symposium*.

This series shall offer to the reader the studies and materials presented at the national and international Symposiums and Scientific Sessions held by “Paul Păltănea” History Museum of Galați.

We inaugurate *Acta Symposium* series with the studies and articles presented at the international symposium *The Bulgarian Community of Galați. The History of Geshov Family*, cultural and scientific event held on 21 April 2015.

This Symposium was a part of the general project “The promotion of the real estate cultural patrimony of Galați” initiated by Galați County Directorate for Culture. The works of the Symposium and the photographic-documentary exhibition “The connections of Guechoff (Geshov) family with Galați” were organised by “Paul Păltănea” History Museum of Galați, project partner.

This cultural event was also attended by a delegation of the Embassy of Bulgaria in Bucharest, led by His Excellency Aleksandar FILIPOV.

In view of the photographic-documentary exhibition, His Excellency had the kindness to send to “Paul Păltănea” History Museum of Galați a series of copies of documents and photographs concerning the Bulgarian community of Galați in the 19th and 20th centuries.

We express once again our gratitude to His Excellency Aleksandar FILIPOV, Ambassador of the Republic of Bulgaria in Bucharest.

prof. Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU
directorul Muzeului de Istorie "Paul Păltănea" Galați
Prof. Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU
Director of "Paul Păltănea" History Museum Galați

NOTA EDITORULUI

Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați, prin Editura Muzeului de Istorie Galați deschide sub egida revistei *DANUBIUS* o nouă serie de publicații, intitulată *Acta Symposium*.

În această serie vom pune la dispoziția cititorului studiile și materialele prezentate în cadrul Simpozioanelor și Sesiunilor de comunicări științifice, naționale și internaționale, organizate de Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați.

Inaugurăm seria *Acta Symposium* publicând studiile și articolele susținute în cadrul Simpozionului internațional *Comunitatea bulgară din Galați. Istoria familiei Geshov*, eveniment cultural-științific desfășurat în data de 21 aprilie 2015.

Acest Simpozion a făcut parte din proiectul general „Promovarea patrimoniului cultural imobil din Galați” al Direcției Județene pentru Cultură Galați. Lucrările Simpozionului și expoziția foto-documentară „Legăturile familiei Guechoff (Geshov) cu Galațiul”, au fost organizate de către Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galați, partener în acest proiect.

La acest eveniment cultural a participat și o delegație a Ambasadei Bulgariei la București, condusă de către Excelența Sa, domnul Ambasador Aleksandar FILIPOV.

Pentru organizarea expoziției foto-documentare, domnul Ambasador a avut amabilitatea de a transmite Muzeului de Istorie “Paul Păltănea” Galați o serie de documente și fotografii, în copie, privind comunitatea bulgară din Galați în secolele XIX-XX.

Transmitem și pe această cale, gratitudinea noastră domnului Ambasador al Republicii Bulgaria la București, Excelența Sa, Aleksandar FILIPOV.

EDITOR'S NOTE

The Publishing House of “Paul Păltănea” History Museum of Galați opens, under the aegis of *DANUBIUS* magazine, a new series of publications entitled *Acta Symposium*.

This series shall offer to the reader the studies and materials presented at the national and international Symposiums and Scientific Sessions held by “Paul Păltănea” History Museum of Galați.

We inaugurate *Acta Symposium* series with the studies and articles presented at the international symposium *The Bulgarian Community of Galați. The History of Geshov Family*, cultural and scientific event held on 21 April 2015.

This Symposium was a part of the general project “The promotion of the real estate cultural patrimony of Galați” initiated by Galați County Directorate for Culture. The works of the Symposium and the photographic-documentary exhibition “The connections of Guechoff (Geshov) family with Galați” were organised by “Paul Păltănea” History Museum of Galați, project partner.

This cultural event was also attended by a delegation of the Embassy of Bulgaria in Bucharest, led by His Excellency Aleksandar FILIPOV.

In view of the photographic-documentary exhibition, His Excellency had the kindness to send to “Paul Păltănea” History Museum of Galați a series of copies of documents and photographs concerning the Bulgarian community of Galați in the 19th and 20th centuries.

We express once again our gratitude to His Excellency Aleksandar FILIPOV, Ambassador of the Republic of Bulgaria in Bucharest.

Aleksandar FILIPOV
Ambasadorul Bulgariei în România
Александър ФИЛИПОВ
Посланик на България в Румъния
Aleksandar FILIPOV
Bulgaria's ambassador to Romania

CUVÂNT ÎNAINTE

Stimate doamne,
Stimați domni,

Sunt bucuros pentru faptul că mă aflu, astăzi, la Galați, pentru a onora un eveniment frumos. Acesta reprezintă un prilej favorabil de a reaminti despre conexiunea dintre popoarele român și bulgar, care se extinde pe durata a câtorva secole. Pentru popoarele noastre, Dunărea a fost și va rămâne nu o frontieră, ci o legătură. Galați este unul dintre orașele românești care au adăpostit pe revoluționarii bulgari, precum și pe reprezentatii de seamă ai clasei comerciale. Unul dintre aceștia este Ivan Evstratiev Geshov – politician, savant, personalitate cu o contribuție uriașă pentru dezvoltarea Bulgariei, dar legat și de România, Marea Britanie, Rusia, Austro-Ungaria. Motivul întâlnirii noastre de astăzi reprezintă casa fiului său – Evstrati Geshov, parte a moștenirii semnificative, lăsate de către emigrația bulgară în România. Este suficient să menționăm donația fraților Evloghi și Hristo Gheorgievi pentru construirea Ateneului Român, pentru a ne crea o idee despre contribuția bulgarilor la modernizarea României, în semn de recunoștință față de poporul român, care a oferit bulgarilor nu numai azil politic, dar și posibilitatea de dezvoltare a emigrației noastre. Acesta este motivul pentru care noi considerăm importantă menținerea patrimoniului bulgar, aflat pe teritoriul României. Casa Familiei Geshov reprezintă un exemplu a efortului depus de către partea română, în acest sens, efort pe care noi îl stimăm și îl sprijinim.

Expoziția, pe care urmează să o admirăm, și simpozionul pe tema moștenirii emigrației bulgare, demonstrează însă ceva în plus. Anume legătura dintre popoarele noastre, personificată, în cazul concret, de Familia Geshov, care nu se epuizează doar prin câteva clădiri, de o importanță indiscutabilă. Reprezintă, de asemenea, faptul că atunci când valoarea persoanei este atât de mare, persoana

aceasta este profund apreciată – indiferent de țară și indiferent de relațiile dintre țări. Astfel de personalitate a fost Geshov – tatăl – una dintre personalitățile emblematică, care au contribuit la crearea legăturii strânse dintre Bulgaria și România.

Această legătură este vizibilă și în zilele noastre: aproximativ un milion de turiști români vizitează anual țara noastră, în anul 2015 a fost organizată cea de a treia ședință comună a Guvernelor României și Bulgariei. România este al treilea partener comercial al Bulgariei, în cadrul UE, iar în prezent țările noastre colaborează pentru crearea a cel puțin încă două poduri peste Dunăre, precum și pentru realizarea altor proiecte transfrontaliere.

Aceste exemple sunt suficiente pentru a demonstra nivelul înalt al relațiilor româno-bulgare. Prezența noastră aici este, de asemenea, un exemplu. Sunt convins că această expoziție ce va stârni interesul oamenilor de știință, dar și pe cel al unui spectru larg de cetățeni, precum și conferința care urmează să aibă loc astăzi, vor contribui la descoperirea unor noi aspecte comune dintre popoarele român și bulgar.

Doresc să urez succes Prefecturii Galați și Autorităților Locale pentru efortul depus, în vederea menținerii și restaurării casei Familiei Geshov. Felicităm și susținem toate acțiunile care ajută pentru menținerea și validarea culturii și comunității bulgare din România. Mulțumesc statului român pentru eforturile depuse în acest sens.

Consider că, prin eforturi comune, cooperarea dintre țările noastre poate deveni mult mai intensivă și mai eficientă.

Vă mulțumesc pentru atenție!

ПРЕДГОВОР

Уважаеми дами и господа,

Радвам се, че днес сме в Галац по приятен повод. Повод да напомним, че румънският и българският народ са свързани от векове. За нашите два народа река Дунав е била и остава не граница, а връзка. Галац е един от румънските градове, приютили както българската революционна емиграция, така и видни представители на българската търговска прослойка. Един от тях е Иван Евстратиев Гешов – политик, учен, универсална личност с огромен принос за развитието на България, но свързан също с Румъния, Великобритания, Русия, Австро-Унгария. Повод за нашата среща е къщата на неговия син – Евстрати Гешов, част от значителното материално наследство, оставено от българската емиграция в Румъния. Достатъчно е да споменем дарението на братя Евлоги и Христо Георгиеви за построяването на Атенеума, за да придобием представа за приноса на българите за модернизацията на Румъния, за признателността им към румънския народ, осигурил не просто политическо убежище, а и възможност за развитие на нашата емиграция. Затова за нас е важно да бъдат запазени колкото е възможно повече обекти на материалното наследство, оставени от българите в Румъния. Къщата на семейство Гешови е пример за усилията и на румънската страна в тази насока, усилия, които ние приветстваме и подкрепяме.

Изложбата, която предстои да видим, и научната конференция посветена на наследството на българската емиграция, показват и нещо друго. Показват, че връзката между нашите два народа, олицетворена в случая от семейство Гешови, не се изчерпва с няколко сгради, несъмнено важни. Показва, че когато един човек е стойностен и си тежи на мястото, той бива оценен – независимо в коя държава и независимо от отношенията между държавите. Именно такъв човек е Гешов-баща – една от ярките личности, свързали някога България и Румъния.

Тази връзка личи и днес – около 1 милион румънски туристи посещават нашата страна всяка година. През 2015 г. се проведе третото съвместно заседание на румънското и българското правителство. Румъния е третият търговски партньор на България в ЕС, работим за изграждането на поне още два моста над река Дунав, както и по други съвместни проекти.

Тези примери са достатъчни, за да покажат високото равнище на румънско-българските отношения. Нашето присъствие тук – също. Уверен

съм, че изложбата ще привлече интереса не само на учените, но и на по-широк кръг граждани, че конференцията, която ще проведем днес, ще допринесе за разкриването на нови общи неща между българския и румънския народ.

Пожелавам успех на префектурата и на местните власти в Галац в усилията им за запазване и възстановяване на къщата на семейство Гешови. Приветстваме и подкрепяме всички действия, които допринасят за запазване и утвърждаване на българската култура и на българските общности в Румъния. Благодаря на румънската държава за усилията, които полага в тази насока.

Вярвам, че с общи усилия можем да направим сътрудничеството между нашите две държави още по-интензивно и резултатно.

Благодаря Ви за вниманието!

FOREWORD

Dear Madams,

Dear Sirs,

I am happy to be here today, in Galați, to celebrate this beautiful event. It is an opportunity to remember the connection which exists between the Romanian and the Bulgarian peoples, spanning over several centuries. For our peoples, the Danube was and will always be a link, not a frontier. Galați is one of the Romanian cities which had sheltered Bulgarian revolutionists, as well as distinguished representatives of the commercial class. Ivan Evstratiev Geshov is one of them – politician, scholar, a personality with a great contribution to the development of Bulgaria, but who was also connected with Romania, Great Britain, Russia, Austria-Hungary. The reason of our meeting today is the house of his son – Evstrati Geshov, part of the significant heritage left by the Bulgarian emigration in Romania. It suffices to mention the donation made to Evloghi and Hristo Gheorgievi brothers for the building of the Romanian Athenaeum to make an idea about the Bulgarians' contribution to the modernisation of Romania, in recognition of the support offered by the Romanian people who not only gave them political asylum, but also a development opportunity for our emigration. This is why we consider it is important to keep the Bulgarian patrimony which lies on the territory of Romania. The Geshov house represents an example of the effort made by the Romanian party to that end, effort which we appreciate and support.

The exhibition we are about to see and the symposium on Bulgarian emigration prove something more, namely the connection between our peoples, personified by the case of Geshov and which is not limited to several buildings, undoubtedly, of an importance beyond dispute. It represents, at the same time, the fact that when the value of a person is so great, that person is deeply appreciated – no matter the country and the relationships between countries. Such a person was Geshov – the father – one of the emblematic personalities who contributed to the creation of the tight connection between Bulgaria and Romania.

This connection can still be seen nowadays – about a million Romanian tourists visit our country each year, and the third common meeting of the Romanian and Bulgarian Governments was held in 2015. Romania is the third commercial partner of Bulgaria in EU and, at present, our countries are

collaborating for building two other bridges across the Danube, as well as for the achievement of other cross-border projects.

These examples are enough to prove the high level of Romanian-Bulgarian relationships. Our presence here is yet another example. I am sure that this exhibition would stir the interest of scientists, as well as of many citizens and, along with the conference to be held today, would contribute to the discovery of some new common points of the Romanian and Bulgarian peoples.

I wish good luck to Galați Prefecture and to the local authorities in their effort to maintain and restore the house of Geshov Family. We congratulate and support all the actions which help to maintain and validate the Bulgarian culture and community of Romania. I thank to the Romanian State for all the efforts made to that end.

I believe that by joining our efforts the cooperation between our countries can become more intensive and more efficient.

Thank you for your attention!

prof.asist. Aneta MIHAYLOVA
Institutul de Studii Balcanice & Centrul de Tracologie
Academia Bulgară de Științe
гл. ас. Анема МИХАЙЛОВА
Институт за балканистика с Център по тракология, БАН
Assist. Prof. Aneta MIHAYLOVA
Institute of Balkan Studies & Centre of Thracology
Bulgarian Academy of Sciences

***IVAN EVSTRATIEV GESHOV: POLITICIAN EUROPEAN,
OM DE STAT BULGAR***

Sunt foarte fericită că moștenirea culturală pe care această clădire care a aparținut odată familiei Geshov o reprezintă ne dă posibilitatea să evocăm o familie bulgară foarte influentă, care a avut puternice legături și cu România, și al cărei cel mai important reprezentant a fost, fără îndoială, Ivan Evstratiev Geshov.

Ivan Evstratiev Geshov a fost una dintre cele mai proeminente figuri din viața politică, socială și intelectuală bulgară în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea. Om de vastă cultură, cu contribuții remarcabile în mai multe domenii, Geshov a fost politician, economist, bancher, om de știință, diplomat, persoană publică, jurnalist, traducător, filantrop. Trasând câteva dintre cele mai importante repere ale biografiei sale, avem ocazia nu doar să cunoaștem o personalitate de marcă a istoriei moderne bulgare, dar și să facem o scurtă incursiune în „marea istorie“ a Bulgariei, de care viața lui Geshov a fost intim legată.

Născut în Plovdiv la mijlocul secolului al XIX-lea (8 Februarie 1849), Ivan Geshov provine din celebra familie de negustori și bancheri Geshovtsi. Micul Ivan și-a început studiile la liceul bulgar din Plovdiv. În 1865, tatăl său a plecat în Marea Britanie, la Manchester, pentru a deschide o filială a companiei, iar familia l-a urmat. La Manchester, Ivan Geshov a studiat la Owens College și la Universitatea Victoria, iar în 1869 a absolvit Științele financiare și politice. În 1872 biroul a fost închis și familia s-a întors la Plovdiv. Acei șapte ani petrecuți în Marea Britanie i-au dat nu numai o educație solidă, dar și-au pus decisiv amprenta asupra viziunii despre lume a vlăstarului de negustor. Tânărul inteligent și sensibil

Danubius. Acta Symposium, I, Galați, 2015, p. 13-28.

a simțit spiritul unei alte Europe și a vrut să-l ia cu el în țara natală. După cum el însuși a amintit mai târziu, perioada studiilor în Anglia și observațiile asupra societății engleze a timpului i-au întărit convingerea că „cea mai bună garanție pentru o bună guvernare este un popor luminat”.

Revenit în patria lui, Geshov a fost prins în vârtoarea evenimentelor politice și sociale care animau Bulgaria în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când conștiința națională bulgară începea să reclame emanciparea de sub dominația otomană. În timpul revoltei bulgare din 1876 împotriva Imperiului Otoman, Geshov s-a implicat activ în acțiunile de sprijinire a populației din zonele afectate, precum și în susținerea cauzei bulgare în fața marilor cancelarii europene. A vizitat el însuși regiunile afectate. Impresiile culese de la fața locului le-a trimis ziarelor britanice sub formă de corespondențe ce descriau foarte exact atrocitățile la care fusese supusă populația bulgară, în încercarea sa de emancipare față de Imperiul sultanilor de la Constantinopol. Implicarea sa în lupta pentru independență nu a trecut neobservată: a fost arestat și condamnat la moarte dar, în urma intervenției Consulatului britanic și american pedeapsa capitală a fost comutată în exil în Asia Mică.

După eliberare, Ivan Geshov a devenit unul dintre artizanii Bulgariei moderne, luând parte activă la viața politică. Inițial, a fost ales președinte al parlamentului local din Rumelia de Est, iar mai târziu a fost numit în funcția de ministru de finanțe al regiunii(1882-1883). După 1883, s-a mutat la Sofia, unde a ocupat consecutiv funcțiile de guvernator al Băncii Naționale a Bulgariei (1883-1886), Ministru de Finanțe (1886, 1894-1897) și al Economiei (1894-1897). În perioada 16.03.1911 - 01.06.1913 Ivan Geshov a fost prim-ministru și ministru de externe. De fapt, Geshov purta crucea grea de a fi prim-ministru într-un moment foarte dificil și important pentru Bulgaria, și anume în timpul Primului Război Balcanic. A fost ales în parlament de mai multe ori. De două ori a fost președinte al Adunării Naționale. După moartea lui Konstantin Stoilov, în 1901, Ivan Geshov a condus Partidul Popular și a rămas liderul său în următorul sfert de secol.

Ivan Geshov s-a manifestat nu numai în arena politică, ci, de asemenea, ca o persoană publică, om de știință și jurnalist. El a cooperat activ și a devenit redactor al primului ziar al tuturor bulgarilor după eliberare „Maritza”, publicat la Plovdiv. De altfel, gazetăria a rămas una dintre ocupațiile sale favorite de-a lungul întregii vieți. În 1898 a fost ales președinte al Societății literare bulgare (din 1911 - Academia Bulgară de Științe), funcție pe care a deținut-o până la moartea sa, în 1924. Această demnitate a însemnat recunoașterea valorii cercetărilor sale științifice: Geshov este autorul unor studii privind productivitatea agricolă în Bulgaria, distribuția poverii fiscale pe diferite grupuri sociale, cooperativele de credit etc. Lui îi aparține și prima încercare de a calcula produsul intern brut, chiar în 1893.

Pentru un sfert de secol, până la moartea sa, marele om de stat și figură publică a fost și președinte al Crucii Roșii bulgare (1899-1924).

Legăturile lui Ivan Evstratiev Geshov cu România s-au creat grație relațiilor comerciale ale familiei sale, dar mai mult prin relația sa cu bancherul Evlogi Georgiev, bine cunoscut pentru numeroasele sale acte de caritate nu numai pentru țara sa, dar și pentru România, care a devenit a doua casă a lui. Căsătoria lui Ivan Geshov cu Maria Pulieva în 1875 a fost binecuvântată de către reprezentantul cel mai proeminent al familiei Pulievi - Evlogi Georgiev (văr primar al miresei), dar prima întâlnire dintre Geshov și bancherul bucureștean a avut loc abia în 1879, la București. Probabil că încă din acel moment deja bancherul a văzut în el o persoană de valoare, pe care se putea conta. De-a lungul anilor, Geshov a fost omul de încredere al lui Georgiev. Cei doi au întreținut o corespondență aproape zilnică, concentrată în jurul afacerilor comune. O dovadă a bunele relații dintre ei este faptul că numai trei ani de la prima lor întâlnire, în 1882 Evlogi Georgiev a întocmit testamentul sau declarând Ivan Geshov moștenitor universal al său. Deci, după moartea lui Evlogi Georgiev în iunie 1897, toate proprietățile acestuia din România și Bulgaria i-au revenit lui Geshov, care devenea astfel cel mai bogat om din Bulgaria. După 1897, Geshov a început să-și petreacă mai mult timp în România pentru să se ocupe efectiv de afacerile lui Evlogi Georgiev.

În timpul când Ivan Geshov a fost prim-ministru, de afacerile din România s-a ocupat fiul său Evstrati, care a fost de fapt proprietarul acestei clădiri din Galați. Din păcate, nu am putut găsi în arhivele bulgare documente oficiale legate de achiziționarea casei Geshovi din orașul dvs. ori referințe la ea în corespondența dintre Ivan Geshov și fiul său Evstrati.

Câteva cuvinte despre Evstrati Geshov. El este fiul cel mare al lui Ivan Geshov, născut în 1884 la Sofia. Evstrati a absolvit Științe Economice în Paris și a fost președinte al consiliului de administrație al companiei de asigurări „Balkan”; membru al Uniunii Internaționale a bancherilor din Elveția și altele. Împreună cu fratele său Evlogi el a administrat proprietatea tatălui său, înainte și după moartea sa. A transferat din România și a donat Academiei Bulgare de Științe valoroasa arhivă Evlogi și Hristo Georgievi, precum și biblioteca extrem de bogată a tatălui său. A murit în 1959.

Uitat sau necunoscut? Astfel ar putea începe o biografie a lui Ivan Evstratiev Geshov. Este ciudat dar și nedrept faptul că în conștiința publică bulgară, Geshov a rămas în primul rând ca moștenitorul averii bine-cunoscutului bancher Evlogi Georgiev, care își trăise viața în București; sau că este asociat cu erorile și compromisurile săvârșite cu ocazia creării Uniunii Balcanice, înainte de Primul Război Balcanic, opțiune ce l-a clasat automat printre cei responsabili de prima catastrofă națională bulgară. De fapt, războaiele balcanice, petrecute în vremea când era prim-ministru, i-au produs amărăciune și o cruntă dezamăgire. La 17 mai

1913, ziua când se încheia Primul Război Balcanic, Geshov a demisionat. S-a retras din politică și s-a dedicat jurnalismului, dar nu a încetat să-și servească țara, participând la diferite misiuni diplomatice sau folosindu-și autoritatea de care se bucura pentru a promova cauza bulgară. În 1915 a scris cartea „Uniunea Balcanică. Memorii și morală”, un volum memorialistic unde a dezvăluit motivele care au stat la baza încheierii Uniunii Balcanice. După evaluarea biografului său, istoricul bulgar Prof. Elena Statelova, „când toata lumea era încântată de marile victorii bulgare din timpul acestui război, el a cerut moderație, când toată lumea voia răzbunare, el a pledat pentru răbdare și înțelegere, fără aventuri politice”. Partizan declarat al menținerii unor relații bune cu vecinii, Geshov a fost cel care a descris decizia guvernului bulgar de a începe al Doilea Război Balcanic, în care Bulgaria s-a războit cu toți vecinii săi, cu termenul de „nebulie criminală”.

Deși foarte respectată și apreciată de contemporanii săi, activitatea filantropică al lui Ivan Geshov este astăzi puțin cunoscută. Ivan Geshov a continuat cu succes activitatea filantropică a lui Evlogi Georgiev, care făcuse donații generoase pentru centre comunitare, biserici, spitale, organizații de caritate și altele. În 1908, Geshov a plătit ipoteca Societății Literare Bulgare la Banca Națională, în valoare de 120 mii de leva, ajutând Societatea să devină o instituție științifică independentă care, în 1911, avea să devină Academia Bulgară de Științe. În 1923, Geshov a donat Academiei casa cu trei etaje de pe strada Serdica № 4, pentru a fi vândută, iar cu banii obținuți să se finalizeze sediul Academiei și să fie publicate lucrările sale și ale altor oameni de știință. Proprietatea a fost estimată la 3 milioane de leva. Dar cel mai semnificativ act caritabil al lui Geshov rămâne construirea Casei Ivan și Maria Geshov. Pe terenul lui și cu resurselor sale, în 1915, pe strada Graf Ignatiev № 17 a început construcția unei clădiri pentru a găzdui mai ales pe studenții rămași orfani în urma războaielor balcanice, pe urmașii invalizilor din aceleași războaie, dar și pe alți studenți fără posibilități materiale. În testamentul lui de 1923, Geshov a prevăzut întreaga sumă necesară pentru finisarea și mobilarea casei.

Și încă un lucru, foarte important: el a fost un om extrem de moral. Este interesant faptul ca a fost singurul prim-ministru din istoria bulgară modernă care a efectuat numeroasele misiuni diplomatice în favoarea cauzei bulgare din banii proprii, refuzând orice fel de remunerație de la statul bulgar, chiar și atunci când ca mai mare parte a averii sale era pusă sub sechestru în România (trei sferturi din proprietatea familiei se afla în România).

În testamentul său din 1 septembrie 1923 Geshov face bilanțul unei vieți puse în slujba patriei: „Am luptat împotriva dominației străine - și la tinerețe și la maturitate -, și am luptat împotriva jugului ignoranței, lipsei de omenie, instinctelor josnice, mentalității dezastruoase, moștenită din trecut care-l face pe omul politic să vadă statul ca pe ceva străin și îl determină să pună interesele sale particulare

mai presus de interesul general... Ca om de stat, în calitate de ministru, mi-am pus toată energia mea în slujba Bulgariei, pentru modernizarea căreia am făcut legi, am militat pentru înțelegere între toți fiii patriei, între țărani și orașeni, între partide și cetățeni, între statele și popoarele balcanice...

Profund convins că salvarea Bulgariei va veni doar din cultivarea spiritului, doar dacă fiii ei își vor cultiva mintea dar și inima în spiritul principiilor pe care le-am slujit întreaga viață, îmi fac o datorie de onoare din a întreprinde tot ce îmi stă în putință pentru ca tinerii să se poată forma în spiritul acestor principii și după moartea mea“.

Anunțul morții sale a ajuns repede în capitalele europene. Cu acel prilej, un ziar din Europa a consemnat: „În țara noastră, el a fost cunoscut ca un om de educație britanică, mereu onest și moderat”.

Putem nota cu satisfacție că tocmai un astfel de politician, apreciat de contemporanii săi ca „mereu onest și moderat” – așa cum astăzi rar de mai poate întâlni - a devenit un liant, un pod pentru relațiile dintre țările noastre.

**ИВАН ЕВСТРАТИЕВ ГЕШОВ: ЕВРОПЕЙСКИ ПОЛИТИК,
БЪЛГАРСКИ ДЪРЖАВНИК**

Много съм щастлива, че културното наследство, което сградата принадлежала някога на семейство Гешови представлява, ни дава възможност да си припомним за една много влиятелна българска фамилия, която е силно свързана и с Румъния, и чиито най-важен представител е несъмнено Иван Евстратиев Гешов.

Иван Евстратиев Гешов е една от най-изтъкнатите фигури от българския политическия, социален и интелектуален елит през втората половина на XIX век и началото на XX век. Човек с широка култура, с изключителен принос в множество области, Гешов е политик, икономист, банкер, учен, дипломат, общественик, журналист, преводач, филантроп. Проследявайки някои от основните моменти в неговата биография, имаме възможността не само да се запознаем с една забележителна личност от съвременната българска история, но също така и да хвърлим бегъл поглед в "голямата история" на България, с която животът на Гешов е тясно свързан.

Роден в Пловдив в средата на XIX век (8 февруари 1849 г.), Иван Гешов произхожда от известният търговски род Гешовци. Малкият Иван започва образованието си в българското училище в Пловдив. През 1865 г. баща му заминава за Манчестър, Великобритания, за да открие клон на търговско-банкерската си къща и взема със себе си цялото си семейство. В Манчестър Иван Гешов учи в "Оуенс колидж" и в университета "Виктория", където през 1869 г. завършва финансови и политически науки. През 1872 г. кантората е закрыта и семейството се връща в Пловдив. Седемте години прекарани в Обединеното кралство не само му дават добро образование, но слагат и важен отпечатък върху неговия светоглед. Интелигентният и чувствителен млад мъж усеща духа на другата Европа и иска да го пренесе със себе си в родината. Както по-късно самият той си спомня, студентските години в Англия и наблюденията му върху английското общество от това време оставят у него убеждението, че "най-добрата гаранция за добро управление е един просветен народ."

Завръщайки се в родината си, Иван Гешов е погълнат от водовъртежа на политическите събития през втората половина на XIX век, когато българската нация води борба за освобождение от османско владичество. По време на Априлското въстание Гешов се включва активно в акциите за набиране на помощи за населението от засегнатите райони, както и в защита на българската кауза в големите европейски столици. Той изпраща събраните

впечатления от мястото на събитието до британски вестници под формата на кореспонденции, които дават много точно описание на жестокостите, на които е подложено българското население в своя стремеж за освобождение от султанската власт в Константинопол. Неговото участие в борбата за независимост не остава незабелязано: той е арестуван и осъден на смърт, но след намесата на британското и на американското консулство смъртното наказание е заменено с изгнание в Мала Азия.

След Освобождението, Иван Гешов се превръща в един от строителите на съвременна България, като участва активно в политическия живот на страната. Той е първият председател на Областното събрание в Източна Румелия (1879-1880), а по-късно е назначен за министър на финансите на областта (1882-1883). След 1883 г. Гешов се премества в София, където отново заема важни държавни постове - директор на Българската народна банка (1883-1886), министър на финансите (1886, 1894-1897) и на икономиката (1894-1897). В периода 16.03.1911 г. - 01.06.1913 г. Иван Гешов е министър-председател и министър на външните работи. В действителност, Гешов поема тежкия кръст да бъде министър-председател в един изключително труден и важен за България момент, а именно по време на Балканската война. На няколко пъти Гешов е избран за депутат в българския парламент, а на два пъти и е председател на Народното събрание. След смъртта на Константин Стоилов през 1901 г. Иван Гешов застава начело на Народната партия и остава неин лидер в следващия четвърт век.

Иван Гешов се изявява не само на политическата сцена, но и като обществен деец, учен и журналист. Той сътрудничи активно и става главен редактор на първия следосвобожденски общобългарски вестник "Марица", издаван в Пловдив. Всъщност, журналистиката си остава едно от любимите му занимания през целия му живот. През 1898 г. той е избран за председател на Българското книжовно дружество (от 1911 г. Българска академия на науките) и заема този пост до смъртта си през 1924 г. Този престижен пост е и признание за стойността на научната му дейност. Гешов е автор на изследвания върху селскостопанската производителност в България, разпределението на данъчната тежест върху различните социални групи, кредитните кооперации, задругата и др. Негов е и първият опит да се изчисли брутният вътрешен продукт на страната, още в далечната 1893 г.

В продължение на четвърт век, до смъртта си големият български държавник и общественик е председател и на Българския червен кръст (1899-1924).

Връзката на Иван Гешов с Румъния може да се търси по линия на търговските отношения на семейството му, но той е най-вече чрез живеещият в Букурещ banker Евлоги Георгиев, известен с благотворителната си дейност

не само за родината си, но и за Румъния, която става негова втора родина. Бракът на Иван Гешов с Мария Пулиева през 1875 г. е благословен от най-видният представител на семейство Пулиеви - Евлоги Георгиев, който е неин първи братовчед, но първата среща на банкера с Гешов се осъществява няколко години по-късно, през 1879 г. в Букурещ. Вероятно още тогава букурещкият банкер е видял в негово лице стойностен човек, на когото може да се разчита, а с течение на годините Гешов се превръща в неговият най-доверен човек. Между двамата тече почти ежедневна кореспонденция, свързана с общите им стопански дела. Доказателство за близките им отношения и доверието между тях е факта, че само три години след първата им среща, през 1882 г. Евлоги Георгиев съставя завещанието си, в което посочва Иван Гешов като свой унитарен наследник. Така след смъртта на Евлоги Георгиев през юни 1897 г. Гешов наследява всичките му имоти в Румъния и България и става най-богатият човек в България. След 1897 г. Гешов започва да прекарва повече време в Румъния, за да се занимава активно с делата на Евлоги Георгиев.

По времето когато Иван Гешов е министър-председател, с бизнеса делата в Румъния се занимава синът му Евстрати, който всъщност е човъкът, който е бил собственик сградата в Галац. За съжаление, в иначе много богатите на информация за фавмилията Гешови български архивите не можах да намеря официални документи, свързани с покупката на тази къщата или някакви споменавания за нея него в запазената кореспонденция между Иван Гешов и синът му Евстрати.

Няколко думи за Евстрати Гешов. Той е най-големият син на Иван Гешов, роден през 1884 г. в София. Евстрати завършва икономика в Париж. Той е председател на управителния съвет на застрахователна компания "Балкан", член на Международния съюз на банкерите в Швейцария и др. Евстрати, заедно с брат си Евлоги управлява собствеността на баща си преди и след смъртта му. Именно той пренася от Румъния и дарява на Българска академия на науките ценния архив на братята Евлоги и Христо Георгиеви и изключително богатата библиотека на баща си. Умира през 1959 г.

Забравен или неизвестен? Така започва една биография на Иван Евстратиев Гешов. Странно е и в същото време много несправедливо, че в българското обществено съзнание Гешов битува най-вече като наследник на милионите на Евлоги Георгиев или пък името му се свързва с направените грешки и компромиси при създаването на Балканския съюз преди началото на Балканската война, което автоматично го нарежда сред виновниците за първата българска национална катастрофа. В действителност, периодът на Балканските войни, когато той за известно време е министър-председател, му причинява много мъка и горчиво разочарование. На 17 май 1913 г., денят, в който е подписан мирният договор в Лондон, който слага край на

Балканската война, Гешов подава оставка. Той се оттегля от политиката и се посвещава на журналистиката, но не престава да служи на страната си, като участва в различни мисии или използва връзките си, за да популяризира каузата на България. През 1915 г. той написва мемоарната се книга "Балканският съюз. Спомени и поука," в която описва причините, стоящи в основата на сключването на Балканския съюз. Според оценката на неговия биограф, българският историк проф. Елена Стателова "както когато всички са обзети от еуфория от победите в Балканската война, Гешов призовава за умереност, така и във времето когато идеята за реванш е желание или поне мечта за всички, той пледира за търпение и разум." Убеден привърженик на поддържане на добри отношения със съседите, Гешов е този, който определя решението на българското правителство да започне втората балканска война, в която България се изправя срещу всички свои съседи, с термина "престъпно безумие".

Въпреки, че е много уважавана и високо ценена от неговите съвременници, днес е малко известна и филантропската дейност на Иван Евстратиев Гешов. Той успешно продължава филантропската дейност на Евлоги Георгиев, който е направил множество щедри дарения за читалища, църкви, болници, благотворителни организации и други. През 1908 г. Гешов, изплаща ипотечния дълг на Българското книжовно дружество към БНБ - в размер на 120 хил. лв. и спомага дружеството да се превърне в независимо научно учреждение, а през 1911 г. да се провъзгласи за Българска академия на науките. През 1923 г. Гешов завещава на БАН триетажна къща на ул. Сердика № 4, от чиято продажба да се довърши сградата на Академията и да се издадат неговите и на други учени трудове. Имотът се оценява на три милиона лева. Но най-значимият му дарителски жест остава построяването на Дома на Иван и Мария Гешови. Върху негов терен и с негови средства през 1915 г. на ул. Граф Игнатиев № 17 започва строежът на сграда, която да подслони предимно студенти - синове на убити или останали неработоспособни по време на Балканските войни офицери и войници и деца на други бедни българи. Със завещанието си от 1 септември 1923 г. Гешов осигурява цялата необходима сума за довършване и мебелиране на дома.

И още нещо, много важно, Гешов е човек с висок морал. Интересен е фактът, че той е единственият премиер в съвременната българска история, който не получава заплата и извършва множество дипломатически мисии в защита на българската национална кауза със собствените си пари, отказвайки възнаграждение от българската държава, дори и когато по-голямата част от имуществото му е секвестрирано в Румъния (три четвърти от недвижимото имущество на семейството е в Румъния).

В завещанието си от 1 септември 1923 г. Гешов прави равностметка на един живот преминал в служба на родината: "... Борих се против чуждото иго и на младини, и на старини, борих се и против игото на невежеството, на жестокосърдечието, на низките страсти, на пагубния манталитет, унаследен от политическото робство, да смятаме държавата за нещо не свое, за нещо чуждо, да поставяме частните облаги по-горе от общото благо... Като общественик, като министър в България, аз се страх да ѝ помогна чрез служене на идеи и идеали спасителни за нея, чрез прокарване многобройни полезни закони, чрез усилия, за да се постигне сговор между българските синове, между селяни и граждани, между съсловия и партии, между балканските държави и народи ...

Дълбоко убеден, че единственото спасение на България е да се работи за прераждането на нейната душа, за културата на ума и сърцето на нейните синове, за тяхното проникване от принципите и миогледа, на които аз служих, аз смятам за мой свещен дълг да сторя възможното, за да продължи това служене и подир моята смърт..."

Вестта за смъртта му достига бързо до големите европейски столици. По този повод, един европейски вестник пише: "В нашата страна, той е известен като човек с британско образование, винаги честен и умерен".

Можем да отбележим със задоволство, че точно такъв политик, оценен от съвременниците си като "винаги честен и умерен" - каквито днес рядко се срещат - се превърща в свързващо звено, в мост за отношенията между нашите две страни.

***IVAN EVSTRATIEV GESHOV: EUROPEAN POLITICIAN,
BULGARIAN STATESMAN***

I am very happy that the cultural heritage of this building which had once belonged to the Geshovis makes it possible to evoke a very influential Bulgarian family, which had strong connections with Romania as well, its most important representative being, undoubtedly, Ivan Evstratiev Geshov.

Ivan Evstratiev Geshov was one of the most prominent figures of the Bulgarian political, social and intellectual life in the second half of the 19th century and beginning of the 20th century. Highly cultivated and with remarkable contributions in numerous areas, Geshov was a politician, an economist, a banker, a scientist, a diplomat, a public person, a journalist, a translator, a philanthropist. By tracing some of the most important moments of his biography, we are given the opportunity to become acquainted with an outstanding personality of modern Bulgarian history, as well as to make a short incursion in the “greater history” of Bulgaria, as Geshov’s life was intimately tied to it.

Born in Plovdiv at the middle of the 19th century (8 February 1849), Ivan Geshov comes from the famous family of merchants and bankers, the Geshovtsi. Young Ivan began his studies at the Bulgarian High School of Plovdiv. In 1865, his father left to Great Britain, in Manchester, to open a subsidiary of his company and his family followed him. In Manchester, Ivan Geshov studied at Owens College and Victoria University, and in 1869 he graduated from the financial and political sciences programme. In 1872, the office was closed down and the family returned to Plovdiv. These seven years spent in Great Britain not only endowed him with a strong education, but also left their mark on his view of the world. Intelligent and sensitive, the young man felt the spirit of another Europe and wanted to take it with him, in his country of birth. As he himself recalled later, the time spent in England and the observation of the English society of the time consolidated his belief that “the best guarantee of good governance is an enlightened people”.

Back in his country, Geshov was caught in the whirl of the political and social events which were animating Bulgaria in the second half of the 19th century, when the Bulgarian national consciousness was beginning to reclaim its emancipation from the Ottoman domination. During the Bulgarian rebellion of 1876 against the Ottoman Empire, Geshov participated actively to the actions in support of the people from the distressed areas, and defended the Bulgarian cause in front of the great European chancelleries. He visited the distressed areas himself and sent his impressions to the British newspapers, in the form of correspondences which described very precisely the atrocities to which the Bulgaria population had been subjected to, in his attempt at emancipation from the Empire of Sultans from

Constantinople. His involvement in the fight for independence did not go unnoticed: he was arrested and sentenced to death but, following the intervention of the British and American Consulates, the death sentence was changed into an exile to Asia Minor.

After his release, Ivan Geshov became one of the artisans of modern Bulgaria, playing an active part on the political stage. Initially, he was elected president of the local parliament of Eastern Rumelia, and later on he was appointed Minister of Finance of this region (1882- 1883). After 1883, he moved to Sofia, where he held the offices of governor of the National Bank of Bulgaria (1883-1886), Minister of Finance (1886, 1894-1897) and Economy (1894-1897). Between 16.03.1911 and 01.06.1913 Ivan Geshov was Prime Minister and Foreign Affairs Minister. In fact, Geshov bears a heavy cross being Prime Minister at a very difficult and important time for Bulgaria, that is, during the first Balkan War. He was elected several times in the Parliament. Twice, he was the president of the National Assembly. After the death of Konstantin Stoilov in 1901, Ivan Geshov led the People's Party and remained its leader during the next quarter of the century.

Ivan Geshov distinguished himself not only on the political arena, but also as a public person, scientist and journalist. He cooperated with and became editor of the first newspaper of all the Bulgarians subsequent to the emancipation, "Maritza", published in Plovdiv. In fact, journalism remained one of his favourite occupations throughout his entire life. In 1898 he was elected President of the Bulgarian Literary Society (from 1911 on, Bulgarian Academy of Sciences), position which he maintained till his death in 1924. This office meant the recognition of the value of his scientific research: Geshov is the author of several studies on agricultural productivity in Bulgaria, the distribution of tax burden on various social groups, credit cooperatives etc. His was the first attempt at calculating the gross domestic product, in 1893.

For a quarter of a century, until his death, the great statesmen and public person was also the President of the Bulgarian Red Cross (1899-1924).

Ivan Evstratiev Geshov's connections with Romania were created due to the commercial relationships of his family, but mostly due to his relationship with banker Evlogi Georgiev, well-known for his many acts of charity not only for his country, but also for Romania, which became his second home. The marriage of Ivan Geshov with Maria Pulieva in 1875 was blessed by the most prominent representative of Pulievi family - Evlogi Georgiev (the bride's cousin), but the first meeting between Geshov and the banker from Bucharest took place barely in 1879, in Bucharest. Probably, the banker saw in him a valuable person, ever since that moment, someone you can rely on. Over the years, he was Georgiev's right-hand man. They corresponded almost on a daily basis, mostly concerning their common business. A proof of their excellent relationship is that in 1882, only three years

after their first encounter, Evlogi Georgiev made his will, naming Ivan Geshov his sole heir. Therefore, after Evlogi Georgiev's death in June 1897, all of his properties from Romania and Bulgaria were inherited by Geshov, who thus became the richest person in Bulgaria. After 1897, Geshov began spending more time in Romania, effectively managing Evlogi Georgiev's affairs.

While Ivan Geshov was Prime Minister, his son, Evstrati, took care of his affairs in Romania – Evstrati was the owner of this building from Galați. Unfortunately, we could not find any official documents in the Bulgarian records concerning the purchase of Geshovi house in your town, or any references to it in the correspondence between Ivan Geshov and his son, Evstrati.

A few words about Evstrati Geshov. He is the eldest son of Ivan Geshov, born in 1884 in Sofia. Evstrati graduated from the Faculty of Economic Sciences in Paris and was the Chairman of the managing board of "Balkan" insurance company; member of the International Union of Bankers of Switzerland and others. Together with his brother, Evlogi, he managed his father's property, before and after his death. He transferred from Romania and donated to the Bulgarian Academy of Sciences the valuable Evlogi and Hristo Georgievi archive, as well as the extremely rich library of his father. He died in 1959.

Forgotten or unknown? This is how a biography of Ivan Evstratiev Geshov could begin. It is equally strange and unfair that Geshov remained in the Bulgarian collective consciousness, first of all, as the heir of the fortune of Evlogi Georgiev, the well-known banker who lived in Bucharest; or that he is associated with the mistakes and compromises made at the time of the creation of the Balkan Union, before the First Balkan War, option which automatically included him among those responsible for the first Bulgarian national catastrophe. In fact, the Balkan Wars, which occurred during his days as Prime Minister, caused him much sorrow and disappointment. On 17 May 1913, when the First Balkan War ended, Geshov resigned. He withdrew from politics and dedicated himself to journalism, but he never stopped serving his country, participating to various diplomatic missions or using his authority for promoting the Bulgarian cause. In 1915 he wrote the book "The Balkan Union. Memories and Moralities", a volume of memoirs in which he revealed the reasons behind the conclusion of the Balkan Union. According to the evaluation made by his biographer, Prof. Elena Statelova "when everyone was delighted about the great Bulgarian victories during this war, he asked for moderation, when everyone called revenge, he pleaded for patience and understanding, no political adventures". Declared partisan of maintaining good relationships with the neighbours, Geshov was the one who described the intention of the Bulgarian government to begin the Second Balkan War, in which Bulgaria warred against all of its neighbours, as an act of "criminal madness".

Although highly respected and appreciated by his contemporaries, Ivan Geshov's philanthropy is little known today. Ivan Geshov successfully continued the philanthropic activity of Evlogi Georgiev, who had made generous gifts to

community centres, churches, hospital, charitable organisations and others. In 1908, Geshov paid to the National Bank the mortgage of the Bulgarian Literary Society, in amount of 120,000 leva, helping the Society become an independent scientific institution which would become in 1911 the Bulgarian Academy of Sciences. In 1923, Geshov donated to the Academy the three-storey house on 4 Serdica Street which was to be sold, the money thus obtained being used to finish the offices of the Academy and to publish his works as well as the works of other scientists. The property was estimated at 3 million leva. But, Geshov's most important charitable act remains the building of the house Ivan and Maria Geshovi. On his land and with his own resources, in 1915, he began building on 17 Graf Ignatiev Street a house meant to shelter, particularly, students left as orphans after the Balkan Wars, successors of war cripples, as well as other students deprived of material means. In his 1923 will, Geshov provided the entire amount required for finishing and furnishing the house.

And another very important thing – he was an extremely moral person. It is interesting that he was the only Prime Minister of modern Bulgaria who went on many diplomatic missions in support of the Bulgarian cause, at his own expense, denying any remuneration from the Bulgarian State, even when most of his fortune was sequestered in Romania (three quarters of the family property was in Romania).

In his will of 1 September 1923, Geshov strikes the balance of a life entirely dedicated to serving his country: “I fought against foreign domination in my youth and in my adulthood and I fought against the burden of ignorance, lack of humanity, menial instincts, disastrous mentality, inherited from the past, which makes the politician see the State as something foreign and makes him put his own interests above the general interest.... As a statesman, in my capacity of Prime Minister, I used all my energy to serve Bulgaria, making laws for its modernisation, militating for understanding among its sons, between peasants and townspeople, between parties and citizens, between the Balkan states and peoples...

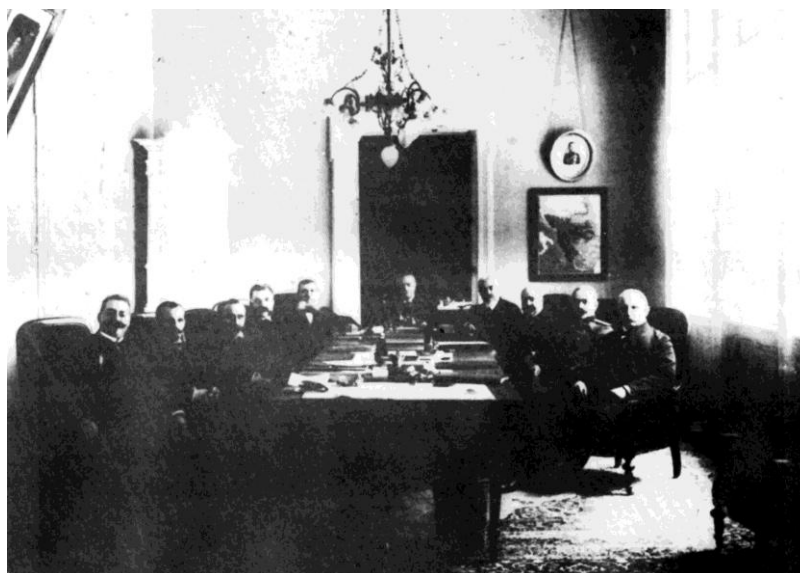
Confident that the salvation of Bulgaria would only come from the cultivation of its spirit, only if its sons cultivate their minds and hearts in the spirit of the principles I have served my entire life, it is my duty of honour to do everything within my power to make sure that the young would still be shaped in the spirit of the same principles after my death”.

The news of his death quickly reached the European capital cities. On this occasion, a European newspaper wrote: “In our country, he was known as a man of British education, always honest and moderate”.

We note with satisfaction that it is precisely this type of politician, appreciated as “always honest and moderate” by his contemporaries – as we rarely meet today – that became a bridge for the relationships between our countries.

Anca, I. E. Geshov, doamna Panița, Haritina (rândul de sus),
Evloghie Gheorghiev, Elisaveta Pulieva (rândul de jos), Viena, 1895
Анка, И. Е. Гешов, г-жа Паница, Харитина (горен ред)
Евл. Георгиев, Елисавета Пулиева (долен ред), Виена, 1895
Anca, I. E. Geshov, Ms. Panita, Haritina (top row),
Evloghie Georgiev, Elizabeth Pulieva (bottom row), Vienna, 1895

Guvernul lui I. E. Geshov, 1911-1913
Кабинетът на Ив. Ев. Гешов (1911 - 1913 г.)
The government of I. E. Geshov, 1911-1913

*Iavor STOYANOV,
Doctor în Istorie
Явор СТОЯНОВ,
доктор по история
Iavor STOYANOV,
PhD in History*

***CENTRE ALE EMIGRAȚIEI BULGARE
DIN PERIOADA RENAȘTERII NAȚIONALE.
MOȘTENIREA MATERIALĂ ȘI SPIRITUALĂ***

Introducere

În istoria poporului bulgar perioada cuprinsă între secolele XVIII – XIX (până la 1878) e cunoscută ca Renașterea națională bulgară¹. Ea este definită și minuțios analizată de mulți autori bulgari și străini printre care ies în evidență – Nikolai Genchev, Toncho Jechev, Dimitar Strașimirov, Hristo Gandev². Una dintre caracteristicile principale ale acestei perioade este desfășurarea mișcării de eliberare națională bulgară în toate aspectele ei – politic, cultural, bisericesc, diplomatic și militar. În același timp, se pun bazele sistemului de învățământ bulgar și structurii politice a viitorului stat bulgar. Aceste procese nu ar fi fost posibile fără sprijinul noi apărutei burghezii bulgare.

Datorită specificului sistemului social și economic otoman, dar mai ales crizei cronice și profunde care a cuprins Imperiul Otoman în perioada indicată, s-a dovedit imposibilă o dezvoltare culturală și politică autonomă pe teritoriul bulgar fără ajutor din afară. Iată de ce toate procesele Renașterii bulgare o lungă perioadă au fost sprijinite și chiar conduse din exterior, de emigrația bulgară. Excepție face încercarea lui Vasil Levski de a crea Organizația Revoluționară Internă care, folosind forța militară și propria putere, să dobândească libertate politică pentru Bulgaria³.

¹ Notele de capăt se referă la documente și lucrări în limba engleză în vedere de a facilita accesul unui public mai larg.

² Printre autori se deosebește Nikolai Ghencev cu studiul său, foarte elobarat și bine structurat: Genchev Nikolai, Sofia Press, 1977, *The Bulgarian National Revival Period*

³ Barbara Jelavich: The establishment of the Balkan national states, 1804-1920, in *A History of East Central Europe*, University of Washington Press, 1986, pp. 136-137, accesibil si online pe: <https://books.google.ro/books?id=LB YriPYyfUoC&pg=PA136&dq=levski++internal+revolutionary+organization&lr=&hl=bg#v=onepage&q=levski%20%20internal%20revolutionary%20organization&f=false>

Danubius. Acta Symposium, I, Galați, 2015, p. 29-52.

În studiul de față, fără a avea pretenții că este exhaustiv, voi încerca să conturez cele mai strălucite elemente ale moștenirii materiale și spirituale ale emigrației renașcentiste bulgare.

Note metodologice

În perioada respectivă emigrația bulgară se afla în multe state europene – Austria, Franța, Elveția, Italia, Germania. Cele mai numeroase și influente comunități bulgare se află însă în Basarabia (în acea vreme aparținea Rusiei), în Valahia (după 1859 – Principatele Unite), la Istanbul⁴. Bineînțeles, când e vorba de Istanbul, este necesară o explicație, deoarece orașul este capitala Imperiului Otoman a cărui supuși sunt bulgarii. Tratez comunitatea bulgară de acolo ca emigrație având în vedere că orașul nu a făcut parte niciodată din statul bulgar și niciodată nu a avut un caracter predominant bulgar. Pe de altă parte, condițiile de viață și de desfășurare a activității economice și politice în Istanbul sunt foarte diferite față de provinciile europene ale Imperiului Otoman populate cu bulgari. Acest lucru ne dă temei să definim, chiar și condiționat, comunitatea bulgară de la Istanbul ca emigrație în comparație cu marea masă de populație bulgară.

Obârșia, componența, posibilitățile și de aici și acțiunile celor trei mari comunități bulgare din emigrație sunt diferite, precum sunt diferite și condițiile în care ele trăiesc și își desfășoară activitatea patriotică. Iată de ce vom analiza fiecare dintre aceste comunități separat.

Bulgarii din Istanbul/ Țarigrad

Bulgarii din Istanbul sunt în cea mai mare parte negustori. Capitala Imperiului Otoman este unul dintre cele mai prielnice locuri pentru dezvoltarea comerțului. Nu întâmplător una dintre cele mai bogate și cunoscute familii bulgare este din colonia bulgară de la Istanbul - familia Tăpcileștovi. Parte din comunitatea bulgară de acolo sunt și cunoscuții intelectuali – Petko Slaveikov și Dragan Țankov. O mică parte din pătura socială bulgară de acolo era legată direct de administrația otomană care avea calitatea, moștenită de la Imperiul Bizantin, de a „absorbi” și asimila folosind diferite metode, una dintre ele fiind de a le integra în conducerea statului. În felul acesta se naște și administrația fanariotă greacă în Valahia și Moldova, în același fel provin și funcționarii publici otomani albanezi (arnăuții), precum și bulgarii Stefan Bogoridi, caimacanul Valahiei și Moldovei, și

⁴ Vreme îndelungată bulgarii au ignorat denumirea oficială a orașului și, pur și simplu, îi spuneau „Capitala”, „Orașul suveranului” – Țarigrad. Această denumire s-a impus și în istoriografie.

fiul său Aleko Bogoridi și Gavril Krastevici (amândoi, prefecți ai Rumeliei Orientale în perioada 1879-1885).

Istanbul oferea mari posibilități nu numai pentru comerț, dar și pentru educație (în legătură cu posibilitățile de modernizare ale Imperiului Otoman în capitală au fost înființate școli europene de renume precum Robert College⁵), stabilirea de relații cu administrația sultanului, cu misiunile diplomatice străine. Bineînțeles, greu se putea admite că se pot organiza acțiuni antiotomane în capitala Imperiului Otoman. De aceea, eforturile bulgarilor sunt îndreptate în altă direcție – să îndemne statele occidentale să exercite presiune asupra sultanului pentru a îmbunătăți viața și a schimba statutul politic al bulgarilor.

Exemplul cel mai elocvent îl constituie restabilirea Bisericii ortodoxe bulgare independente. După o luptă tenace, folosind combinații politice, diplomatice și adevărate mișcări civice în perioada 1860-1871, bulgarii, dar mai ales bulgarii din Istanbul, au reușit să câștige independenta Bisericii Bulgare, desprinderea ei de Patriarhia Ecumenică căreia îi era subordonată după distrugerea statului bulgar la sfârșitul secolului XIV și începutul secolului XV. Și acest succes a fost obținut fără sprijinul, iar în anumite momente - și împotriva voinței Rusiei – apărătorul legitim al creștinilor din Imperiul Otoman conform Tratatului de la Kuciuk-Kainargi (1774)⁶. Finalul victorios al acestei lupte a fost reprezentat de trasarea granițelor teritoriale ale Exarhatului bulgar care s-a finalizat cu referendumul din îndepărtatul an 1874 (!), când populația Macedoniei a votat majoritar pentru apartenența la Exarhie, ca urmare înființându-se patru exarhii noi – Scopie, Bitolia, Ohrid și Nevrocop. Dacă azi avem Biserica Ortodoxă Bulgară, acest fapt se datorează în mare măsură bulgarilor din Istanbul/ Țarigrad. Simbolul luptei, în cele din urmă victorioase, de desprindere de Patriarhia Ecumenică, este biserica bulgară „Sfântul Ștefan” din Istanbul cunoscută ca „Biserica de Fier”⁷.

Bulgarii din Basarabia

Bulgarii din Basarabia reprezintă, fără îndoială, cea mai numeroasă comunitate bulgară din emigrație. Ea se formează de la sfârșitul secolului al XVIII-lea până la jumătatea secolului al XIX-lea ca urmare a numeroaselor

⁵ <http://webportal.robcol.k12.tr/About-RC/HistoryOfRc/Pages/default.aspx>; Encyclopedia of the Ottoman Empire, Gábor Ágoston and Bruce Masters, Infobase Publishing, 2008 accesibil și online pe: <http://psi424.cankaya.edu.tr/uploads/files/Agoston%20and%20Masters,%20Enc%20of%20Ott%20Empire.PDF>

⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Treaty_of_K%C3%BC%C3%A7%C3%BCK_Kaynarca

⁷ Inițial, în casa donată de Ștefan Bogoridi a fost construită o capelă, sfințită pe data de 9.10.1849 r. În 1895-1896 biserica de lemn a fost înlocuită cu una de fier. Elementele, care cântăresc peste 500 de tone, au fost elaborate în Austro-Ungaria și au fost asamblate cu ajutorul a 4 milioane de șuruburi și nituri.

războaie, pe care Rusia le duce împotriva Imperiului Otoman. Fiecare pătrundere mai importantă a armatelor rusești în Peninsula Balcanică se bucură de suportul populației bulgare locale în speranța că următorul război va aduce și eliberarea Bulgariei. Având în vedere că acest lucru nu se realizează până în 1878, împreună cu armatele rusești în retragere, pornesc și valuri de emigranți care se tem de represaliile puterii otomane. În același fel, însă mult mai devreme - în perioada 1688-1689, se formează comunitatea bulgară din Banat⁸ în urma războiului dintre Austria și Imperiul Otoman, care s-a încheiat cu Pacea de la Karlowitz. În rândurile emigrației bulgare basarabene se numără agricultori, meșteșugari, negustori, câteodată se mută sate întregi. Bulgarii se mută în imediata vecinătate a graniței de atunci între Imperiul Otoman și Imperiul Rus – fluviul Dunărea – în speranța că într-o zi se vor întoarce în locurile natale. Astfel se formează o comunitate bulgară numeroasă, având ca centre orașele Odessa și Bolgrad. Azi acești bulgari sunt cetățenii Ucrainei și Republicii Moldova, formând una dintre cele mai mari minorități etnice de acolo. Așezându-se pe pământurile fertile și în marele centru industrial și comercial Odessa, bulgarii basarabeni se dezvoltă rapid din punct de vedere economic și acumulează o avere importantă. Se înființează școli, cea mai importantă dintre ele fiind Liceul Bulgar din Bolgrad „Gheorghi Rakovski” care și în ziua de azi primește elevi⁹.

Atmosfera politică din Imperiul Rus înlesnea, cu unele excepții, mișcările antiotomane. Însă cuvântul „revoluție” și orice acțiune legată de el sunt foarte suspecte pentru administrația rusă. Prin urmare pe teritoriul rusesc nu se permite formarea de organizații revoluționare ilegale, fie ele și antiotomane, iar unii dintre revoluționarii bulgari sunt arestați sau expulzați din țară. În acest context eforturile bulgarilor basarabeni sunt îndreptate în vederea asigurării suportului financiar pentru lupta antiotomană, achiziționării de arme, tipăririi de ziare. Unii dintre bulgarii din Odessa se alătură eforturilor diplomatice de a ușura situația bulgarilor din Imperiul Otoman, iar mai târziu și de a restaura statul bulgar. Alții participă ca voluntari în armata rusă sau ca revoluționari care luptă pentru eliberarea Valahiei și Moldovei.

Șase batalioane – ceea ce reprezintă peste jumătate din efectivul trupelor de voluntari bulgari – sunt formate din bulgari basarabeni în timpul Războiului de Independență din 1877-1878. Voluntarii bulgari au fost cei care au apărat cu demnitate cinstea poporului bulgar în luptele hotărâtoare de la Stara Zagora, Șeinovo și pasul Șipka.

⁸ Bulgarian Communities beyond the Bulgaria's International Borders. - In: *Communities and Identities in Bulgaria*. Longo Editore Ravenna, 1998, 331-352, accesibil și online pe: <http://bolder.prohosting.com/asen/obst-eng.htm>; Mai multe informații și date bibliografice despre tratatul de la Karlowitz se găsesc aici: http://en.wikipedia.org/wiki/Treaty_of_Karlowitz

⁹ Site neoficial al liceului: <http://bghome.hut2.ru/main.php>

Emigrația bulgară din Valahia

Emigrația bulgară din Valahia s-a format atât din motive economice, cât și politice. Emigrația economică este formată din două grupe importante – agricultori și negustori. Agricultorii care au dezvoltat până la perfecțiune grădinaritul, au găsit un sol fertil în Valahia atât în sens propriu, cât și figurat. În secolul al XIX-lea faima lor se răspândește și în Imperiul Austro-Ungar. Nu întâmplător salata bogată de legume din România, Cehia, Ungaria, în general din bazinul Dunării de Mijloc și de Jos poartă numele „salată bulgărească”. Lexicul limbii române în ceea ce privește plantele este puternic influențat de limba bulgară. Cetașii lui Hristo Botev, care au pornit de la gara Filaret din București spre Giurgiu spre pământul bulgar să se alăture Răscoalei din Aprilie 1876, s-au deghizat în grădinari și au ascuns în cutiile de instrumente, armele. În felul acesta apăreau ca fiind cei mai obișnuiți călători bulgari pe vapoarele de pe Dunăre din acea vreme. Azi, grădinarii bulgari locuiesc în multe locuri din România – Târgoviște, satele Băleni, Puntea de Greci, Bila, Alunișu și altele.

În comparație cu Odesa și Istanbul, atmosfera politică din Valahia e de așa natură că permite atât desfășurarea activității economice și agonisirea de averi, cât și politice și de propagandă pentru apărarea drepturilor bulgarilor din Imperiul Otoman.

Anume din Valahia pornesc cetele eroice bulgare din anii '60 ai secolului al XIX-lea, în Valahia s-au înființat și organizațiile revoluționare dintre care iese în evidență Comitetul Central Revoluționar Bulgar, care a activat în perioada 1869-1876. Militanților bulgari le datorăm într-o mare măsură restaurarea statului bulgar după organizarea Răscoalei din Aprilie 1876, care a dus în cele din urmă la intervenția internațională condusă de Rusia împotriva Imperiului Otoman. Rezultatul Războiului din 1877-1878 a fost apariția Bulgariei din nou pe harta politică a lumii.

Negustorii bulgari folosesc cu dibăcie posibilitățile care le oferă Dunărea ca drum comercial, cât și climatul economic relativ liber din Valahia și Moldova (în comparație cu adevăratele provincii otomane). În aproximativ 20 de ani, ei agonisesc averi importante care le permit să desfășoare atât o activitate de binefacere de anvergură, cât și să finanțeze mișcarea revoluționară. Printre numele cele mai cunoscute se numără frații Evloghi și Hristo Gheorghievi, Ivan Evstratiev Ghesov, Ivan Bakaloglu. Datorită lor a fost posibilă înființarea Academiei Bulgare de Științe, cunoscută sub numele Societatea Literară Bulgară, înființată în 1869 la Brăila. Donațiile importante făcute de frații Evloghi și Hristo Gheorghievi fac posibilă construirea clădirii centrale a Universității din Sofia, dar și a Ateneului Român din București. Clădirea, în care și în ziua de azi funcționează secția

consulară bulgară, e de fapt casa lui Evloghi Gheorghiev. El o donează statului bulgar după ce e numit primul consul bulgar în România după Eliberare.

Putem să continuăm să enumerăm monumentele moștenirii materiale a emigrației bulgare din Valahia cu mausoleul magnific al fraților Gheorghiev și monumentul funerar al familiei Solahovi din cimitirul Bellu, cât și sediul fostei Prefecturi Covurlui din orașul Galați – fosta casă a familiei lui Ivan Gheșov¹⁰.

¹⁰ <http://www.minfin.bg/en/page/104>; <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/232038/Ivan-Evstatiev-Geshov>

ЦЕНТРОВЕ НА БЪЛГАРСКАТА ЕМИГРАЦИЯ ПРЕЗ ВЪЗРАЖДАНЕТО МАТЕРИАЛНО И НЕМАТЕРИАЛНО НАСЛЕДСТВО

Увод

В историята на българския народ периодът 18-19 век (до 1878 г.) е известен като българско Възраждане¹¹. Той е дефиниран и подробно изследван от множество български и чуждестранни автори, сред които изпъкват проф. Николай Генчев, проф. Тончо Жечев, Димитър Страшимиров, Христо Гандев¹². Една от основните характеристики на този период е разгръщането на българското националноосвободително движение във всички негови аспекти – политически, културни, църковни, дипломатически, военни. Едновременно с него се поставят основите на образователната система на българите и на политическата структура на бъдещата българска държава. Тези процеси не биха били възможни без съществената подкрепа на новопоявилата се българска буржоазия.

Поради спецификите на османската обществено-икономическа система и особено поради хроничната и дълбока криза, обхванала Османската империя през посочения период, се оказва невъзможно автономното културно и политическо развитие в българските земи, без подкрепа отвън. Ето защо всички възрожденски процеси дълго време са подкрепяни, дори движени „отвън“ – от българската емиграция. Изключение представлява опитът на Васил Левски за изграждане на Вътрешна революционна организация, която по военен път, със собствени сили, да постигне политическата независимост на България¹³.

В настоящата студия, без претенции за изчерпателност, ще се опитам да очертая най-ярките следи, елементите на материалното и нематериалното наследство на българската възрожденска емиграция.

¹¹ Справочният апарат е даден на английски език с цел да се улесни достъпът на по-широка аудитория.

¹² Сред посочените автори се откроява синтенизираното, много добре структурирано изследване на Николай Генчев: Genchev Nikolai, Sofia Press, 1977, *The Bulgarian National Revival Period*

¹³ Barbara Jelavich: *The establishment of the Balkan national states, 1804-1920*, in *A History of East Central Europe*, University of Washington Press, 1986, pp. 136-137, както и онлайн: <https://books.google.ro/books?id=LBYPYyUoC&pg=PA136&dq=levski++internal+revolutionary+organization&lr=&hl=bg#v=onepage&q=levski%20%20internal%20revolutionary%20organization&f=false>

Методологически бележки

По онова време българска емиграция има в повечето тогавашни европейски държави – Австрия, Франция, Швейцария, Италия, Германия. Най-многобройни и влиятелни обаче са българските общности в Бесарабия (по онова време в Русия), Влашко (след 1859 г. – Обединените княжества) и в Константинопол/Истанбул¹⁴. Разбира се, когато става дума за Цариград, е необходимо пояснение, тъй като градът е столицата на Османската империя, чиито поданици са българите. Третирам българската общност там като емигрантска, тъй като градът никога не е бил част от българската държава и никога не е имал преобладаващо български характер. От друга страна, условията за живот, за упражняване на икономическа и политическа дейност в Цариград по онова време са твърде различни от тези в европейските провинции на Османската империя, населени с българи. Това дава основание да определим, макар и условно, българската общност в Истанбул като емигрантска спрямо основната маса българско население.

Произходът, съставът, възможностите и оттам – действията на трите големи български емигрантски общности са различни, както са различни и условията, в които те живеят и развиват своята патриотична дейност. Ето защо ще разгледаме всяка една от тях по отделно.

Цариградските българи

Цариградските българи са предимно търговци. Столицата на Османската империя е едно от най-благоприятните места за развитие на търговия. Неслучайно сред българската колония в Истанбул са най-богатите и известни фамилии като Тъпчилещови. Част от нея са големите български интелектуалци Петко Р. Славейков и Драган Цанков. Една тънка прослойка българи е пряко свързана с османската администрация, която има свойството, наследено от Византийската империя, да „абсорбира“ и асимилира малцинствата по различни начини, един от които е интеграцията им във властта. Така се заражда фанариотската гръцка администрация във Влашко и Молдова, от такъв произход са албанските (арнаутски) османски държавни чиновници, както и българи като каймакамина на Влашко и Молдова Стефан Богориди, сина му Алеко Богориди и Гаврил Кръстевич (последните двама – областни управители на Източна Румелия в периода 1879-1885 г.).

¹⁴ Дълго време българите игнорират официалното име на града и го наричат просто „столицата“, „градът на владетеля“ – Цариград. Тази употреба е утвърдена и в историческата литература.

Като столица, Истанбул предоставя големи възможности не само за търговия, но и за обучение (във връзка с опитите за модернизация на Османската империя в града е открито престижното западно училище Робърт Колидж¹⁵), за установяване на контакти в султанския двор и в чуждестранните дипломатически мисии, за политически и дипломатически демарши. Естествено, трудно може да се допусне организирането на антиосмански действия в столицата на Османската империя. Затова усилията на българите там са насочени в друга посока – да подтикнат западните държави да упражнят натиск върху султана за облекчаване на живота и промяна на политическия статут на българите, както и да постигнат същите цели, използвайки институционалните механизми на самата Османска империя.

Най-яркият пример за последното е борбата за възстановяване на независимата българска православна църква. След упорити усилия, използвайки комбинация от политически ходове, дипломатически демарши и истински граждански акции, в периода 1860-1871 г. българите, но преди всичко цариградските българи, успяват да извоюват независимостта на българската църква - отделянето ѝ от Вселенската патриаршия, на която е подчинена след унищожаването на българската държава в края на 14-и – началото на 15-и век. И този успех е постигнат без подкрепата, а на моменти и в условията на противопоставяне от страна на Русия – традиционния, а според договора от Кючук-Кайнарджа (1774 г.)¹⁶ – законен защитник на християните в Османската империя. Славен финал на тази борба е определянето на териториалните граници на Българската екзархия, завършено чрез референдум в далечната 1874 г. (!), когато населението в Македония масово гласува за принадлежност към Екзархията, в резултат на което са учредени 4 нови епархии – Скопие, Битоля, Охрид и Неврокоп. Ако днес имаме независима Българска православна църква, то това до голяма степен се дължи на цариградските българи. Символ на успешната в крайна сметка борба за отделяне от Вселенската патриаршия става българската черква „Свети Стефан“ в Истанбул, известна като „Желязната черква“¹⁷.

¹⁵ <http://webportal.robcol.k12.tr/About-RC/HistoryOfRc/Pages/default.aspx>; Encyclopedia of the Ottoman Empire, Gábor Ágoston and Bruce Masters, Infobase Publishing, 2008, както и онлайн: <http://psi424.cankaya.edu.tr/uploads/files/Agoston%20and%20Masters,%20Enc%20of%20Ott%20Empire.PDF>

¹⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Treaty_of_K%C3%BC%C3%A7%C3%BCk_Kaynarca

¹⁷ Първоначално е построен дървен параклис, в къщата дарена от Стефан Богориди, който е осветен на 9.10.1849 г. През 1895-96 дървената черква е заменена с желязна. Частите, изработени в Австро-Унгария, тежат над 500 тона, за сглобяването са използвани 4 милиона винтове и нитове.

Бесарабските българи

Бесарабските българи са може би най-многобройната българска емигрантска общност. Тя се оформя от края на 18 до средата на 19 век, във връзка с поредицата войни, които Русия води срещу Османската империя. Всяко по-значително навлизане на руски войски на Балканския полуостров получава подкрепа от местното българско население с надеждата, че поредната война ще донесе и освобождението на България. Тъй като до 1878 г. това не се случва, заедно с оттеглящите се руски армии тръгват потоци бежанци, страхуващи се от репресиите на османските власти. По аналогичен начин, но много по-рано, през 1688-1689 г. се оформя и банатската българска общност¹⁸, в резултат на Австро-османската война, завършила с Карловацкия мир. Сред тях има земеделци, занаятчии, търговци, понякога се изселват цели села. Българите се заселват непосредствено до тогавашната граница между Османската империя и Руската империя - р. Дунав, с надеждата, че някой ден ще могат да се върнат по родните си места. Оформя се голяма българска колония с центрове Одеса и Болград. Тези българи днес са граждани на Украйна и Република Молдова, едни от най-големите етнически малцинства там. Настанили се на плодородни земи и в големия промишлен и търговски център Одеса, бесарабските българи се развиват бързо икономически и натрупват значително състояние. Създава се мрежа от училища, най-известното от които е Болградската българска гимназия „Георги Раковски“, която и днес приема ученици¹⁹.

Политическият климат в Руската империя благоприятства, с малки изключения, антиосманските действия. Думата „революция“ обаче, и всичко свързано с нея, е твърде подозрителна за имперската администрация. Затова на руска територия не се допуска създаването на нелегални революционни организации, били те и антиосмански, а някои от българските революционери са арестувани или гонени от страната. В тези обстоятелства усилията на бесарабските българи се насочват към осигуряване на финансова подкрепа за въоръжената антиосманска съпротива, закупуване на оръжие, издаване на вестници. Някои от одеските българи се включват в дипломатическите усилия за облекчаване на положението на българите в Османската империя, а по-късно – и за възстановяване на българската държава. Други участват като

¹⁸ Bulgarian Communities beyond the Bulgaria's International Borders. - In: *Communities and Identities in Bulgaria*. Longo Editore Ravenna, 1998, 331-352, (с Емил Миланов), както и онлайн: <http://bolder.prohosting.com/asen/obst-eng.htm>; Информация и историография за Карловацкия мирен договор: http://en.wikipedia.org/wiki/Treaty_of_Karlowitz

¹⁹ Неофициален сайт на гимназията: <http://bghome.hut2.ru/main.php>

доброволци в руската армия или във въстаническите сили, борили се за освобождението на Влашко и Молдова.

Най-малко шест дружини (батальона) - повече от половината от състава на българското опълчение, са съставени от бесарабски българи. Именно те, опълченците, защитават достойно честта на българския народ в решаващи за Освободителната война (1877-78 г.) битки като тези за Стара Загора, Шейново и прохода Шипка.

Българската емиграция във Влашко

Българската емиграция във Влашко се оформя както по икономически, така и по политически причини. Икономическата емиграция се състои от най-малко две значими групи – земеделци и търговци. Земеделците, развили до съвършенство градинарството, намират благоприятна почва във Влашко както в прекия, така и в преносния смисъл. В течение на 19-и век тяхната професионална слава се разпространява и в Австро-Унгария. Неслучайно богатата зеленчукова салата в Румъния, Чехия и Унгария, изобщо в басейна на Средния и Долния Дунав носи името „българска салата“. Румънската лексика в областта на растенията е силно повлияна от българския език. Четниците на Христо Ботев, тръгнаха от гара Филарет в Букурещ към Гюргево и българските земи, за да се включат в Априлското въстание през 1876 г., са преоблечени като градинари, скрили в сандъците за инструменти оръжието си. Това са били най-обикновените български пътници по дунавските параходи по онова време. Днес българи-градинари живеят на много места в Румъния – в гр. Търговище, в селата Бълени, Пунтя де Гречи, Била, Алунишу и други.

За разлика от Цариград и Одеса, политическият климат във Влашко е такъв, че позволява както развитието на стопанска дейност и натрупването на богатства, така и политическа и пропагандна дейност в защита на правата на българите в Османската империя.

Именно от Влашко тръгват героичните български чети през 60-те години на 19-и век, във Влашко се създават и революционните организации, сред които изпъква Българският революционен централен комитет, действал в периода 1869-1876 г. На неговите дейци дължим до голяма степен възстановяването на българската държава – след организираното през 1876 Априлско въстание, довело в крайна сметка до международна интервенция срещу Османската империя, водена от Русия. В резултат на войната от 1877-78 г. България отново се появява на политическата карта на света.

Българските търговци използват умело възможностите, които предоставя р. Дунав като търговски път, както и относително свободната (в

сравнение със същинските османски провинции) икономическа среда във Влашко и Молдова. В рамките на около две десетилетия те натрупват значително богатство, което им позволява да развият мащабна благотворителна дейност, както и да подпомогнат с финансиране революционното движение. Сред най-известните имена са братята Евлоги и Христо Георгиеви, Иван Евстратиев Гешов, Иван Бакалоглу. Благодарение на тях става възможно създаването на Българската академия на науките, под името Българско книжовно дружество, учредено през 1869 г. в Браила. Големи дарения от братята Евлоги и Христо Георгиеви правят възможно построяването на основната сграда на Софийския университет, но и на Атенеума в Букурещ. Сградата, в която и до днес функционира българското консулство в Букурещ, всъщност е къщата на Евлоги Георгиев. Той я дарява на българската държава, след като е назначен за първия български консул в Румъния след Освобождението.

Можем да продължим да изброяваме паметниците на материалното наследство на българската емиграция във Влашко с великолепния мавзолей на братя Георгиеви и гробницата на Солакови в гробището Белу, както и със седалището на бившата префектура Ковурлуй в гр. Галац – бивш дом на семейството на Иван Гешов²⁰.

²⁰<http://www.minfin.bg/en/page/104>;

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/232038/Ivan-Evstatiev-Geshov>

***CENTRES OF BULGARIAN EMIGRATION
DURING THE NATIONAL REVIVAL.
MATERIAL AND SPIRITUAL HERITAGE***

Introduction

In the history of the Bulgarian people, the period between the 18th and the 19th centuries (up to 1878) is known as the Bulgarian National Revival²¹. It is defined and minutely analysed by many Bulgarian and foreign authors among whom we notice Nikolai Genchev, Toncho Jechev, Dimitar Strašimirov, Hristo Gandev²². One of the main characteristics of this period is the unfolding of the Bulgarian national liberation movement in all of its aspects – political, cultural, ecclesiastical, diplomatic and military. It is also the time when the foundations of the Bulgarian education and of the political structure of the future Bulgarian State are laid. These processes would not have been possible without the support of the newly created Bulgarian bourgeoisie.

Due to the specificity of the Ottoman social and economic system, but mostly due to the chronic and deep crisis which absorbed the Ottoman Empire during this time, it was proven that an autonomous cultural and political development on the Bulgarian territory, without external support, would be impossible. This is why all the processes of the Bulgarian revival had been supported and even led for a long time from the outside, by the Bulgarian emigration. An exception is Vasil Levski's attempt to create the Internal Revolutionary Organisation meant to obtain political freedom for Bulgaria, using military force and its own power²³.

Without intending to be exhaustive, the present study aims to outline the most glorious elements of the material and spiritual heritage of the Bulgarian emigration from the days of national revival.

²¹ End notes refer to English documents and works in order to facilitate the access of a wider audience.

²² Among the authors, Nikolai Ghencev stands out for his well written and structured study: Genchev Nikolaï, Sofia Press, 1977, *The Bulgarian National Revival Period*

²³ Barbara Jelavich: *The establishment of the Balkan national states, 1804-1920*, in *A History of East Central Europe*, University of Washington Press, 1986, pp. 136-137, also accessible online on: <https://books.google.ro/books?id=LBYPYyfUoC&pg=PA136&dq=levski++internal+revolutionary+organization&lr=&hl=bg#v=onepage&q=levski%20%20internal%20revolutionary%20organization&f=false>

Methodological notes

In those days, the Bulgarian emigration was present in several European countries - Austria, France, Switzerland, Italy, Germany. The most numerous and influential Bulgarian communities were, however, in Bessarabia (which belonged to Russia at that time), in Wallachia (after 1859 – The United Principalities) and in Istanbul²⁴. Of course, when it comes to Istanbul, an explanation is required as it was the capital city of the Ottoman Empire, which the Bulgarians were subject to. I shall treat the Bulgarian community from Istanbul as emigration given that this city had never belonged to the Bulgarian State and had never had a predominantly Bulgarian character. On the other hand, living conditions, as well as economic and political conditions in Istanbul are very different from the European provinces of the Ottoman Empire populated by Bulgarians. This entitles us to define the Bulgarian community of Istanbul as emigration, even if only conditionally, as compared to the large mass of the Bulgarian population.

The origin, constitution, possibilities and, hence, the actions of the great three Bulgarian emigration communities are different, as are the conditions in which they live and carry out their patriotic activity. This is why we will analyse each of these communities separately.

The Bulgarians from Istanbul/ Țarigrad

The Bulgarians from Istanbul are mostly merchants. The capital city of the Ottoman Empire is one of the most favourable places for the development of trade. It is not haphazard that one of the wealthiest and most famous Bulgarian family comes from the Bulgarian colony from Istanbul – Țăpcileștovi family. Some of the members of the said Bulgarian community are also well-known intellectuals – Petko Slaveikov and Dragan Țankov. A small part of the Bulgarian social stratum from there was directly connected with the Ottoman administration which had the capacity – inherited from the Byzantine Empire – to “absorb” and assimilate, using various methods, one of them being to integrate them into State government. This is how the Phanariote Greek administration is born in Wallachia and Moldova, and so are the Albanian Ottoman clerks and the Bulgarians, Stefan Bogoridi, kaimakam of Wallachia and Moldova and his son, Aleko Bogoridi and Gavril Krastevici (both prefects of Eastern Rumelia between 1879 and 1885).

Istanbul was offering great opportunities, not only for trade, but for education also (concerning the modernisation of the Ottoman Empire, famous

²⁴ The Bulgarians ignored the official name of the city for a long time, simply calling it “the capital”, “the Sovereign’s city” – Țarigrad. This name was used by historians also.

European schools were established in the capital city, such as Robert College²⁵), the establishment of relationships with the Sultan's administration, with the foreign diplomatic missions. Of course, it was difficult to admit organising anti-Ottoman actions in the capital of the Ottoman Empire. This is why the efforts were channelled into a different direction – determining Western countries to put pressure on the Sultan for improving living conditions and changing the Bulgarians' political status.

The most eloquent example is the reestablishment of the independent Bulgarian Orthodox Church. After a tenacious fight, using political and diplomatic combinations and real civic movements between 1860 and 1871, the Bulgarians, but mostly, the Bulgarians from Istanbul, managed to obtain the independence of the Bulgarian Church and its separation from the Ecumenical Patriarchate which it had been subordinated to after the destruction of the Bulgarian State at the end of the 14th century and the beginning of the 15th century. And this success had been obtained without the support, and sometimes against the will of Russia – the legitimate protector of Christians in the Ottoman Empire, according to the Treaty of Küçük Kaynarca (1774)²⁶. The victorious end of this fight was represented by the tracing of the territorial borders of the Bulgarian Exarchate which was ended by the referendum of 1874 (!), when the people of Macedonia voted for the affiliation to the Hexarchy, therefore, four new Hexarchies were established – Skopje, Bitolia, Ohrid and Nevrocop. If today we have the Bulgarian Orthodox Church, this is mostly due to the Bulgarians from Istanbul/ Țarigrad. The symbol of the triumphant battle for the separation from the Ecumenical Patriarchate is “Saint Stephen” Bulgarian Church from Istanbul, known as the “Iron Church”²⁷.

The Bulgarians from Bessarabia

The Bulgarians from Bessarabia represent, undoubtedly, the most numerous Bulgarian emigration community. It was created at the end of the 18th century until the middle of the 19th century, as a consequence of the many wars that Russia fought against the Ottoman Empire. Each significant entry of the Russian armies in

²⁵ <http://webportal.robcol.k12.tr/About-RC/HistoryOfRc/Pages/default.aspx>; Encyclopedia of the Ottoman Empire, Gábor Ágoston and Bruce Masters, Infobase Publishing, 2008 also accessible online on: <http://psi424.cankaya.edu.tr/uploads/files/Agoston%20and%20Masters,%20Enc%20of%20Ott%20Empire.PDF>

²⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Treaty_of_K%C3%BC%C3%A7%C3%BCk_Kaynarca

²⁷ Initially, a chapel was built in the house donated by Stefan Bogoridi, inaugurated on 9.10.1849 г. In 1895-96 the wooden church was replaced by an iron one. The elements, weighing over 500 tons, were elaborated in Austria-Hungary and were assembled using 4 million screws and rivets.

the Balkan Peninsula benefits from the support of the local Bulgarian population in the hope that the next war would bring the liberation of Bulgaria as well. As this was not achieved until 1878, along with the retreating Russian armies, waves of immigrants also leave, afraid of the reprisals of the Ottoman power. Similarly, however, much earlier, between 1688 and 1689, the Bulgarian community of Banat appears²⁸ after the war between Austria and the Ottoman Empire, which ended in the Peace of Karlowitz. Among the Bulgarian emigration from Bessarabia, we find agriculturists, craftsmen, tradesmen, sometimes entire villages move out. The Bulgarians move in the immediate neighbourhood of the border between the Ottoman Empire and the Russian Empire – the Danube river – hoping that one day they will return to their birthplace. Thus a numerous Bulgarian community is formed, with the centres of Odessa and Bolgrad. Today, these Bulgarians are citizens of Ukraine and Republic of Moldova, forming one of the greatest ethnical minorities from there. Settling down on the fertile lands and in the great industrial and commercial centre of Odessa, the Bessarabian Bulgarians rapidly grow economically and accumulate an important fortune. Schools are started, the most important being “Gheorghe Rakovski” Bulgarian High School from Bolgrad which is still functional today²⁹.

The political atmosphere from the Russian Empire facilitated, with some exceptions, anti-Ottoman movements. However, the word “revolution” and any related action is very suspect for the Russian administration. Therefore, no illegal revolutionary organisations are allowed on the Russian territory, not even anti-Ottoman, and some of the Bulgarian revolutionaries are either arrested or banished from the country. Under these circumstances, the efforts of the Bessarabian Bulgarians are directed towards ensuring the financial support for the anti-Ottoman battle, procuring weapons, printing newspapers. Some of the Bulgarians from Odessa join the diplomatic efforts meant to ease the situation of Bulgarians from the Ottoman Empire, and later, to restore the Bulgarian State. Other participate as volunteers in the Russian army or as revolutionaries fighting for the liberation of Wallachia and Moldova.

Six battalions – which mean more than half of the volunteer Bulgarian troops – are made of Bessarabian Bulgarians during the Independence War of 1877-1878. The Bulgarian volunteers were the ones to defend the honour of the Bulgarian people in the decisive battles of Stara Zagora, Şeinovo and Şipka Pass.

²⁸ Bulgarian Communities beyond the Bulgaria’s International Borders. - In: *Communities and Identities in Bulgaria*. Longo Editore Ravenna, 1998, 331-352, also accessible online on: [http:// bolder.prohosting.com/asen/obst-eng.htm](http://bolder.prohosting.com/asen/obst-eng.htm); More information and bibliographic data on the Treaty of Karlowitz: http://en.wikipedia.org/wiki/Treaty_of_Karlowitz

²⁹ Unofficial website of the high school: <http://bghome.hut2.ru/main.php>

The Bulgarian emigration from Wallachia

The Bulgarian emigration from Wallachia appeared both from economic and from political reasons. The economic emigration is made of two important groups – agriculturists and tradesmen. Agriculturists, who developed gardening to perfection, found a fertile soil in Wallachia, both literally and figuratively speaking. In the 19th century, their fame reached as far as the Austro-Hungarian Empire. It is not random that the rich vegetable salad from Romania, Czech Republic, Hungary, generally from the Middle and Lower Danube Basin, is named “Bulgarian salad”. The Romanian plants vocabulary is strongly influenced by the Bulgarian language. The followers of Hristo Botev, who started from Filaret station, Bucharest, to Giurgiu and Bulgaria to join the Rebellion of April 1876, disguised as gardeners and hid the weapons in the tool boxes. This way they seemed to be the most common Bulgarian travellers on the ships which crossed the Danube at that time. Today, Bulgarian gardeners live in many parts of Romania – Târgoviște, Băleni, Puntea de Greci, Bila, Alunișu and other villages.

As compared to Odessa and Istanbul, the political atmosphere of Wallachia made it possible to perform economic activities and to gather riches, as well as to carry out political and propagandistic activities in the defence of the rights of the Bulgarians from the Ottoman Empire.

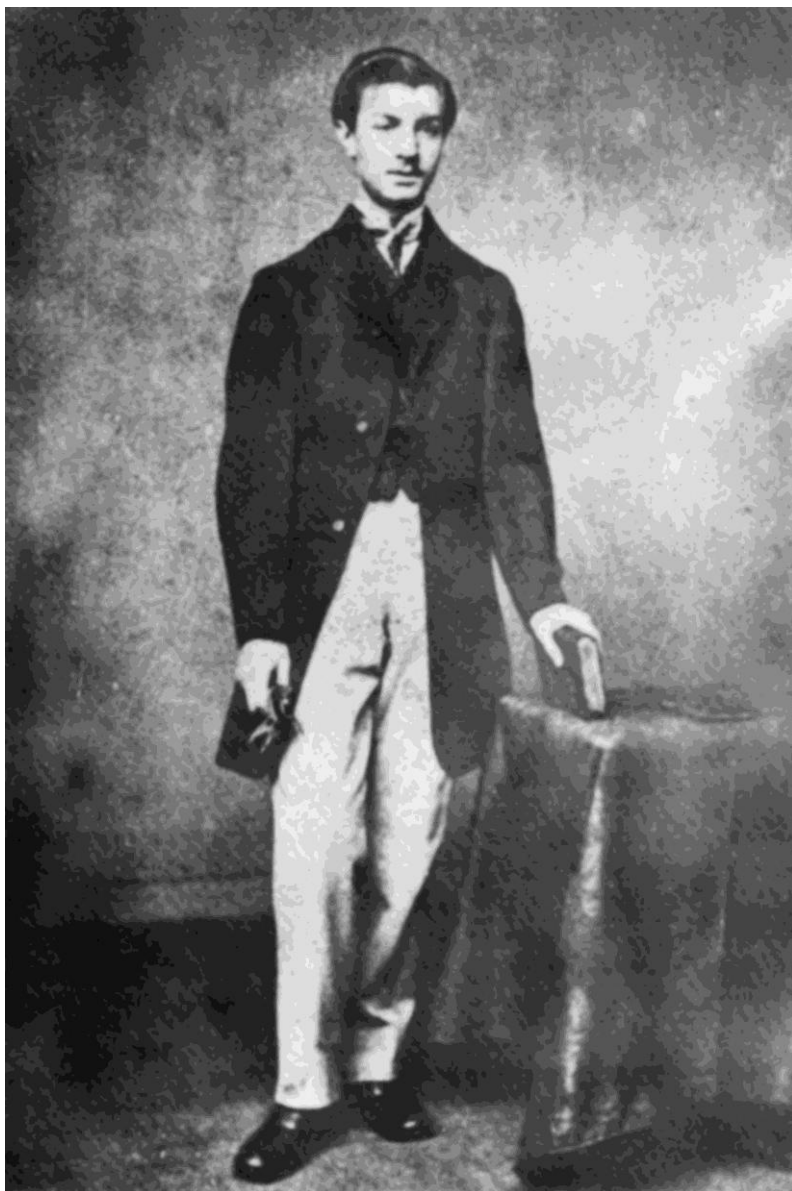
It is from Wallachia that start the heroic Bulgarian troops in the 1860s, it is in Wallachia that revolutionary organisations are set up, among which the Central Bulgarian Revolutionary Committee, which activated between 1869 and 1876. To Bulgarian militants we owe, to a great extent, the restoration of the Bulgarian State after the Uprising of April 1876 which eventually led to the international intervention led by Russia against the Ottoman Empire. The outcome of the war of 1877-1878 was the emergence of Bulgaria, once more, on the political map of the world.

Bulgarian tradesmen skilfully made use of the opportunities provided by the Danube as a commercial route, as well as by the fairly free economic climate of Wallachia and Moldova (as compared to the actual Ottoman provinces). In about 20 years they earn significant fortunes which allow them to carry out wide scale charity actions, as well as to finance the revolutionary movement. Among the most well-known names, we mention Evloghi and Hristo Gheorghievi brothers, Ivan Evstratiev Ghesov, Ivan Bakaloglu. Thanks to them, it was possible to establish the Bulgarian Academy of Sciences, known as the Bulgarian Literary Society, set up in 1869 in Brăila. The important donations made by Evloghi and Hristo Gheorghievi brothers made it possible to build the central offices of the University of Sofia, as well as of the Romanian Athenaeum of Bucharest. The building, which still hosts

the Bulgarian consular section, is in fact Evloghi Gheorghiev's house. He donated it to the Bulgarian State after being named the first Bulgarian consul in Romania after the Liberation.

We can add to the list of monuments of the material heritage left by the Bulgarian emigration in Wallachia the magnificent mausoleum of Gheorghiev brothers and Solahovi tomb from Bellu Cemetery, as well as the offices of the former Covurlui Prefecture from Galați – former house of Ivan Gheșov's family³⁰.

³⁰ <http://www.minfin.bg/en/page/104>; <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/232038/Ivan-Evstatiev-Geshov>

I.E. Geshov, 1866 / И. Е. Гешов, 1866

I.E. Geshov, 1874 / И. Е. Гешов, 1874

Guvernul dr. Constantin Stoilov, 1894, jos în dreapta - I. E. Geshov
Правителството на д-р Константин Стоилов, 1894, долу в дясно - И.Е. Гешов
Government dr. Constantin Stoilov, 1894, bottom right - I.E. Geshov

Fiii lui I. E. Geshov – Nikola, Evtstrati și Evloghie (din stânga la dreapta), 1897
Синовете на И.Е. Гешов - Никола, Евстрати и Евлогий (от ляво на дясно), 1897
I.E. Geshov sons - Nikola, Evtstrati and Evloghie (left to right), 1897

Casa lui I. E. Geshov din Sofia, str. "Țar Osvoboditel" nr. 16
Къщата на И.Е. Гешов си в София, на „Цар Освободител” №. 16
I.E. Geshov his house in Sofia, str . "Tsar Osvoboditel" no. 16

I.E. Geshov la miting în orașul Kiustendil, 1908
И.Е. Гешов на митинг в град Кюстендил, 1908
I.E. Geshov rally in the town of Kyustendil, 1908

E.I. Geshov / E. И. Гешов

*Marius MITROF, consilier
D.J.C. Galați
Мариус МИТРОВ, съветник
Галац
Marius MITROF, Councillor
D.J.C. Galați*

„CASA GESHOV”- O ISTORIE NECUNOSCUTĂ A UNUI MONUMENT ISTORIC DIN GALAȚI

Retrasă de la aliniamentul străzii Domnească, cu fațada ascunsă privirilor datorită vegetației neîngrijite, amplasată vis-à-vis de monumentala construcție a părintelui arhitecturii românești, Ion Mincu, Palatul Administrativ, astăzi Instituția Prefectului județului Galați, se află o clădire cu fațadele roase de timp și de indolența proprietarilor. Clădirea amintește de parfumul vremurilor în care strada Domnească, lungă, largă, pavată cu piatră cubică, era o stradă a elitei, a celor care, de-a lungul timpului, au ridicat orașul la rangul de cel dintâi port al țării, al doilea ca putere în economia României, după București.

Sub frontonul triunghiular aflat deasupra intrării, pe arhitravă, se află înscris „1872”, probabil anul începerii construcției, sau anul finalizării acestei clădiri. Era anul în care Galații cunoștea un progres real în dezvoltarea orașului, simțindu-se, din plin, efectele statutului de porto-franco, atribuit în octombrie 1836, de către domnitorul Mihail Sturdza. Populația era în creștere, se construia mult, aspectul orașului de pe deal fiind plăcut. Negustorii înstăriți și-au durat case somptuoase pe culmea ce domina târgul, străbătută până mai ieri de drumul de pământ, pe care-l foloseau comercianții și domnii veniți de la Istanbul, dornici să urce pe tronul de la Iași și neinteresati de ulițele înguste și întortocheate ale așezării. Primarul orașului era preocupat de lucrările de canalizare, de apă, de pavarea străzilor și întărirea malurilor Dunării și chiar de construirea unui palat al autorităților de stat,¹ deoarece o asemenea clădire devenise imperativă într-un oraș pe care domnitorul Mihail Sturdza îl numise „cea mai frumoasă perlă din coroana Moldovei”².

¹ Paul Păltănea, *Istoria orașului Galați, de la origini, până la 1918*, vol.II, Editura Partener, Galați, 2008, pp.136-138.

² D.N.Panaitescu, George Eșanu, *Importanța Portului Galați*, Imprimeria „Independența”, București, 1937, p.3.

Pârcălăbia funcționa în imobile închiriate chiar și la marginea orașului, dinspre Vadul Ungurului.³ Costache Negri, Alexandru Ioan Cuza, viitorul domnitor al Principatelor Unite, în perioada cât au fost pârcălabi de Covurlui,⁴ au urmărit să cumpere terenuri în centrul orașului pentru construirea cancelariei Pârcălăbiei. La fel s-au străduit și prefectul G. Râșcanu în anul 1882, Gheorghe Robescu, în anii 1893 și 1894⁵, însă fără rezultat.

După ce cancelaria Pârcălăbiei a funcționat la marginea orașului în 1856, aceasta se mută cu chirie în casele lui Constantin Bușilă, aflat în centru, pentru o perioadă de patru ani, din octombrie 1856 până în 1860.⁶ Nu se cunoaște dacă, din cauza lui Constantin Bușilă care solicita „un adaos la chirie pentru casele închiriate Pârcălăbiei” în anul 1859⁷, cancelaria Pârcălăbiei a mai funcționat și în anii următori, în acest imobil. Cert este că, la sfârșitul secolului al XIX-lea și până la inaugurarea actualului Palat Administrativ în anul 1906, Pârcălăbia, devenită Prefectură, își avea sediul pe strada Domnească, lângă Teatrul Mare, după cum reiese dintr-un Plan al orașului de la 1897, fiind marcată cu simbolul corespunzător de instituție administrativă (Foto 1).

Dintr-o carte poștală ilustrată de la sfârșitul secolului al XIX-lea - începutul secolului al XX-lea, în care a fost surprinsă o frumoasă perspectivă, spre sud, a străzii Domnească, se poate observa, pe partea stângă, între două clădiri înalte și poziționat oarecum într-un plan central, imobilul în care funcționa Teatrul Mare, de fapt o clădire lungă, doar cu parter, aflată în interiorul unei curți și, lângă el, aproape în prim-plan, clădirea în care își avea sediul Prefectura județului Covurlui (Foto 2).

Această din urmă clădire am identificat-o ca fiind cea care are înscris, pe arhitrava frontonului de la intrare, anul 1872 și care este, de fapt, clădirea ce face obiectul studiului de față.

Cercetarea documentelor de arhivă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea nu ne-a permis, prin lacuna acestora, să aflăm date concrete despre imobilul menționat, astfel încât, pentru stabilirea valorii istorice, culturale a clădirii ne-am folosit de informații cuprinse în literatura primară – documentele de arhivă – despre vecinătăți, în special al terenului pe care se afla Teatrul Mare. Însă pentru

³ Paul Păltănea, *op.cit.*, p. 52.

⁴ Costache Negri a fost numit pârcălab la 4 iunie 1851, iar la 9 septembrie 1853 își dă demisia, iar Alexandru Ioan Cuza a deținut această funcție în două rânduri: 7 iunie 1856 – 9 august 1856 și 14 februarie 1857- 24 iunie/6 iulie 1857 (Paul Păltănea, *op.cit.*, pp.47-53).

⁵ Valentin Bodea, *Monumentele Istorice și de arhitectură din orașul Galați din a doua jumătate a secolului al XIX-lea - prima jumătate a secolului al XX-lea*, vol. I, Ediția a 2-a, Editura Pax Aura Mundi, Galați, 2013, pp.63-64.

⁶ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Prefectura județului Covurlui*, Dosar 1/1857, f.19.

⁷ *Ibidem*, f.78.

perioada secolului XX, informațiile sunt mai bogate și, împreună cu sursele iconografice de epocă, a planurilor cartografice și topografice istorice ale orașului Galați, a informațiilor cuprinse în literatura secundară și a analizei situației existente, în prezent, *in situ*, am reușit să deslușim într-o proporție covârșitoare istoria acestui imobil.

Așadar, imobilul care servea ca sediu al Prefecturii județului Covurlui în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, era în imediata vecinătate a Teatrului Mare, fiind poziționată, conform Planului orașului Galați din 1897, la nord de acesta (Foto1).

Galații având o viață economică intensă, cu o numeroasă pătură socială bogată alcătuită, mai ales, din comercianți și proprietari de moșii, dar și din persoane a căror profesii reclamau obținerea unor venituri substanțiale, și aici ne referim, cu precădere, la avocați și doctori au constituit un timp îndelungat un centru de atracție pentru trupele de actori „aflați la ananghie” care veneau în turnee în oraș. Cu toate acestea, Galații nu avea un local de teatru, un loc propice pentru astfel de manifestări artistice, piesele de teatru jucându-se, în secolul al XIX-lea, în hrube (așa zisul teatru Ventura), în barăci, ori în „arene” sau „amfiteatre” ca acela de la „via lui Filatoff” din zona Parfumul Teilor de astăzi, de pe strada Domnească.⁸

Demersurile pentru construirea unui teatru „adevărat” în oraș, au început din anul 1859, municipalitatea cumpărând, în acest scop, un teren în centrul orașului, în zona, de astăzi, a intersecției străzii Domnească cu str. General I. Lahovary. A fost doar un simplu început, fără urmări imediate. În anul 1861, P. Mantu și I.N. Drăguș, începuseră o adevărată campanie în vederea ridicării teatrului pe baza de subscripție publică, demers care a durat până în 1862, rămânând, și acesta, fără rezultat.⁹

În așteptarea teatrului zidit, „de care nu se învredniciră atâția milionari din orașul care se bucura de avantajele porto-francului”, la 18 ianuarie 1865, un antreprenor de hoteluri pe numele Bogdan Ceacâru, se adresa Primăriei pentru obținerea autorizației construirii provizorii „de baracă, după pilda celorlalte, în care să dea reprezentații teatrale”¹⁰ și care „să fie mai solidă decât cele din trecut”.

Autorizația a fost eliberată și baraca a fost construită în centru „pe locul negustorului Sacomanu, în strada Domnească colț cu strada Codreanu”¹¹, o improvizație care avea „totuși două rânduri de loji”.¹² În mentalul colectiv

⁸ Ioan Masoff, *Teatrul românesc, Privire istorică (1860- 1880)*, Vol. II, Editura pentru Literatură, București, 1966, p.166.

⁹ *Ibidem*, pp.166-168.

¹⁰ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Primăria Galați*, Dosar 121/1864.

¹¹ *Ibidem*

¹² Ioan Masoff, *op.cit.*, pp.169-170.

stabilimentul era cunoscut ca „Baraca lui Bogdan Ceacăru”¹³, deși, oficial, figura ca Teatrul Mare.

La 18 august 1898, se perfecta vânzarea imobilului „constător din tot locul și clădirea în care actualmente este instalat Teatrul cel mare”, aparținând Smarandei Sacomanu, a Mariei C. Pappa și Evantia P. Acatos, moștenitori ai defunctului Constantin Sacomanu, către prefectul Daniel Zorilă, pentru a se construi Palatul Administrativ al județului.¹⁴

Din actul de vânzare întocmit aflăm vecinătățile imobilului. Astfel, la miez-noapte, imobilul se învecina, pe o lățime de 67, 85 m cu proprietatea moștenitorilor defunctului Buzini.

Așadar, clădirea care ne interesează a fost proprietatea unei persoane numită Buzini care închiriasse imobilul Prefecturii județului Covurlui, iar după decesul acestuia, proprietatea a revenit moștenitorilor săi. Pentru casele ocupate¹⁵, Prefectura plătea o chirie de 7500 lei, după cum apare înscris în Contul de execuție pe anii 1899-1900.¹⁶ Din anul 1906, când noua clădire a Palatului Administrativ a fost inaugurată cu fast, în prezența Altețelor Regale, Principele Ferdinand și Principesa Maria, Prefectura județului Covurlui s-a mutat în noul sediu, lăsând liberă fosta proprietate a moștenitorilor defunctului Buzini.

Nu se cunosc date despre acest Buzini. Numele acestuia nu apare în nici un document studiat până acum care să ne releve câte ceva despre persoana sa, despre familie, despre profesiune sau ocupație. Cert este că imobilul pe care l-a deținut acest Buzini, imobil aflat pe strada Domnească, la nord de terenul pe care avea să fie construit Palatul Administrativ în anul 1904, este singura dovadă, deocamdată, despre faptul că Buzini era un om potent financiar, capabil să comande și să edifice o clădire impunătoare, la 1872, pe strada Domnească, și apoi să o închirieze Prefecturii județului Covurlui, pentru ca aceasta să aibă sediul pe strada principală a orașului.

Aristide D.H. Buzini și Buzine D.H. Buzini (în alte documente, Buzine¹⁷) constrânși, probabil, financiar, contractează mai multe împrumuturi de la diferite persoane fizice și de la Creditul Funciar Urban București, în perioada 1891-1894, încheind cu acestea contracte de ipotecă pe două imobile din Galați, situate pe strada Dogăriei nr.1 și pe strada Domnească. Neonorarea acestor credite de către

¹³ *Ibidem*, p.170.

¹⁴ Act de vânzare aut. sub nr.1909 din 18 august 1898.

¹⁵ Prefectura avea birouri și în alte clădiri din Galați, cum ar fi pe strada Cuza Vodă, nr.13 (Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Prefectura județului Covurlui*, Dosar 3/1903, f.4)

¹⁶ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Prefectura județului Covurlui*, Dosar 1/1900, f.24.

¹⁷ Monitorul Oficial al României, Nr.102, 6(18) august 1895.

moștenitorii lui Buzini, au determinat ca, pentru îndeplinirea Creditului Funciar Urban București cu suma de 24.000 lei ce o avea de luat de la moștenitori, Tribunalul Covurlui, Secția I, să dispună, la 15 iunie 1895, punerea în vânzare silită a imobilului din strada Dogăriei. În anunțul publicat, reieșea că imobilul este grevat de următoarele sarcini¹⁸:

„1. Contractul de împrumutare înscris la nr.149 din 1891, de lei 24.000, în favoarea societății Creditului Funciar Urban din București;

2. Actul de ipotecă, înscris la nr.118 din 5 iunie 1893, de lei 53.500, în favoarea d-lui Evloghie Gheorghief, ipotecând imobilul din Galați, strada Dogăriei și strada Domnească;

3. Obligația ipotecară, înscrisă la nr.120 din 5 iunie 1893, de lei 5.860, în favoarea doamnei Eufrosina I. Deciu, ipotecând imobilele din Galați, strada Dogăriei și strada Domnească;

4. Obligația ipotecară, înscrisă la nr.243 din 28 octombrie 1894, de lei 11.200, în favoarea doamnei E. Ionescu, ipotecând imobilele din Galați, strada Dogăriei și strada Domnească.”¹⁹

Așadar moștenitorii lui Buzini încheiaseră un act de ipotecă și două obligații ipotecare pentru imobilul din strada Domnească, la nord de Teatrul cel Mare. La recensământul efectuat în anul 1910, imobilul acesta figura în proprietatea Creditului Urban București²⁰. Conform situației din recensământ, aflăm adresa exactă a imobilului, strada Domnească, la nr. vechi 150, nr. nou 88, precum și vecinătățile acestuia de pe strada Domnească, fiind situat între proprietatea județului Covurlui, respectiv Palatul Administrativ, nr. nou 86 și proprietatea Ecaterinei Ernici, aflată la nr. vechi 152, nr. nou. 90.²¹ La o nouă renumerotare survenită în deceniul trei al secolului trecut, imobilul din strada Domnească, nr.88, primește numărul 90.²²

Deși la recensământul din 1929, imobilul din strada Domnească, nr.90, figura în proprietatea Creditului Urban București,²³ totuși în primăvara anului 1926, la Primăria Galați este înregistrată o cerere pentru eliberarea autorizației de construire în vederea efectuării de „reparații radicale”, semnată lizibil „E.I. Gheșov”.²⁴

¹⁸ Monitorul Oficial al României, Nr.102, 6(18) august 1895.

¹⁹ *Ibidem*

²⁰ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Primăria Galați*, Dosar 126/1908, f. 15.

²¹ *Ibidem*

²² *Ibidem*, Dosar 43/ 1929.

²³ *Ibidem*

²⁴ Gheșov este, de fapt, transcrierea fonetică în limba română a numelui Gueschoff, Guechoff, ori Geshov, așa cum apare în diferitele documente ale vremii, numele aceleiași persoane. Vom folosi, în cele ce urmează, transliterarea numelui mai apropiat de obârșia sa bulgărească și afinitatea anglofilă a familiei, Geshov.

Într-o filă dintr-un registru general aparținând Creditului Urban București²⁵, la orașul Galați, dintr-un lung șir de proprietari care au achiziționat imobilele Creditului Urban, este menționat Gueschoff E.I., str. Domnească, nr.80²⁶, în dreptul căruia este aplicată o șampilă cu litere majuscule „RAMBURSAT”. Numărul dosarului 4665, fără a fi specificat și anul înregistrării acestuia, sau data rambursării sumelor datorate, așa cum apare la majoritatea cumpărătorilor de pe acea filă din registru, lipsa oricăror altor documente, ne determină să lansăm ipoteza, plauzibilă de altfel, că E.I. Geshov a achiziționat imobilul fără a plăti întreaga sumă, ci treptat, în câțiva ani. În sprijinul acestei afirmații sunt procedurile de vânzare ale imobilelor grevate de sarcina ipotecii din acea perioadă²⁷ și a faptului că, în anul 1929, imobilul din str. Domnească, nr.90, figura ca aparținând Creditului Urban București²⁸, deși în 1926, E.I. Geshov solicita autorizație pentru „reparații radicale” la acesta.

E.I. Geshov, pe numele întreg Evstratie Ivan Geshov, s-a născut în Plovdiv, Plasa Plovdiv, în „a doua zi din luna Ianuarie a anului 1884, din părinți ortodoxi”²⁹ Ivan Evstratie Geshov și Maria, fostă Pulieva.³⁰ A fost botezat, potrivit Certificatului de botez³¹, în biserica „Sf. Bogoroditza”³² din Plovdiv. Era unul dintre cei cinci copii ai familiei, din care doi băieți și trei fete, fiind, cu certitudine, primul băiat, deoarece a primit numele bunicului său, conform tradiției.

Tatăl său, Ivan Evstratie Geshov, născut în anul 1849, provenea dintr-o bine cunoscută familie de negustori și bancheri, bunicul lui E.I. Geshov, împreună cu alți patru frați, fiind negustori prosperi în Philippopolis, astăzi Plovdiv, constituind în anul 1834, compania „Frații Geshov” (Bratia Geshovi), ale cărei afaceri s-au extins în Viena (1835), Constantinopole (1847) și Manchester (1865).³³ La 12/ 24 februarie 1856, Frații Geshov trimit din Viena o scrisoare lui Hristo Gheorghiev,

²⁵ Document aflat la Direcția Arhivelor Naționale a Municipiului București.

²⁶ Nr. 80, așa cum apare în registru este cu certitudine o eroare a funcționarului Creditului Urban București, deoarece Gueschoff E.I. nu apare în documentele de arhivă gălățene, cercetate până acum, cu alte proprietăți în afara celei de pe strada Domnească, nr.90.

²⁷ A se vedea „Afișele de vânzare” publicate de tribunale în publicațiile vremii, precum și Ordonanțele de adjudecare.

²⁸ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Primăria Galați*, Dosar 43/1929.

²⁹ *Ibidem*, *Fond Administrația Financiară Galați*, Dosar 5346/ 1942-1943, f.13.

³⁰ Stoicho Grancharov, *Political Power and The Monarchy in Bulgaria 1886-1894*, http://berberian11.tripod.com/_grancharov_conservative.htm

³¹ *Ibidem*

³² Denumire slavă care semnifică „Cea care I-a dat naștere celui ce este Dumnezeu”.

³³ Slobodan G. Markovich, *Anglophiles in Balkan Christian States (1862–1920)*, în Anuarul Institutului pentru Studii Balcanice “Balcanica XL”, Belgrad, 2010, p.130.

prin care îi comunică acestuia că îi vor trimite o poliță de 55 de galbeni care să fie încasată de Simion Ivanov din Galați.³⁴

Menționarea acestei corespondențe dintre frații Geshov și familia Gheorghiev este un amănunt peste care nu se poate trece cu ușurință, legăturile dintre cele două familii devenind din ce în ce mai puternice cu trecerea timpului. De aceea considerăm oportun să facem o succintă trecere în revistă a câtorva date despre familia Gheorghiev.

Hristo și fratele său Evloghie Gheorghiev, bulgari originari din Cârlovo, aveau, pe lângă afacerile din București și prăvălii în Brăila și Galați, portul gălățean fiind în permanentă legătură cu porturile bulgărești și sârbești.³⁵ În 1823 se exporta, prin Galați, la Silistra, pietre de moară și de râșnițe. De la Niculițel, Nicopol și Șiștov se aducea vin la Galați. De la Karlovo și Șiștov se desfăceau, prin 1844, mari cantități de coloniale importate de Nicola Puliev și frații Hristo și Evloghie Gheorghiev. Spre sfârșitul anului 1848, afacerile firmei Gheorghiev, la Galați, mergeau prost, însă pentru o perioadă scurtă de timp, deoarece în anul 1852, frații Evloghie și Hristo Gheorghiev, întăresc legăturile comerciale cu Ruse, Șiștov sau Uzungiovo, importând și orez, migdale, anason, piei de capră, scumpie, aba, rogojini.³⁶

Personalitatea și flerul în afaceri ale fraților Gheorghiev i-au ajutat pe aceștia să strângă o avere considerabilă nu numai din operațiunile de import-export, ci și din arendarea moșiilor (oferim cu titlu de exemple: arendarea la 1 ianuarie 1856 a moșiilor Văcărești, Ratzu și Coborâșul din județul Dâmbovița³⁷, moșia Macovei din Buzău proprietatea Elenei Bibescu³⁸), devenind bancheri și proprietari de moșii și imobile în orașele românești unde își desfășurau activitatea.

Frații Gheorghiev au întreprins demersuri pentru ca țara de origine să își recapete independența, donând sume de bani, participând la înființarea unor societăți culturale bulgare, neuitând, însă, să sprijine, tot prin acțiuni filantropice, Războiul de Independență a României, precum și unele inițiative cu scop caritabil ale Casei Regale din România, cum ar fi cel din anul 1891, când Evloghie Gheorghiev s-a alăturat regelui Carol I, la înființarea Fundației Universitare "Carol I", donând suma de 200.000 lei³⁹ pentru ajutorarea studenților săraci.

³⁴ Arhivele Naționale ale României, *Fond Gheorghiev Evloghie și Hristo*, II/141.

³⁵ Paul Păltănea, *Istoria orașului Galați, de la origini până la 1918*, vol.I, Editura Partener, 2008, p.312

³⁶ Arhivele Naționale ale României, *Fond Gheorghiev Evloghie și Hristo*, I/24, II/28, II/40, II/54, II/56, ff.1-2v, II/85, ff. 1-3v, II/205, ff.1-3v, II/225, ff.1-3, III/179, ff.1-3v, III/211, ff.1,2, III/265, V/62, V/250.

³⁷ "Curierul Judiciar", 10 februarie 1902.

³⁸ Monitorul Oficial al României, Nr.227 din 13 (25) ianuarie 1882.

³⁹ Anuarul Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui „Acta Moldaviae Meridionalis”, XXXII, Vol. II, 2011, p.99.

Sprrijinul reciproc manifestat între frații Evloghie și Hristo Gheorghiev și frații Geshov, continuat, mai târziu, de Ivan Evstratie Geshov, în țelul comun de a contribui la eliberarea și dezvoltarea culturală a Bulgariei⁴⁰, au întărit prietenia dintre cele două familii, atât de mult, încât, după decesul lui Hristo și, mai târziu, al lui Evloghie Gheorghiev, survenit în anul 1897, niciunul dintre ei neavând copii, Ivan Evstratie Geshov, tatăl lui Evstratie Ivan Geshov, rămâne legatarul universal al averii celor doi frați.

Din testamentul lui Evloghie Gheorghiev, deschis în iulie 1897, la Tribunalul Ilfov,⁴¹ în prezența rudelor, a membrilor legației bulgare la București și a unei numeroase asistențe, reiese că, acesta, chiar și după moarte, și-a continuat actele caritabile, lăsând numeroase legate de binefacere la multe instituții din țară: două părți din venitul de 160.000 lei a celor două moșii din Teleorman le-a lăsat Primăriei Capitalei ca fond pentru săraci, o altă parte a lăsat-o pentru Societatea pentru Învățătura Poporului român, iar cea de a patra parte pentru Azilul de noapte. Cea mai mare sumă de 6.000.000 lei a lăsat-o „pentru creațiunea unei școale superioare de științe pozitive cu aplicațiune la industrie, în Sofia, sau orice alt oraș mare din Bulgaria”.⁴²

În mod firesc nu au fost uitate rudele cărora le-au revenit câte 40.000 de lei fiecareia, iar mătușii sale Poulief, i-a lăsat uzufructul caselor din Calea Moșilor, nr.80. Nu au fost uitați nici funcționarii băncii sale și nici prietenii săi.

Însă restul averii, care se ridică la cifra de mai multe milioane de lei în rentă românească de 5 %, revenea lui Ivan Evstratie Geshov, pe atunci ministru de finanțe al Bulgariei, acesta fiind instituit și legatar universal, sub condiția expresă de a îndeplini obligațiunile legatelor amintite.⁴³

Între Statul român, prin Ministerul de Finanțe, și Ivan Evstratie Geshov se iscă un conflict asupra succesiunii defunctului Evloghie Gheorghiev. Ministerul de Finanțe, prevalându-se de legea asupra succesiunii străinilor, dorea să perceapă o taxă de 9% asupra întregii succesiuni a decedatului. Ivan Evstratie Geshov, în calitate de legatar universal, a refuzat să plătească această taxă pentru averea sa rămasă de la defunctul Gheorghiev, motivând că aceasta se află în străinătate,⁴⁴ solicitând, în același timp, și punerea în posesie a întregii sale averi.

⁴⁰ În 1878, Evloghie continua să își ajute poporul. A început să cumpere teren în Sofia, iar cu sprijinul faimosului bancher Evstratie Ivan Geshov, a extins suprafața cumpărată la peste 10.000 mp. În anul 1896, a donat 800.000 leva în aur și teren de peste 200.000 leva, pentru construirea faimoasei Universități din Sofia - Zhivko Stanchev, *Financier and benefactor Evlogi Georgiev*, <http://bnr.bg/en/post/>

⁴¹ „Epoca”, Anul III, Nr. 505, 11 iulie 1897.

⁴² *Ibidem*

⁴³ *Ibidem*

⁴⁴ „Epoca”, Anul III, Nr. 512, 18 iulie 1897.

Evloghie Gheorghiev lăsase 12 milioane de lei depuși în bonuri românești la „Disconto-Gesellschaft” din Berlin și la „Creditul Lionez” din Paris. Și aceste instituții refuzau eliberarea moștenirii dacă Ivan Evstratie Geshov nu prezenta o sentință a tribunalului unde s-a deschis succesiunea.⁴⁵ Ministerul de Finanțe din România a sesizat Tribunalul să nu elibereze sentința de punere în posesie a moștenirii, până ce Geshov „nu va vărsa în visteria Statului 9 la sută, adică 980.000 lei”.⁴⁶

Cei doi frați Gheorghiev au fost înhumați în Cimitirul Bellu din București, iar cavoul, comandat de Ivan Evstratie Geshov, a fost edificat după proiectul arhitectului Ioan Mincu, la care a contribuit și renumitul sculptor Frederic Storck prin realizarea celor patru evangheliști care străjuiesc colțurile edificiului funerar (Foto 3).

Revenind la familia lui Ivan Evstratie Geshov, aceasta s-a mutat la Manchester în 1865, an în care firma „Frații Geshov” își va deschide o casă de comerț și una financiară în orașul din Marea Britanie. La Manchester, Ivan Evstratie Geshov a studiat la Owens College și Victoria University, absolvind studiile financiare și politice. Aici se formează pentru activitatea politică de mai târziu, fără să abandoneze, însă, și afacerile familiei.

După eliberarea Bulgariei, Ivan Evstratie Geshov, devine unul din liderii Partidului Liberal din Estul Rumeliei, iar cu un an înainte de nașterea fiului său, Evstratie Ivan Geshov, se mută cu familia la Sofia, ocupând postul de director al Băncii Naționale Bulgare.⁴⁷

A avut diferite funcții politice, culminând cu cea de prim-ministru al Bulgariei în perioada 1911-1913.

Ca legatar universal al averii defunctului Evloghie Gheorghiev, Ivan Evstratie Geshov a continuat să se achite de obligațiile testamentare, preluând, inclusiv, o parte din procesele în care Gheorghiev era parte. Astfel, la 1 decembrie 1900, la Curtea de Apel din Galați se judeca apelul declarat de Evloghie Gheorghiev, defunct la acea dată, continuat de Ivan Evstratie Geshov. Speța era revendicarea unui imobil din Brăila.⁴⁸ Din Decizia civilă nr. 179/ 1900, reiese că I.E. Geshov nu a fost prezent, el fiind reprezentat de către avocat.⁴⁹

Administrarea cu mână de fier a averii moștenite, simțul onoarei și a datoriei au fost transmise și fiului său Evstratie Ivan Geshov care, primind educația specifică epocii, se pare că a continuat preocupările tatălui său, cel puțin în domeniul afacerilor comerciale și bancare, dar și al grijii față de averea moștenită,

⁴⁵ *Ibidem*

⁴⁶ *Ibidem*

⁴⁷ Stoicho Grancharov, *Political Power and The Monarchy in Bulgaria 1886-1894*, http://berberian11.tripod.com/grancharov_conservative.htm

⁴⁸ „Curierul Judiciar”, Anul X, Nr.62, 30 septembrie 1901.

⁴⁹ *Ibidem*.

cel puțin după decesul tatălui său, survenit în anul 1924. Acestea ne sunt relevate prin însuși actul achiziționării imobilului din Galați, din strada Domnească, nr.90, imobil despre care am afirmat că era grevat la 1893, alături de un alt imobil din strada Dogăriei, de un act de ipotecă, în favoarea lui Evloghie Gheorghiev, pentru suma de 53.500 lei.⁵⁰

Nu se cunosc date certe cu privire la trecerea imobilului din strada Domnească în proprietatea Creditului Urban București, deși exista un Act de ipotecă pe numele lui Evloghie Gheorghiev. Știm însă că Evstratie Ivan Geshov, fiul prim-ministrului Bulgariei Ivan Evstratie Geshov, cel care a fost legatarul universal al averii lui Gheorghiev, a depus diligențele ca imobilul din strada Domnească, nr.90, să reîntre în patrimoniul familiei, fapt adevărat în cele din urmă.

Chiar dacă Evstratie Ivan Geshov a devenit proprietarul imobilului de pe strada Domnească, nu există nici cele mai mici indicii că acesta ar fi locuit la Galați, în acest imobil. La 25 mai 1941, din București, Evstratie Ivan Geshov, înaintează către Circumscripția III Fiscală Galați, o solicitare, înregistrată la nr.300, pentru a “nu mai fi impus la impozitul pe celibatari la partea mea de venit din imobilul din str. Domnească, nr. 90” , deoarece împlinise vârsta de 57 de ani, la 2 ianuarie 1941.⁵¹ La solicitare, petentul anexase și certificatul de botez. Din această solicitare, reiese că imobilul era închiriat, Geshov obținând venituri pentru care era impozitat. De altfel, din procesul verbal al comisiei de recensământ, efectuat în anul 1942, reiese că imobilul era închiriat Comandamentului III Teritorial.⁵²

Între lunile mai - noiembrie 1941, Evstratie Ivan Geshov, proprietar al imobilului din Galați, str. Domnească, nr. 90 și fiu al fostului prim-ministru al Bulgariei, Ivan Evstratie Geshov, se stinge din viață, căci, în Procesul verbal nr. 413 din 4 ianuarie 1942, privind impunerea veniturilor pentru proprietățile clădite, la rubrica proprietarul imobilului se menționează „Succesorii def. E.I.Guechoff”,⁵³ aceștia depunând o declarație privind impunerea de venit asupra imobilului, la data de 17 noiembrie 1941.

Moștenitorii lui E.I. Geshov, locuiau în București, pe Calea Moșilor, la nr.82, după cum reiese din procesele verbale de impunere nr. 431 din 8 august 1945, nr. 39 din 8 ianuarie 1948.⁵⁴

Dacă până în 1948, în imobilul din strada Domnească, nr. 90, a funcționat Comandamentul III Teritorial, în anul 1949, odată cu schimbarea realităților politice și sociale, după terminarea celui de-al Doilea Război Mondial și

⁵⁰ Monitorul Oficial al României, Nr.102, 6(18) august 1895

⁵¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Administrația Financiară Galați*, Dosar 5346/ 1942-1943, f.11.

⁵² *Ibidem*, ff. 8,9.

⁵³ *Ibidem*, f.9.

⁵⁴ *Ibidem*, ff.4, 8.

instaurarea unui regim politic impus de la Moscova, în imobilul care face obiectul lucrării de față, au fost instalate birourile Șantierului Național „Gheorghe Gheorghiu Dej”, directorul șantierului fiind arhitectul Eugen Ivanov.⁵⁵

Moștenitorii lui E.I. Geshov au deținut imobilul din strada Domnească (devenită după 1948, strada Republicii), nr.90, până în anul 1950, când acesta a fost naționalizat prin Decretul nr.92 din 1950. Din acest an, imobilul a aparținut Întreprinderii de Locuințe și Localuri, potrivit Declarației pentru stabilirea impozitului asupra clădirilor din 22 mai 1952.⁵⁶

Începând cu anul 1965, la noua renumerotare a clădirilor, imobilul din strada Republicii, fostă Domnească, de la nr.90, primește numărul 58, număr valabil și astăzi.⁵⁷

În deceniul șapte al veacului trecut, în imobilul aparținând Întreprinderii de Gospodărire Locativă Galați, a mai funcționat Casa Pionierilor, precum și alte instituții de stat, pentru ca, cu puțin timp înainte de 1989, imobilul să găzduiască mai multe organizații sindicale.

După 1990, strada Republicii revine la vechea denumire de strada Domnească, iar imobilul de la nr. 58, compus din corpul principal și anexă, a fost închiriat Uniunii Județene a Sindicatelor Libere - corpul principal, anexa fiind închiriată unor instituții ale statului, sau unor diverse asociații.

În luna mai 2015, Primăria Municipiului Galați a evacuat, prin executare silită, în baza unei sentințe judecătorești, chiriașul din corpul principal al imobilului, pe motivul nerespectării contractului de închiriere.

Dacă până acum am prezentat câteva date legate de personalitățile și evenimentele din istoria imobilului situat în Galați, strada Domnească, număr actual 58, se cuvine, în cele ce urmează, să prezentăm câteva aspecte legate de evoluția arhitectonică a imobilului.

Acesta este amplasat în Ansamblul urban “str. Domnească”, monument istoric, înscris în Lista monumentelor istorice cu codul GL-II-a-B-03010, învecinându-se la nord cu un imobil, monument istoric, denumit “Casa Damian Drăgănescu”, cod GL-II-m-B-03019 (Foto 4), la est cu strada Alexandru Ioan Cuza, la sud cu un alt monument istoric, Palatul Administrativ, azi Instituția Prefectului județului Galați, cod GL-II-m-A-03016 (Foto 5), despărțit fiind de o parcare, iar la vest cu strada Domnească (Foto 6).

Folosința originală a fost cea de locuință, pentru ca, spre sfârșitul secolului al XIX-lea, imobilul să fie folosit ca sediu pentru birouri cum ar fi pentru Prefectura județului Covurlui, până în 1906, Comandamentul III Teritorial, până în

⁵⁵ *Ibidem*, f.2.

⁵⁶ *Ibidem*, f.1.

⁵⁷ *Ibidem*, Fond Primăria Galați, Dosar 152/1965, fila 112.

1948, Șantierul „Gheorghe Gheorghiu Dej”, alte instituții de stat și particulare, după 1949 până în prezent.

Clădirea, având un plan în forma literei „L”, se compune dintr-un corp principal, în prelungirea căruia, pe direcția vest-est, se află anexa, clădirea fiind edificată, probabil, în anul 1872, așa cum este înscris pe arhitrava de deasupra intrării, aflată pe fațada sudică (Foto 7), fără a se cunoaște arhitectul care a proiectat-o.

Cărțile poștale ilustrate, tipărite la sfârșitul secolului al XIX-lea și în primul deceniu al secolului al XX-lea, ne conferă o imagine clară a părții principale a clădirii ce servea ca sediu al Prefecturii județului Covurlui (Foto 8).

Construită din piatră, cărămidă, lemn și acoperită cu tablă, clădirea se bucura de o curte generoasă, fiind retrasă în interiorul acesteia, doar împrejmuirea din zid cu elemente de fier forjat decorativ fiind aliniată cu celelalte imobile de pe strada Domnească (Foto 9). Stâlpii masivi, din zidărie, de formă octogonală, postați pe un soclu în formă de cub, străjuiau cele două porți: cea pentru persoane și cea pentru mijloacele de transport ale vremii.

În curte, la corpul principal, edificat pe două nivele: demisol și parter supraînălțat, deosebit, pe orizontală, trei registre: soclul, registrul median și cornișa, tratate identic în ceea ce privește suprafața lor. Articulația orizontală a fațadei este asigurată de brăiele profilate dintre soclu, parter și pod, precum și de cornișa bogat profilată a clădirii, susținută de console decorative, care trasează compoziția tripartită a arhitecturii clasice, specifice.

Primul registru este cel reprezentat de soclu, cu elemente reliefate, bosate, întrerupte de golurile ferestrelor înalte, la fațadele de vest și nord, ferestre care asigurau iluminarea încăperilor de la subsol.

Registrul median, împărțit în registrul inferior și registrul superior, prezintă fiecare în parte particularități care, prin întregul pe care îl alcătuiesc contribuie în cea mai mare măsură la frumusețea și eleganța clădirii.

Astfel, registrul inferior este reprezentat de prelungirea profilaturii ancadramentelor ferestrelor, cu decorațiuni dreptunghiulare cu simple chenare de tencuială.

Al doilea registru, cel superior, este separat de un brâu profilat de cel inferior și conține zona ferestrelor decorate cu ancadrame terminate în console care susțin o cornișă profilată. O a treia consolă, aflată la mijlocul distanței dintre celelalte două, înfrumusețează prin umplerea spațiului dreptunghiular de deasupra fiecărei ferestre. Pe rezalitul central al fațadei de vest, cea dinspre strada Domnească, trei ferestre înalte, terminate în arc de cerc, decorate cu ancadrame în arc de cerc, având fiecare câte o cheie de arc profilată. Între ferestrele rezaliturii centrale se află câte un pilastru cu fus neted, drept, terminat cu un capitel al ordinului ionic, care sprijină o cornișă profilată.

Colțurile registrului median, inclusiv cel al rezaliturii fațadei vestice, sunt încadrate de elemente bosate construite din cărămidă.

Cel de al treilea registru, aflat în partea superioară a clădirii, este tratat decorativ, cu friza a cărei monotonie este întreruptă de golurile mici ale ferestrelor podului, în interiorul fiecărui gol, dispus la mijloc, aflându-se câte un balustru decorativ, din zidărie. Cornișa profilată este susținută de console decorative din terra-cota.

Deasupra rezaliturii central al fațadei dinspre stradă, un atic din zidărie, în formă de balustradă, avea patru urne decorative, iar în mijloc un medalion decorativ, supradimensionat.

Fațada sudică a clădirii principale este cea care asigură accesul principal în clădire.

Aceleași elemente decorative le întâlnim la această fațadă, mai puțin intrarea, aflată pe un rezalit, central și mai puțin ieșit în evidență, al fațadei, dar bogat ornamentat prin nuturile orizontale, prin ancadramentele golului de ușă care are o supralumină încheiată în arc de cerc, precum și de doi pilaștri, cu fus neted, cu capiteli ce amintesc de ordinul doric, care susțin un antablament și un fronton triunghiular. Pe antablament, într-un chenar dreptunghiular, având de o parte și de altă câte un motiv vegetal, fiind înscris „1872”.

Pe ușa înaltă, în două canate, din lemn, se pătrunde într-un vestibul îngust, iar de aici, pe o scară din zidărie, după ce se trece de un glasswand, se intra în holul mare, iluminat, pe timp de zi, de luminatorul central, bordat cu stucatură cu motive vegetale.

O intrare secundară exista pe partea de est a clădirii principale. Se intra într-un hol mic, de aici având posibilitatea accesului în corpul principal de clădire, precum și la anexă.

Acoperișul corpului principal era în patru ape, acoperit cu învelitoare de tablă, iar pe coama lui se afla construit un impozant luminator care avea pe laterale motive stilizate în stea, iar deasupra acoperiș din sticlă, element care contribuia la monumentalitatea imobilului, era străjuit la colțuri de mici acrotere.

Anexa, alipită de corpul principal, se dezvoltă tot pe două nivele, dar de această dată parter și etaj, fiind tratată în mod simplist. Geamlâcul pe care îl vedem astăzi exista cu siguranță și în acea perioadă, arhitectura atenanselor sau anexelor fiind, în general, aceeași pentru orașul Galați, încadrându-se în stilul vernacular (Foto 10).

Funcțional, clădirea era organizată ținând cont de compoziția neoclasică a partiului, distribuția încăperilor fiind subordonată rolului holului central. Acesta era tratat cu elemente specifice limbajului neoclasic – profile decorative, stucaturi la plafon.

În jurul acestui hol se află spații perimetrice care adăposteau încăperile reprezentative, comandate, mari, spațioase. Tot din holul central, pe partea nord-estică, se afla ușa care asigura accesul într-un hol mai mic și, de aici, pe scări din ciment, aveai acces la demisol, pod și anexă. Scările care mergeau spre demisol au

balustrada din zidărie plină, în timp ce scările care urcă spre pod și etajul anexe au balustrada cu baluștri ornamentali din lemn, la fel ca mâna curentă.

Încăperile sunt, astăzi, lipsite de stucaturi la plafoane, dar acest lucru se poate datora intervențiilor în timp asupra clădirii.

Spațiile interioare erau luminate pe timp de noapte cu instalație de gaz aerian, asigurat de către casa Charles Georgi, din Paris, care câștigase concesiunea pentru aceste lucrări în orașul Galați.⁵⁸

O conductă prevăzută cu robinet, prezentă și astăzi pe plafonul holului de la intrarea secundară, constituie singurul martor al acestui sistem de iluminare al casei (Foto 11).

La demisol, planșeul este susținut de goluri în arcade ample, prin acestea asigurându-se accesul în încăperile existente la acest nivel (Foto 12), pardoseala fiind din ciment.

La 16 aprilie 1926, din cererea depusă de către Evstratie Ivan Geshov la Primăria Galați, pentru „reparații radicale” la imobilul din str. Domnească, nr. 90,⁵⁹ aflăm că acesta avea subsol și parter, „compus din 8 încăperi fiecare și la atenanse ce sunt parter și un etaj compus din 7 încăperi fiecare.”⁶⁰ Aflăm astfel, pe lângă descrierea imobilului din acea perioadă, și numărul de încăperi existente la fiecare corp de clădire, precum și la fiecare nivel.

Imobilul fiind în proprietatea Creditului Urban București o perioadă îndelungată, probabil că nu a fost întreținut, astfel încât, la momentul achiziționării acestuia de către E.I. Geshov, noul proprietar a considerat necesar să îl reabiliteze și să-l aducă la o stare de funcționare demnă de renumele celui care avusese un act de ipotecă pe acest imobil, Evloghie Gheorghiev, dar și de renumele familiei lui E.I. Geshov, tatăl lui fiind legatarul universal al averii lui Gheorghiev.

Între 1908 și 1926, după construirea Palatului Administrativ pe terenul aflat la sud de imobilul din strada Domnească nr. 90, s-a deschis și un pasaj de trecere între cele două imobile, pasaj care făcea legătura între strada Domnească și str. Cuza Vodă. De altfel, Primăria orașului intenționase deschiderea unei astfel de stradele și când era Teatrul Mare pe locul actualului Palat Administrativ, însă proprietarii de atunci ai terenului, Evantia Acatos, Maria Pappa și Smaranda Sacomanu, au ocupat-o, fapt pentru care a existat și un proces în anul 1888 pentru lăsarea liberă a stradelei.⁶¹

Edificiul a fost elevat în stil eclectic, elementele sale plastico-decorative înscriindu-se în normele neoclasicismului francez, caracterizat în principal, prin reînvierea elementelor decorative de sorginte greco-romană, și dezvoltând noi

⁵⁸ Moise. N.Pacu, *Cartea județului Covurlui*, Stabilimentul Grafic Socec, București, 1891, p.337.

⁵⁹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Primăria Galați* Dosar 27/ 1926, f.9.

⁶⁰ *Ibidem*.

⁶¹ *Ibidem*, Dosar 223/ 1884, f.27.

principii, transformate destul de repede în reguli rigide ce țineau de claritatea expunerii, simplitatea structurii prin intermediul ordinii, simetriei și proporțiilor.

Cutremurele din 1940, 1977, 1986, nu au fost fără repercusiuni asupra clădirii de pe strada Domnească nr. 90, actual nr. 58, fapt ce a necesitat o consolidare a acesteia, lucrare executată prin centuri de beton în interiorul clădirii tocmai pentru a nu afecta elementele de plastică decorativă ale fațadelor.

După 1950, gardul împrejmuitoare a fost desființat și înlocuit cu un gard din zidărie mai mic, având, din loc în loc, mici stâlpi ornamentali.

Astăzi, clădirea se află într-o stare de conservare care necesită adoptarea unor măsuri urgente de restaurare. Intervențiile nevizate de după anul 1990, constând în aplicarea unor pardoseli din lemn laminat, din înlocuirea tâmplăriei cu PVC alb, la încăperile unde se aflau birourile Uniunii Sindicatelor Libere, cu aplicarea de tavane false din rigips, închirierea spațiilor unor asociații sau firme cu potențial financiar redus, au contribuit la disiparea frumuseții acestui imobil prin executarea a tot felul de lucrări ieșite din cadrul contextual al arhitecturii clădirii.

Vechimea imobilului, reprezentativitatea pentru o epocă istorică, coerența planimetrică, structurală, plastica arhitecturală a fațadelor, existența componentelor artistice valoroase, relația cu contextul urban, alături de tipicitatea pentru un stil arhitectonic, au constituit criterii suficiente pentru ca, în anul 1992, fără să se cunoască datele despre proprietarii imobilului, expuse în lucrarea de față, imobilul din strada Domnească, nr. 58, să fie înscris în Lista monumentelor istorice, la grupa de valoare B, în categoria monumentelor de arhitectură, cu denumirea simplă de „Casă”, cod GL-II-m-B-03017 (Foto 13,14).

Creдем că este momentul ca acestui monument istoric să îi fie redată adevărata identitate și, după o restaurare responsabilă, să fie redenumit după proprietarul din perioada interbelică și până la naționalizare „Casa E.I. Geshov”.

**„КЪЩА ГЕШОВ” – НЕИЗВЕСТНАТА ИСТОРИЯ НА ЕДИН
ИСТОРИЧЕСКИ ПАМЕТНИК ОТ ГАЛАЦ**

Изтеглена навътре от улица „Домняска”, с фасада скрита от погледите поради избуялата неподдържана растителност, разположена срещу монументалната сграда на бащата на румънската архитектура Йон Минку - Административна палата (понастоящем институция на областната управа на област Галац) се намира една сграда с износени от времето и поради нехайството на собствениците стени. Сградата напомня за времето, в което улица „Домняска”, дълга, широка, павирана, е била улица на елита, който в продължение на много години издига града до нивото на първо пристанище в страната и втори в икономическо отношение град, след Букурещ.

Под триъгълния фронтон, разположен над входа, на архитрава, стои надпис „1872” - вероятно годината на започване на строителството или на неговото завършване. Това е периодът, в която Галац изживява истинска напредък в развитието си, заради статута на свободно пристанище, даден му през октомври 1836 година от княз Михаил Стурдза. Населението нараства, строи се много по красивия хълм в града. Богатите търговци градят разкошни къщи на височината до тържището, пресичайки стария черен път, използван от търговците и първенците, идващи от Истамбул и желаещи да се възкачат на трона в Яш, незаинтересовани от тесните и криви улички на Галац. Кметът на града е зает с работи по канализацията, водоснабдяването, павирането на улиците, укрепването на брега на река Дунав и дори изграждане на дворец на държавните органи,⁶² защото такава сграда става наложителна в град, наречен от княз Михаил Стурдза „най-красивата перла в короната на Молдова”.⁶³

Управата работи в наети сгради, намиращи се дори накрая на града - от Вад Унгарски⁶⁴, Костаке Негру, Александру Йоан Куза (бъдещият владетел на обединените княжества)⁶⁵. Кметовете са искали да купят парцели в центъра на

⁶² Paul Păltănea, *Istoria oraşului Galaţi, de la origini, până la 1918*, vol.II, Editura Partener, Galaţi, 2008, pp.136-138.

⁶³ D.N.Panaitescu, George Eşanu, *Importanţa Portului Galaţi*, Imprimeria „Independenţa”, Bucureşti, 1937, p.3.

⁶⁴ Paul Păltănea, *op.cit.*, p. 52.

⁶⁵ Костаке Негри е назначен за бургграф на 4-ти юни 1851 г., на 9-ти септември 1853 г. си подава оставката и Александру Йоан Куза заема тази позиция два последователни пъти: 7-ми юни 1856 г. – 9-ти август 1856 г.и 14-ти февруари 1857 г. – 24-ти юни / 6-ти юли, 1857/ (Пол Пялтънеа, *op.cit.*, стр.47-53).

града за строителството на канцелария. Към същото се стремят и префектът Г. Ръскану през 1882 г., Георге Робеску, в годините 1893 и 1894⁶⁶, но без резултат.

След като канцеларията на Управата (областната или градската) функционира на края на града до 1856 година, тя се премества под наем в къщите на Константин Бушила, намиращи се в центъра, за срок от четири години, от октомври 1856 до 1860 г.⁶⁷ Не е известно дали заради Константин Бушила, който иска „една добавка към наема за къщите, наети от Управата” през 1859 година⁶⁸, канцеларията на Управата продължава да работи и през следващите години в тези сгради. Факт е, че в края на 19 век и до влизането в експлоатация на настоящия административен дворец през 1906 година Управата, впоследствие Префектура, е била на ул. „Домняска”, в близост до Големия театър, което е видно от плана на града от 1897 г., отбелязана със символа на административната институция. /Сн. 1/.

От една пощенска картичка от края на 19 и началото на 20 век, която е с хубав изглед, на юг, на ул. „Домняска” може да се види вляво, между две високи сгради, разположена в централен план сградата, в която функционира Големият театър - всъщност една дълга постройка, само с партерен етаж, разположена в един двор. До нея на преден план е сградата, в която е било седалището на префектурата на област Ковурлуй /Сн. 2/.

Това е сградата, която идентифицирахме, която на архитрава има надпис „1872” и която е обект на настоящото изследване.

Изследването на архивни документи от началото на втората половина на 19 век не ни позволява поради празноти да научим факти за имота, посочен като исторически, паметник на културата. Използваме информация, базираща се основно на архивни документи за квартала, земята и по-специално за терена, на който се намира Големият театър. За 20 век информацията е по-богата и включва също иконографски източници от онази епоха, картографски и топографски исторически планове на град Галац. Информация от вторична литература и анализ на съществуващата ситуация ни позволи да осветлим историята на този имот.

И така сградата, която служи като седалище на областната управа на област Ковурлуй в последното десетилетие на 19 век е в непосредствена близост до Големия театър, съгласно плана на град Галац от 1897 година и е на север от него. /Сн. 1/.

⁶⁶ Valentin Bodea, *Monumentele Istorice și de arhitectură din orașul Galați din a doua jumătate a secolului al XIX-lea - prima jumătate a secolului al XX-lea*, vol. I, Ediția a 2-a, Editura Pax Aura Mundi, Galați, 2013, pp.63-64.

⁶⁷ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Prefectura județului Covurlui*, Dosar 1/1857, f.19.

⁶⁸ *Ibidem*, f.78.

Жителите на Галац са имали интензивен икономически живот, с голяма прослойка богати търговци и собственици на земи /мошии/, включително хора, чиито професии предполагат значителни доходи, като тук ще отбележим по-специално адвокати и лекари. Те се превръщат в атрактивна публика за групите актьори, идващи на турне в града. Въпреки това жителите на Галац не са имали място за театър, място специално за артистични изяви. През 19 век театрални пиеси са в подземия / т.нар. театър Вентура/, в бараки или на „арени“ и „амфитеатри“ като онези от улицата на Филатов, сега район „Аромат на липи“ на улица „Домняска“⁶⁹.

Стъпките за изграждането на един „истински“ театър в града започват през 1879 година със закупуването от общината на парцел в центъра на града в района, където днес е кръстовището на ул. „Домняска“ и ул. „Генерал Лаховари“. Това е само началото, без непосредствени последици. През 1861 година П. Манту и Л. Н. Драгуш започват истинска кампания за изграждането на театъра чрез волните пожертвования на хората, продължила до 1862 година, останала без резултат⁷⁰.

В очакване да бъде построен театърът, който „не е по достойнството на толкова много милионери в града, които се радват на ползите от свободно пристанище“, на 18 януари 1865 година един предприемач на име Богдан Чакърю се обръща към кметството за получаване на разрешение за строителство на „барака по образец на другите, служещи за театрални представления“⁷¹, която ще бъде по-солидна от тези от преди“.

Разрешението е дадено и бараката е построена в центъра „на място на търговеца Сакоману, на ул. „Домняска“, на ъгъла с ул. „Кодреану“⁷², която имала „само два реда ложи“⁷³. В колективното съзнание мястото е било известно като „Бараката на Богдан Чакърю“⁷⁴, макар че официално фигурира като Големия театър.

На 18 август 1898 г. се извършва продажба на имот „състоящ се от място и сграда в която е инсталиран Големият театър“, принадлежащ на Смаранда Сакоману, на Мария С. Папа и Евантия П. Акатос, наследници на починалия Константин Сакоману. Купувач е префектът Даниел Зорила, за да се построи Административна палата на областта⁷⁵.

⁶⁹ Ioan Masoff, *Teatrul românesc, Privire istorică (1860- 1880)*, Vol. II, Editura pentru Literatură, București, 1966, p.166.

⁷⁰ *Ibidem*, pp.166-168.

⁷¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Primăria Galați*, Dosar 121/ 1864.

⁷² *Ibidem*

⁷³ Ioan Masoff, *op.cit.*, pp.169-170

⁷⁴ *Ibidem*, p.170.

⁷⁵ Act de vânzare aut. sub nr.1909 din 18 august 1898.

От акта на продажбата научаваме съседите на имота. Така имотът граничи на север на ширина 67,85 м с наследниците на починалия Бузини.

И така, сградата, която ни интересува е била собственост на една персона на име Бузини, който отдава имота под наем на префекта на област Ковурлуй, след смъртта на който собствеността е върната на неговите наследници. Префектурата⁷⁶ заплаща наем от 7 500 леи, както е записано в документите за 1899-1900 год⁷⁷. От 1906 г., когато новата сграда на Административната палата е тържествено открита с разкош в присъствието на кралските величества принц Фердинанд и принцеса Мария, префектурата /областната управа/ на област Ковурлуй се премества в новата сграда, освобождавайки бившата собственост на наследниците на починалия Бузини.

Не се намират данни за този Бузини. Името му не фигурира в никакъв документ, проучен досега., който да ни разкрива нещо за неговата персона, за семейството, за професията и заниманието. Факт е, че имотът, притежаван от този Бузини - имот, намиращ се на ул. „Домняска”, на север от терена върху който е построена Административната палата през 1904 г., е единственото доказателство, че Бузини е бил силен във финансово отношение, за да може да построи такава сграда през 1872 г., на ул. „Домняска” и след това да я отдаде под наем на префекта на област Ковурлуй, за да има тя свое седалище на главна улица в града.

Аристиде Д.Х. Бузини и Бузине Д.Х. Бузини /в някои документи, Бузине/⁷⁸, принудени вероятно финансово, сключват много заеми с различни физически лица и с Банка за кредитиране на недвижимости – Букурещ (Creditului Funciar Urban București) в периода 1891- 1894 г., ипотекирайки при тези договори два имота в Галац, намиращи се на ул. „Догърия” №1 и на улица „Домняска”. Непогасяването на тези кредити от страна на наследниците на Бузини води до това, че за задоволяване на Банка за кредитиране на недвижимости – Букурещ със сумата от 24 000 леи, дължима от наследниците, съдът в Ковурлуй, секция 1 на 15 юни 1895 година обявява за продан имота на ул. „Догърия”. В публикуваното съобщение се казва, че имотът е обременен от следните задължения⁷⁹:

1. Договор за заем, описан под № 149 от 1891 г. за 24 000 леи в полза на Банка за кредитиране на недвижимости – Букурещ;

⁷⁶ Prefectura avea birouri și în alte clădiri din Galați, cum ar fi pe strada Cuza Vodă, nr.13 (Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Prefectura județului Covurlui*, Dosar 3/ 1903, f.4)

⁷⁷ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Prefectura județului Covurlui*, Dosar 1/ 1900, f.24.

⁷⁸ Monitorul Oficial al României, Nr.102, 6(18) august 1895.

⁷⁹ **Monitorul Oficial al României, Nr.102, 6(18) august 1895.**

2. Ипотечен акт, записан под № 118 от 5 юни 1893 г. за 53 500 леи в полза на г-н Евлоги Георгиев, ипотекирайки имоти в Галац на ул. „Догърия” и ул. „Домняска”.

3. Ипотечарна облигация, записана под №120 от 5 юни 1893 година за 5 860 леи в полза на г-жа Ефросиния И. Дечу, с ипотекиране на имоти на ул. „Догърия” и ул. „Домняска”.

4. Ипотечарна облигация, записана под № 243 от 28 октомври 1894 г. за 11 200 леи, дължими на г-жа Е. Йонеску, с ипотекиране на имоти на ул. „Догърия” и ул. „Домняска”⁸⁰.

Така наследниците на Бузини имат ипотека и две ипотечарни облигации за имота на ул. „Догърия” и ул. „Домняска” на север от Големия театър. В данъчните регистри от 1910 г. този имот фигурира като собственост на Банка за кредитиране на недвижимости – Букурещ⁸¹. Съгласно данъчните документи намираме точния адрес на имота, ул. „Домняска” стар № 150 и нов №88, както и съседите на ул. „Домняска” Административната палата, собственост на областната управа на област Ковурлуй на №86 и собствеността на Екатерина Ернич, разположена на стар №152 или нов № 90⁸². При новото номериране от третото десетилетие на миналия век имотът на ул. „Домняска” №88 приема № 90⁸³.

Въпреки че в данъчните регистри от 1929 г. имотът на ул. „Домняска” №90 фигурира като собственост на Банка за кредитиране на недвижимости – Букурещ⁸⁴, все пак през пролетта на 1926 г. в кметството на Галац постъпва молба за издаване на разрешение за извършване на основен ремонт на сградата, четливо подписана от Е. И. Гешов⁸⁵.

В един от разделите на главната книга, принадлежаща на Банка за кредитиране на недвижимости – Букурещ⁸⁶, в град Галац, сред дългия списък на собственици, придобили имоти от кредитната къща, се споменава Гешов Е. И. за имота на ул. Домняска № 80⁸⁷ като на документа е положен печат с текст

⁸⁰ *Ibidem*

⁸¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Primăria Galați*, Dosar 126/1908, f. 15.

⁸² *Ibidem*

⁸³ *Ibidem*, Dosar 43/ 1929.

⁸⁴ *Ibidem*

⁸⁵ „Gheșov“ е всъщност фонетичната транскрипция на румънски език на името „Gueschoff“; „Guechoff“ или „Geshov“, както се появява в различни документи от онова време, за едно и също лице. Ние ще използваме в транслитерация варианта, при който името е най-близо до българското, по рождение и по афинитет, англофилско семейство, Гешов.

⁸⁶ Документ, намиращ се в Националният архив, Букурещ.

⁸⁷ № 80, както е записан в регистъра, представлява грешка допусната от общинския регистър, Букурещ, имайки предвид, че името Гешов не се появи в архивните документи от Галац, изследвани до момента, с други свойства, освен тези свързани с улица „Домняска“ № 90.

„ВЪЗСТАНОВЯВА”. Номерът на папката е 4665, без да се посочва годината на регистриране или датата на изплащане на сумата, така както показва болшинството от покупките в този регистър и липсата на други документи, ни позволява да лансираме хипотезата, че Е. И. Гешов е придобил имота като не е платил цялата сума наведнъж, а постепенно, за няколко години. В подкрепа на това твърдение са процедурите за продажба на недвижими имоти, обременени с ипотека, през този период⁸⁸, както и фактът, че през 1929 година имотът на ул. „Домняска” № 90 фигурира като собственост на Банка за кредитиране на недвижимости – Букурещ⁸⁹, въпреки че през 1926 година И. Е. Гешов иска разрешение да направи основен ремонт на същия.

Е. И. Гешов, или пълното име Евстати Иван Гешов, е роден в Пловдив на „втория ден на месец януари 1884 година, от православни родители⁹⁰ Иван Евстатиев Гешов и Мария, преди Пулиева”⁹¹. Бил е кръстен, с издаден акт за кръщение⁹², в църквата „Св. Богородица”⁹³ в Пловдив. Бил е едно от петте деца в семейството, от които две момчета и три момичета, със сигурност първото момче, тъй като съгласно традицията е кръстен на дядо си.

Баща му, Иван Евстатиев Гешов, роден през 1849 година произхожда от една добре известна фамилия на търговци и банкери, дядото на Е. И. Гешов, заедно с четиримата му братя са проспериращи търговци във Филипопол, днес Пловдив, създавайки през 1834 година компанията „Братя Гешови”, които са разширили бизнеса си във Виена /1835/, Константинопол /1847/ и Манчестер /1865/⁹⁴. На 12 /24 февруари 1856 година братя Гешови изпращат от Виена писмо до Христо Георгиев, в което му съобщават, че ще изпратят полица за 55 жълтици, която ще бъде осребрена от Симеон Иванов от Галац⁹⁵.

Споменаването на тази кореспонденция между братята Гешови и фамилията Георгиев е една подробност, която не може да бъде подмината с лекота - връзките между двете фамилии стават все по-силни с течение на времето. Затова считаме за целесъобразно да споменем някои данни за фамилията Георгиев.

⁸⁸ Вижте „Обяви за продажба”, публикувани в тогавашните ежедневници, както и Наредбите за възлагане.

⁸⁹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Primăria Galați*, Dosar 43/1929.

⁹⁰ *Ibidem*, *Fond Administrația Financiară Galați*, Dosar 5346/ 1942-1943, f.13.

⁹¹ Stoicho Grancharov, *Political Power and The Monarchy in Bulgaria 1886-1894*, http://berberian11.tripod.com/_grancharov_conservative.htm

⁹² *Ibidem*

⁹³ Наименование означаващо „Тази, която е родила Господ Бог”.

⁹⁴ Slobodan G. Markovich, *Anglophiles in Balkan Christian States (1862–1920)*, în Anuarul Institutului pentru Studii Balcanice “Balcanica XL”, Belgrad, 2010, p.130.

⁹⁵ Arhivele Naționale ale României, *Fond Gheorghiev Evloghie și Hristo*, II/141.

Освен в Букурещ, Христо и брат му Евлоги Георгиев, българи от Карлово, са имали също бизнес в Браила и Галац, пристанището в Галац е било в непрестанна комуникация с българските и сръбските пристанища⁹⁶. През 1823 г. се изнасят чрез Галац до Силистра воденични камъни. От Никопол и Свищов се внася вино в Галац. От Карлово и Свищов през 1844 г. се внасят големи количества колониални стоки, внасяни от Никола Пулиев и братята Христо и Евлоги Георгиеви. Към края на 1844 година бизнесът на фамилия Георгиеви в Галац се развива неблагоприятно, обаче за кратко, тъй като през 1852 година братя Евлоги и Христо Георгиеви укрепват търговските връзки с Русе, Свищов и Узунджово, внасяйки ориз, бадеми, анасон, кози кожи, смрадлика, аби, рогозки⁹⁷.

Личността и нюхът към бизнеса на братя Георгиеви им помага не само в дейността им по внос-износ, но и при арендуване на земеделски земи /ще приведем пример: арендуване от 1 януари 1856 г. на имотите Вакарещи, Радзу и Коборашул в област Дъмбовица⁹⁸, имота Маковей от Бузю, собственост на Елена Бибеску⁹⁹, ставайки банкери и собственици на земеделски земи и недвижими имоти в румънските градове, където са развивали дейност.

Братя Георгиеви предприемат стъпки родната страна да си възвърне независимостта, дарявайки пари, участвайки в създаването на български културни дружества, не забравяйки обаче да подкрепят чрез филантропични действия румънската война за независимост, както и някои благотворителни инициативи на румънската кралска къща, като тази през 1891 г., когато Евлоги Георгиев се присъединява към крал Карол I за създаването на Университета на Фондация "Карол I", дарявайки 200 000 леи¹⁰⁰ за подпомагане на бедните студенти.

Взаимната подкрепа между братята Евлоги и Христо Георгиеви и братята Гешови, е продължена по-късно от Иван Евстратиев Гешов за общата цел да се допринесе за освобождението и културното развитие на България¹⁰¹, което

⁹⁶ Paul Păltănea, *Istoria oraşului Galaţi, de la origini până la 1918*, vol.I, Editura Partener, 2008, p.312

⁹⁷ Arhivele Naţionale ale României, *Fond Gheorghiev Evloghie şi Hristo*, I/24, II/28, II/40, II/54, II/56, ff.1-2v, II/85, ff. 1-3v, II/205, ff.1-3v, II/225, ff.1-3, III/179, ff.1-3v, III/211, ff.1,2, III/265, V/62, V/250.

⁹⁸ "Curierul Judiciar", 10 februarie 1902.

⁹⁹ Monitorul Oficial al României, Nr.227 din 13 (25) ianuarie 1882.

¹⁰⁰ Годишникът на окръжния музей „Стефан Велики“, Васлуй, "Acta Moldaviae Meridionalis", XXXII, том II, 2011, стр.99.

¹⁰¹ През 1878 г., Евлоги продължи да помага на хората. Той започва процедура по закупуването на земя в София, а с помощта на известния banker Евстратий Иван Гешов, площта на закупените земи достига над

засилва приятелството между двете семейства толкова много, че след смъртта на Христо и по-късно на Евлоги Георгиев, настъпила през 1897 г., нито един от тях нямайки деца, Евстрати Гешов (бащата на Иван Евстратиев Гешов) остава универсален наследник на активите на двамата братя.

От завещанието на Евлоги Георгиев, отворено през юли 1897 в съда на окръг Илфов¹⁰², в присъствието на роднини, членове на легацията на България в Букурещ и на много хора, се оказва, че той дори и след смъртта си, продължава благотворителната си дейност, оставяйки много дарения, свързани с благотворителност на много институции на държавата. Две части от доходите от 160 000 леи и на двете имения в Телеорман дарява на кметството в Букурещ като фонд за бедните, другата част дарява на фондацията за Румънска просвета, а четвърта част за един ношен приют. Най-голямата сума от 6 000 000 леи остава за "създаването на висши училища за положителни науки по-точно за промишленост в София, или всеки друг голям град в България"¹⁰³.

Естествено, не са забравени и роднините, които получават по 40 000 леи всеки, а леля му Рулиева получава къщите на улица „Мошилор” № 80. Не са забравени нито банковите му служители, нито приятелите му.

Но останалите активи, които възлизат на няколко милиона леи в румънска рента 5%, са предназначени за Иван Евстратиев Гешов, по това време министър на финансите на България, който е и универсален наследник, с изричното условие за изпълнение на задълженията споменати по завещанието¹⁰⁴.

Между румънската държава, чрез Министерството на финансите и Иван Евстратиев Гешов възниква конфликт във връзка с наследството на починалия Евлоги Георгиев. Министерство на финансите, позовавайки се закона на чуждестранното наследствено право, иска да събира такса от 9% от цялото наследство на починалия. Иван Евстратиев Гешов, като наследник, отказва да плати таксата за богатството си от починалия Георгиев, твърдейки, че то е в чужбина¹⁰⁵, с молба в същото време за въвеждане във владение на цялото си имущество.

Евлоги Георгиев оставя 12 милиона румънски леи в "Disconto-Gesellschaft" в Берлин и "Кредит Lion" в Париж. И тези институции отказват да предадат наследството, ако Иван Евстратиев Гешов не представи решението на

10, 000 кв.метра. През 1896 г. дарява 800,000 лева в злато и земя, на стойност над 200,000 лева, с цел изграждането на един от известните софийски университети – „Живко Станчев“, *Financier and benefactor Evlogi Georgiev*, <http://bnr.bg/en/post/>.

¹⁰² „Ероса”, Anul III, Nr.505, 11 iulie 1897.

¹⁰³ *Ibidem*

¹⁰⁴ *Ibidem*

¹⁰⁵ „Ероса”, Anul III, Nr.512, 18 iulie 1897.

съда, където е открито наследяването¹⁰⁶. Министерството на финансите на Румъния сезира съда да не издаде акт за наследство, докато Гешов "не прехвърли в държавната хазна 9 процента, т.е. 980 000 леи"¹⁰⁷.

Братя Георгиеви са погребани в гробището Белу в Букурещ, а гробът е поръчан от Иван Евстратиев Гешов и е построен по проект на архитекта Йон Минку, с приноса и на известния скулптор Фредерик Сторк по изобразяването на четиримата евангелисти, охраняващи ъглите на надгробната постройка. (Снимка 3).

Да се върнем към семейството на Иван Евстратиев Гешов. То се премества в Манчестър през 1865 г., когато компанията "Братята Гешови" отваря търговски дом и финансова къща във Великобритания. В Манчестър Иван Гешов учи в Оуенс колидж и Виктория университет, завършва финансови и политически науки. Тук се оформя за политическа дейност по-късно, без да се отказва обаче и от семейния бизнес.

След освобождението на България, Иван Евстратиев Гешов става един от лидерите на Либералната партия на Източна Румелия, а година преди раждането на сина му се премества със семейството си в София, като заема поста директор на Българската народна банка¹⁰⁸.

Той заема различни политически постове, стигайки до най-високия пост - министър-председател на България в периода 1911-1913 г. Както наследник на имуществото на починалия Евлоги Георгиев, Иван Гешов продължава да изпълнява задълженията си по завещанието, включително и в някои от процесите, в които Георгиев е страна. Така, на 1 декември 1900 г. Апелативният съд от Галац съди жалбата, подадена от Евлоги Георгиев, починал по това време и продължен от Иван Евстратиев Гешов. Делото е свързано с една сграда в Браила¹⁰⁹. От Гражданското решение номер 179 / 1900 г. се оказва, че Гешов не е присъствал, а е бил представляван от адвокат¹¹⁰.

Управляването на наследственото богатство с железен юмрук, чувството за чест и дълг са предадени и на сина му Евстрати Иванов Гешов, който получава специфичното образование на епохата, и изглежда е продължил заниманията на баща си, най-вече по търговските въпроси и банковото дело, както и за грижите за наследеното богатство, особено след смъртта на баща си, настъпила през 1924 г. Тези неща ни разкрива самият акт на закупуването на сградата, в Галац, „Домняска” No. 90. Имотът е записан през 1893 г. заедно с

¹⁰⁶ *Ibidem.*

¹⁰⁷ *Ibidem.*

¹⁰⁸ Stoicho Grancharov, *Political Power and The Monarchy in Bulgaria 1886-1894*, http://berberian11.tripod.com/grancharov_conservative.htm

¹⁰⁹ „Curierul Judiciar”, Anul X, Nr. 62, 30 septembrie 1901.

¹¹⁰ *Ibidem.*

още една сграда на улица „Догърия”, от един ипотечен акт в полза на Евлоги Георгиев, за сумата от 53 500 леи¹¹¹.

Не са известни данните за прехвърляне на сградата на улица „Домняска” в собственост на Банка за кредитиране на недвижимости – Букурещ, въпреки че има ипотечен акт на името на Евлоги Георгиев. Знаем обаче, че Евстрати Иван Гешов, синът на българския министър-председател Иван Евстратиев Гешов, който е универсален наследник на имотите на Георгиев, е подал молба имотът на улицата „Домняска” №. 90, да се завърне в семейното наследство, факт, удостоверен най-накрая.

Въпреки че Евстрати Иванов Гешов става собственик на имота на улица „Домняска”, няма никакви данни, че той е живял в тази къща. На 25 май 1941 г. в Букурещ, Евстрати Иванов Гешов подава молба до районното данъчно отделение Галац, регистрирана под номер 300, с искане да "не се облага с данъка за ергени имота на улицата Домняска , №.90 " защото е навършил 57 години на 2 януари 1941 г.¹¹² Към молбата вносителят е приложил и свидетелството за кръщение. От това приложение излиза, че сградата е била наета, Гешов е получавал доходи, които се облагат с данък. Освен това, протоколите от преброяването на населението, проведено през 1942 г., показват, че имотът е нает от трето териториално командване¹¹³.

Някъде в периода между месец май 1941 и ноември 1941 г. Евстрати Иванов Гешов - собственикът на имота от ул. Домняска №.90 и син на бившия български премиер Иван Евстратиев Гешов умира, защото в протокол №.413 от 4 януари 1942 г. във връзка с данъчното облагане на имоти, в графата собственик на имота пише че "наследниците на починалия. Е.И. Гешов"¹¹⁴ са подали декларация по отношение на данъчното облагане на доходите на имота на 17 ноември 1941 г.

Наследниците на Е.И. Гешов се живеели в Букурещ на улица „Мошилор” №.82, както се вижда от протокол №. 431 от 8 август 1945 г., № 39 от 08 януари, 1948 г.¹¹⁵

Ако до 1948 г. в имота на улица Домняска, № 90 е осъществявало дейност трето териториално командване, то през 1949 г., с промяната в политическите и социалните реалности след края на Втората световна война и воденето на политика, наложена от Москва, в имота са преместени офисите на

¹¹¹ Monitorul Oficial al României, Nr.102, 6(18) august 1895

¹¹² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Administrația Financiară Galați*, Dosar 5346/ 1942-1943, f.11.

¹¹³ *Ibidem*, ff. 8,9.

¹¹⁴ *Ibidem*, f.9.

¹¹⁵ *Ibidem*, ff.4, 8.

националното бригадирско строителство "Георге Георгиу Деж" с директор архитект Еужен Иванов¹¹⁶.

Наследниците на Е. И. Гешов са били собственици на имота от улица „Домняска” № 90 (след 1948 г. улица „Република”) до 1950 г., когато тя е била национализирана с Постановление № 92 от 1950 г. От 1950 г. сградата е собственост на предприятие „Жилища и трапезарии”, съгласно декларацията за определяне на данъка върху сградите от 22 май 1952 г.¹¹⁷

От 1965 г., с новото номериране на сградите, имотът от улица „Република”, бивша „Домняска”, №90, получава номер 58, който е валиден и днес¹¹⁸.

В седмото десетилетие на миналия век в къщата, принадлежаща на предприятие на местните кооперации Галац, функционирала и като Дом на пионерите и други държавни институции, а малко преди 1989 г., сградата приютява няколко синдиката.

След 1990 г. улица „Република” възвръща старото си име „Домняска”, а сградата на № 58, състояща се от основен корпус и пристройка, е дадена под наем на свободните профсъюзи на окръга (основното тяло). Пристройката се дава под наем на държавни институции или различни асоциации.

През май 2015 г., Община Галац, съгласно решение на съда, изгонва наемателя на основното тяло на сградата поради неспазване на договора.

Ако досега ви представихме някои данни за личностите и събитията, свързани с историята на сградата, намираща се в Галац на улица „Домняска”, с настоящ № 58, в следващите редове следва да ви представим някои аспекти на архитектурната история на сградата.

Тя се намира в градския ансамбъл улица „Домняска”, исторически паметник, включен в списъка на историческите паметници код GL-II-AB-03010, граничи на север с една сграда, исторически паметник, наречен "Къща Дамиан Драганеску" код GL-II-m-B-03 019 (снимка 4), на изток улица „Александру Йоан Куза”, на юг друг исторически паметник - Административна палата, днес областна управа на Галац, код GL-II-m-A-03016 (снимка 5), разделена с паркинг, и на запад улица „Домняска”. (снимка 6).

Първоначалното ѝ предназначение е било за дом, а в края на деветнадесети век сградата е била използвана като седалище за офиси на област Ковурлуй до 1906 г., на трето териториално командване до 1948 г., бригадирски лагер "Георге Георгиу Деж" и други публични и частни институции след 1949 г. досега.

Сградата, с формата на буква "L" се състои от основно тяло, в удължението на което от запад на изток, е пристройката. Сградата е построена

¹¹⁶ *Ibidem*, f.2.

¹¹⁷ *Ibidem*, f.1.

¹¹⁸ *Ibidem*, *Fond Primăria Galați*, Dosar 152/1965, fila 112.

вероятно през 1872 г., както е написано на архитрава над входа, разположен на южната фасада (снимка 7), без да е известен архитектът, който я проектирал.

Пощенски картички, отпечатани в края на деветнадесети и първото десетилетие на XX век, ни дават ясна представа за основната част на сградата, която служи като седалище на областната управа на Ковурлуй (Снимка 8).

Изградена от камък, тухла, дърво и покрита с ламарина, сградата се радва на един просторен двор, бидейки разположена в интериора на същия, оградена със зид с декоративни елементи от ковано желязо в съответствие с другите сгради на улица „Домняска”. (Снимка 9). Масивни колони от зидария, с осмоъгълна форма, поставени върху постамент с формата на куб, охраняват двете порти: една за физически лица и една за транспорта през времето.

Основният корпус, изграден на две нива - сутерен и партер, е свръхвисок, необичаен, а хоризонтално в него се различават три слоя: цокъл, среден етаж и корниз, оформени идентично. Хоризонталното оформление на фасадата е представено от цокъл, партер и таван, както и богато профилиран корниз на сградата, подкрепян от декоративни конзоли, които трасират композицията на класическа, специфична, архитектура.

Първият етаж е представляван от цокъл с релефни елементи с прекъснати от високи прозоречни отвори на запад и на север фасади, прозорци осигуряващи светлина за подземие.

Средният етаж, разделен на етаж долен и етаж горен, всеки от които има своите особености, които съвкупно допринасят в голяма степен за красотата и елегантността на сградата.

Така долният етаж е представен чрез разширение на профилиите на дограмата и с декорации от прости правоъгълни кутии от гипс.

Вторият етаж, горният, е разделен с една профилирана лента от долния и включва зоната на прозорците украсени с рамки завършващи с конзоли, които поддържат един профилиран корниз. Една друга конзола, разположена по средата между другите две, украсява допълнително правоъгълното пространство над всеки прозорец. На централната западна фасада, към ул. „Домняска”, има три високи прозореца завършващи с дъги, украсени рамки, всяка от които има ключов дъгообразен профил. Между прозорците има основен стълб с гладка, права ос завършваща с капител в йонийски стил, който поддържа профилирания корниз.

Ъглите на втория етаж, най-вече на западната фасада, са рамкирани с елементи, изпълнени с тухли.

Третият етаж, разположен в горната част на сградата, е оформен декоративно с фриз, чиято монотонност се прекъсва от малките тавански прозорци, в интериора на всеки от които празното пространство е запълнено с

една балустрада с декоративна зидария. Профилираният корниз се поддържа от декоративни конзоли от теракота

Над централната фасада с лице към улицата има атика от зидария във формата на балустрада с четири декоративни урни и в средата декоративен медальон, свръхоразмерен.

Южната фасада на основната сграда осигурява достъпа до сградата.

Декоративните елементи, които срещаме в тази фасада, са малко антре, разположено централно и по-малко свързано с фасадата, но бродирано хоризонтално чрез жлебове с рамки от отварянето на вратата. Самата врата е свръхосветена, заключена в дъга, при това с две пиластри с гладка ос с капители, напомнящи дорийски стил, които поддържат табела и един триъгълен фронтон. На табелата върху един правоъгълен кант, имайки място и за един мотив стражеви е инкрустирано „1872”.

Високата врата на второто крило, от дърво, води в тесен вестибюл, следван от голям хол, осветен през деня от централното осветление, богат на релефни елементи с растителни мотиви.

Има вторичен вход от източната страна на основната сграда. През него се влиза в един малък хол, откъдето има достъп до основното тяло на сградата и пристройката.

Покривът на основното тяло е в четири ската, от ламарина, като в горната му част се намира една внушителна капандура, украсена със звездни мотиви, а върху стъклото - елемент, който допринася за монументалността на сградата, като пази и ъглите ѝ.

Пристройката, прикрепена към основното тяло, развива всичко само на две нива, но този път партерът и първият етаж са реализирани по опростен начин. Прозорците, през които гледаме днес и са по принцип едни и същи за град Галац, като се вписват в народен стил (снимка 10).

Функционално сградата е организирана, като се вземат предвид съставът на разпределение на площта, в неокласически стаи, подчинени на ролята на централното фоайе. То е с елементи декоративни неокласически гипсови профили на тавана.

Около този хол се намират представителни, подредени, големи, просторни пространства. Също от централния хол, на североизточната страна, е вратата, която осигурява достъп до коридора и, след това, по циментови стълби, до мазето, тавана и пристройката. Стълбите, водещи към мазето, са имали балустрада от плътна зидария, докато стълбите до тавана и втори етаж са имали балустри от декоративно дърво.

Стаите са днес без гипсови тавани, но това може да се дължи на интервенции през време на функционирането на сградата.

Интериорните пространства са били осветявани през нощта с газ, предоставена от къща Чарлз Георги в Париж, който спечелва концесията за тази дейност в град Галац¹¹⁹.

Тръба с кранче присъства днес на тавана в коридора и е единственият свидетел на тази система за осветление в къщата (снимка 11).

В мазето плочата между етажите е подкрепена от аркади, като по този начин гарантира достъп до помещенията на това ниво (снимка 12), а подът е бил от цимент.

На 16 април 1926 г. от заявление, подадено от Евстрати Иван Гешов в Галац до кметството, за "радикален ремонт" на сградата на ул. „Домняска” № 90¹²⁰, научаваме, че той има сутерен и партер, "състоящ се от 8 стаи, които са на партера и първия етаж, състоящ се от 7 стаи всеки."¹²¹ Така откриваме, освен сградата от онази епоха, и броя стаи на разположение на всяка сграда на тялото и на всяко ниво.

Имотът, бидейки собственост на Банка за кредитиране на недвижимости – Букурещ за дълъг период, вероятно не е бил поддържан, така че, в момента на придобиването му от новият собственик Е.И.Гешов е сметнал за необходимо да го ремонтира и да му придаде репутацията на този, който е имал ипотека върху сградата, Евлоги Георгиев, но и на семейството на Е.И.Гешов, чиито баща е универсален наследник на имотите на Георгиев.

Между 1908 и 1926, след построяването на административния дворец на терена на юг от имота на ул. „Домняска” № 90, е открит и проход между двете сгради, който правел връзка между ул. „Домняска” и ул. „Куза вода” Между другото, кметството възнамерява отварянето на такива булеварди и Големия театър, докато Големият театър е бил на мястото на сегашната Административна палата, но тогавашните собственици на земята Евантия Акатос, Мария Папа и Смаранда Сакоману го окупирали - факт, заради който е съществувал и процес в 1888 г. за оставане на свободни улиците.¹²²

Сградата е издигната в еkleктичен стил, пластико-декоративните елементи на който се вписват в нормите на френския неокласицизъм, и се характеризира основно с възраждането на декоративни елементи от гръко-римски произход и чрез разработване на нови принципи, трансформирани доста бързо в строги правила, които държат на чистотата на експозицията, опростяване на структурата чрез ред, симетрия и пропорции.

¹¹⁹ Moise N. Pacu, *Cartea județului Covurlui*, Stabilimentul Grafic Socec, București, 1891, p.337.

¹²⁰ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Primăria Galați* Dosar 27/ 1926, f.9.

¹²¹ *Ibidem*.

¹²² *Ibidem*, Dosar 223/ 1884, f.27.

Земетресенията от 1940 г., 1977 г., 1986 г., не са без отражение върху сградата от ул. „Домняска” № 90, днес № 58, което е наложило укрепване на същата с бетонни колони отвътре, за да не се отрази на декоративните елементи от фасадите.

След 1950 г. оградата е премахната и е заменена от зидария, като на места има малки декоративни колони.

Днес сградата е в лошо състояние, което изисква приемането на спешни мерки за възстановяване. Неоторизираните намеси след 1990 г., състоящи се в полагането на ламиниран паркет, дървени подове, замяната на бяла PVC дограма в стаите, където са били офисите на Съюза на свободните профсъюзи, прилагането на окачени тавани от гипсокартон, отдаване под наем на помещения на сдружения с нисък финансов потенциал, допринасят за изгубване на красотата на тази сграда чрез изпълнение на всякакви видове дейности, излизащи извън рамките на контекста на архитектурата на сградата.

Възрастта на сградата, представляваща една историческа епоха, планиметрична, с пластична архитектура на фасадите, наличието на ценни художествени компоненти, връзката с градската среда, заедно с типичността за архитектурен стил, са достатъчно основание за вписването през 1992 г. на сградата в списъка на историческите паметници, група Б, в категорията на паметници на архитектурата, с простото име "дом" код GL-II-м-В-03017 (снимка 13,14), дори без да са налице данни за собствениците ѝ.

Ние вярваме, че е време този исторически паметник да си възвърне истинската идентичност и, след отговорно възстановяване, да бъде преименуван според собственика ѝ от периода между двете световни войни до национализацията на "Къща Е.И.Гешов".

**“GESHOV HOUSE”- AN UNKNOWN HISTORY
OF A HISTORICAL MONUMENT OF GALAȚI**

Drawn back from the alignment of Domnească Street, the front wall hidden by the overgrown plants, located across the street from the monumental building of the father of the Romanian architecture, Ion Mincu, the Administrative Palace, today Galați County Prefect’s Institution, there stands a building with walls worn by time and by owners’ indolence. The building reminds of a time when Domnească Street, long, wide, paved with setts, was the street of the elite, of those who had raised the town to the rank of the first port of the country, the second in Romania in terms of economic power, after Bucharest.

Under the triangular fronton placed above the entrance, on the architrave, it is written “1872”, probably the year when the construction was begun or when it was completed. It was the year in which Galați saw a real progress in terms of town development, the effects of the free port status, granted in October 1836 by Prince Mihail Sturdza, being fully felt. The population was growing, buildings were being raised and the aspect of the town on the hill was a pleasant one. The wealthy merchants built grand mansions on the crest that dominated the borough, not long ago crossed by the mud road taken by the merchants and lords coming from Istanbul, eager to accede to the throne of Iași and uninterested by the narrow and tortuous streets of this settlement. The town mayor was concerned with sewage and water networks, with paving streets and consolidating the Danube banks, and even with building a palace of the state authorities,¹²³ as such a building had become a necessity in a town named by Prince Mihail Sturdza “*the most beautiful pearl of the crown of Moldova*”¹²⁴.

Town administration carried out its work in rented buildings, even on the outskirts of the town, towards Vadul Ungurului.¹²⁵ Costache Negri and Alexandru Ioan Cuza, the future Price of the United Principalities, while being administrators of Covurlui,¹²⁶ sought to buy lands in the centre of the town in order to build the

¹²³ Paul Păltănea, *Istoria orașului Galați, de la origini, până la 1918*, vol. II, Editura Partener, Galați, 2008, pp.136-138.

¹²⁴ D.N.Panaiteescu, George Eșanu, *Importanța Portului Galați*, Imprimeria “Independența”, București, 1937, p.3.

¹²⁵ Paul Păltănea, *op.cit.*, p. 52.

¹²⁶ Costache Negri was appointed administrator on 4 June 1851, and on 9 September 1853 he resigned, and Alexandru Ioan Cuza held this office two times: 7 June 1856 – 9 August 1856 and 14 February 1857- 24 June/6 July 1857 (Paul Păltănea, *op.cit.*, pp.47-53).

Chancellery of the town administration. So did prefect G. Râșcanu in 1882, Gheorghe Robescu, in 1893 and 1894¹²⁷, however, with no success.

After having had its office on the outskirts of the town in 1856, the Administration Chancellery moved into the houses of Constantin Bușilă, in the centre, on lease, for four years, from October 1856 until 1860.¹²⁸ It is not known whether this was because Constantin Bușilă requested “an addition to the lease for the houses rented to the Administration” in 1859¹²⁹. The Administration Chancellery carried out its work in the same building in the following years as well. But, it is sure that, at the end of the 19th century and until the inauguration of the present Administrative Palace in 1906, the Administration, turned into Prefecture, had its offices on Domnească Street, near the Big Theatre, as revealed by a Town Plan of 1897, marked with the corresponding symbol as an administrative institution (Photo 1).

In an illustrated postcard from the end of the 19th century – beginning of the 20th century, which captures a beautiful view of Domnească Street, towards the South, we can see, on the left, between two tall buildings and somewhat to the centre, the building which housed the Big Theatre, in fact, a long, one-level building, inside a yard, and next to it, almost in the foreground, the building of Covurlui County Prefecture (Photo 2).

This was the same building which displayed the year 1872 on its entrance fronton and which is, in fact, the subject of the present study.

The research of the archive documents from the second half of the 19th century, because of their gaps, did not reveal any concrete data about the above-mentioned building, so that in order to establish the historical and cultural value of the building we resorted to information from primary literature – archive documents – about the surroundings, especially about the land on which the Big Theatre was seated. However, information is richer for the 20th century, and, along with the iconographic sources of the time, the maps and topographic plans of Galați town, the information comprised in secondary literature and the analysis of the current situation, *in situ*, we managed to elucidate a great deal from the history of this building.

Therefore, the building where Covurlui Prefecture was seated in the last decade of the 19th century stood near the Big Theatre, being located north of it, according to Galați town plan of 1897 (Photo 1).

¹²⁷ Valentin Bodea, *Monumentele Istorice și de arhitectură din orașul Galați din a doua jumătate a secolului al XIX-lea- prima jumătate a secolului al XX-lea*, vol.I, Ediția a 2-a, Editura Pax Aura Mundi, Galați, 2013, pp.63-64.

¹²⁸ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Prefectura județului Covurlui*, Dosar 1/1857, f.19.

¹²⁹ *Ibidem*, f.78.

Galați town, with an intense economic life, a well represented rich stratum comprising, mostly, merchants and landowners, but also people with well-paid professions, such as, doctors and lawyers, represented, for a long time, a point of attraction for the troops of actors passing through a rough patch and touring through towns. In spite of these, Galați did not have a building where theatrical performances could be held, a favourable location for such artistic manifestations, in the 19th century plays being performed in caves (the so-called Ventura theatre), in sheds or on “arenas” or “amphitheatres”, such as “via lui Filatoff” from the place known today as Parfumul Teilor (*Lime Perfume*), on Domnească Street.¹³⁰

The steps for building a “real” theatre in town began in 1859, the Municipality buying, to that end, a land in the town centre, at the crossroads of Domnească Street and General I. Lahovary Street. It was just a beginning, with no immediate consequences. In 1861, P. Mantu and I.N. Drăguș began a real campaign for building the theatre, based on public subscription, approach which lasted until 1862, but which proved fruitless.¹³¹

Waiting for the built theatre “which so many of the millionaires of the free port did not achieve”, on 18 January 1865, a hotel contractor, named Bogdan Ceacăru, addressed to the Town Hall for obtaining the license for a temporary building “a shed for theatrical performances, like the others”¹³² and “which would be stronger than the past ones”.

The license was issued and the shed was built in the centre, “on the land of merchant Sacomanu, at the corner of Domnească and Codreanu Streets”¹³³, an improvisation which, however, had “two rows of loges”¹³⁴. People called it “Bogdan Ceacăru’s shed”¹³⁵, although, officially, this was the Big Theatre.

On 18 August 1898, the real estate comprising “the entire land and building which now hosts the Big Theatre” and which belonged to Smaranda Sacomanu, Maria C. Pappa and Evantia P. Acatos, heirs of the late Constantin Sacomanu, was sold to Prefect Daniel Zorilă, to build the Administrative Palace of the County.¹³⁶

From the sale deed we find the neighbours of the building. Thus, to the north, the building bordered on the property of late Buzini’s heirs, on a 67.85 m width.

¹³⁰ Ioan Masoff, *Teatrul românesc, Privire istorică (1860- 1880)*, Vol. II, Editura pentru Literatură, București, 1966, p.166.

¹³¹ *Ibidem*, pp.166-168.

¹³² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Primăria Galați*, Dosar 121/1864.

¹³³ *Ibidem*

¹³⁴ Ioan Masoff, *op.cit.*, pp.169-170.

¹³⁵ *Ibidem*, p.170.

¹³⁶ Sale deed authenticated under no.1909 on 18 August 1898.

Therefore, this building was the property of someone named Buzini who had rented the location to Covurlui County Prefecture and, after his death, the property belonged to his heirs. For the rented premises¹³⁷, the Prefecture was paying 7500 lei, according to the accounts of 1899-1900.¹³⁸ From 1906 on, when the new building of the Administrative Palace was inaugurated, in the presence of their Royal Highnesses, Prince Ferdinand and Princess Maria, Covurlui County Prefecture moved to its new office, evacuating the former property of late Buzini's heirs.

No information is known about this Buzini. His name does not appear in any document studied so far which could reveal something about him, about his family, profession or occupation. It is certain that the building he owned, building located on Domnească Street, north of the land where the Administrative Palace would be built in 1904, is the only proof, for now, about the fact that Buzini was financially powerful, able to order and to raise an impressive building in 1872, on Domnească Street and then to rent it to Covurlui County Prefecture so that this could have its office on the main street of the town.

Aristide D.H. Buzini and Buzine D.H. Buzini (in other documents, Buzine¹³⁹), probably financially constrained, contracted several loans to various natural persons, as well as to Bucharest Urban Land Credit, between 1891 and 1894, entering mortgage contracts for two buildings of Galați, located on 1 Dogăriei Street and Domnească Street. As Buzini's heirs did not pay these credits, Covurlui Court, Section 1, ordered on 15 June 1895 the forced sale of the building on Dogăriei Street for paying back to Bucharest Urban Land Credit the amount of 24,000 lei. From the published announcement it was clear that the building was burdened by the following encumbrances¹⁴⁰:

“1. The loan agreement registered under no.149 of 1891, in amount of 24,000 lei, in favour of Bucharest Urban Land Credit;

2. The mortgage deed, registered under no. 118 of 5 June 1893, in amount of 53,500 lei, in favour of Mr. Evloghie Gheorghief, mortgaging the building from Galați, Dogăriei Street and Domnească Street;

3. The mortgage debenture, registered under no.120 of 5 June 1893, in amount of 5,860 lei, in favour of Mrs Eufrosina I. Deciu, mortgaging the buildings from Galați, Dogăriei Street and Domnească Street;

¹³⁷ The Prefecture had offices in other buildings from Galați as well, such as at 13 Cuza Vodă Street (Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Prefectura județului Covurlui*, Dosar 3/ 1903, f.4)

¹³⁸ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Prefectura județului Covurlui*, Dosar 1/ 1900, f.24.

¹³⁹ Monitorul Oficial al României, Nr.102, 6(18) August 1895.

¹⁴⁰ *Ibidem.*

4. The mortgage debenture, registered under no. 243 of 28 October 1894, in amount of 11,200 lei, in favour of Mrs E. Ionescu, mortgaging the buildings from Galați, Dogăriei Street and Domnească Street.”¹⁴¹

Therefore, Buzini’s heirs had entered a mortgage deed and two mortgage debentures for the building located on Domnească Street, north of the Big Theatre. At the census of 1910, the building appeared to be in the property of Bucharest Urban Credit¹⁴². From the census we find out the exact address of the building, that is, on Domnească Street at number 150 (old number) or 88 (new number), as well as its neighbours on Domnească Street, being located between the property of Covurlui County, respectively, the Administrative Palace, new number 86 and the property of Ecaterina Ernici, old number 152, new number 90.¹⁴³ In a new numbering which took place in the third decade of the past century, the building on 88 Domnească Street receives number 90.¹⁴⁴

Although in the census of 1929, the building on 90 Domnească Street was registered as the property of Bucharest Urban Credit,¹⁴⁵ in the spring of 1926, a request was submitted to Galați Town Hall for the delivery of a construction permit in view of “radical repairs”, illegibly signed “E.I. Gheșov”.¹⁴⁶

On a page of a general register belonging to Bucharest Urban Credit¹⁴⁷, under Galați town, in a long line of owners who bought the buildings of the Urban Credit, we find Gueschoff E.I., 80 Domnească Street¹⁴⁸, and a stamp with the capital letters “REIMBURSED”. File number 4665, without specifying the year of registration or the date of reimbursement of the due amounts, as is the case with most of the buyers registered on that page, the lack of any other documents, determines us to advance the hypothesis, credible in fact, that E.I. Geshov bought the building without paying the entire amount, but did it gradually, over several years. These statements are supported by the procedures for the sale of mortgaged

¹⁴¹ *Ibidem*

¹⁴² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Primăria Galați*, Dosar 126/1908, f. 15.

¹⁴³ *Ibidem*

¹⁴⁴ *Ibidem*, Dosar 43/ 1929.

¹⁴⁵ *Ibidem*

¹⁴⁶ Gheșov is, in fact, the phonetic transcription in Romanian of the name Gueschoff, Guechoff, or Geshov, as the name of the same person appears in various documents of the time. We shall use, hereafter, the transliteration of the name closest to its Bulgarian origin and the Anglophile affinity of the family, Geshov.

¹⁴⁷ Document kept at Bucharest Directorate of National Archives.

¹⁴⁸ No. 80, as written in the register is certainly a mistake made by the clerk of Bucharest Urban Credit as Gueschoff E.I. is not registered in any of the archives of Galați studied so far with any other properties than that on 90 Domnească, Street.

buildings at that time¹⁴⁹ and by the fact that in 1929 the building on 90 Domnească Street was registered as belonging to Bucharest Urban Credit¹⁵⁰, although in 1926, E.I. Geshov was applying for a construction permit to make “radical repairs” to it.

E. I. Geshov, on his full name, Evstratie Ivan Geshov, was born in Plovdiv, Plasa Plovdiv, on “the second day of the month of January in the year 1884, from Orthodox parents”¹⁵¹, Ivan Evstratie Geshov and Maria, former Pulieva.¹⁵² He was baptised according to the Certificate of baptism¹⁵³, in “Sf. Bogoroditza” Church¹⁵⁴ of Plovdiv. He was one of the five children of the family, two boys and three girls, being certainly the first of the boys as he was given his grandfather’s name, according to the tradition.

His father, Ivan Evstratie Geshov, born in 1849, came from a well-known family of merchants and bankers, his grandfather, E.I.Geshov, along with other four brothers, being prosperous merchants in Philippopolis, today, Plovdiv, establishing in 1834, “Geshov Brothers” (Bratia Geshovi) Company, its business extending as far as Wien (1835), Constantinople (1847) and Manchester (1865).¹⁵⁵ On 12/ 24 February 1856, Geshov Brothers send a letter from Wien to Hristo Gheorghiev, informing the latter that they would send him a policy of 55 ughi to be collected by Simion Ivanov of Galați.¹⁵⁶

The correspondence between Geshov brothers and Gheorghiev family is a detail we cannot easily overlook, as the connection between the two families became more and more powerful as time went by. This is why we believe we should make a quick presentation of Gheorghiev family.

Hristo and his brother, Evloghie Gheorghiev, Bulgarians from Cârlovo, had, apart their business in Bucharest, shops in Brăila and Galați, the latter being in permanent contact with Bulgarian and Serb ports.¹⁵⁷ In 1823, millstones and grinders were exported to Silistra, through Galați. From Niculițel, Nicopol and Șiștov wine was brought to Galați. Around 1844, from Karlovo and Șiștov large amounts of groceries were sold, imported by Nicola Puliev and Hristo and

¹⁴⁹ See “Afiptele de vânzare” published by the courts in the publications of the time as well as the Adjudication orders.

¹⁵⁰ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Primăria Galați*, Dosar 43/1929.

¹⁵¹ *Ibidem*, *Fond Administrația Financiară Galați*, Dosar 5346/ 1942-1943, f.13.

¹⁵² Stoicho Grancharov, *Political Power and The Monarchy in Bulgaria 1886-1894*, http://berberian11.tripod.com/_grancharov_conservative.htm

¹⁵³ *Ibidem*

¹⁵⁴ Slavic name which means “The One who gave birth to He Who is God”.

¹⁵⁵ Slobodan G. Markovich, *Anglophiles in Balkan Christian States (1862–1920)*, în Anuarul Institutului pentru Studii Balcanice “Balcanica XL”, Belgrad, 2010, p.130.

¹⁵⁶ Arhivele Naționale ale României, *Fond Gheorghiev Evloghie și Hristo*, II/141.

¹⁵⁷ Paul Păltănea, *Istoria orașului Galați, de la origini până la 1918*, vol. I, Editura Partener, 2008, p.312

Evloghie Gheorghiev. Towards the end of 1848, the business of Gheorghiev family in Galați was bad, however, it was only for a short period of time, as in 1852, Evloghie and Hristo Gheorghiev reinforce their commercial connections with Ruse, Șiștov or Uzungiovo, importing also rice, almonds, anise, goat skin, sumach, aba, bast mats.¹⁵⁸

The personality and flair for business of Gheorghiev brothers helped them make a considerable fortune not only from export and import, but also from land lease (for example, on 1 January 1856 the leasing of Văcărești, Ratzu and Coborâșul estates from Dâmbovița County¹⁵⁹, Macovei estate from Buzău, property of Elena Bibescu¹⁶⁰, becoming bankers and owners of lands and real estates, in the Romanian towns where they carried out their activity.

Gheorghiev brothers took steps for their country of origin to regain its independence, donating money, participating to the creation of Bulgarian cultural societies, without forgetting, however, to give their support, again by philanthropic deeds, to the Romanian Independence War, as well as to certain charitable initiatives of the Romanian Royal House, such as the one of 1891 when Evloghie Gheorghiev joined King Carol I in establishing “Carol I” University Foundation, donating the amount of 200,000 lei¹⁶¹ for the help of poor students.

The mutual support between Evloghie and Hristo Gheorghiev brothers and Geshov brothers, later continued by Ivan Evstratie Geshov, out of the common desire to contribute to the liberation and cultural development of Bulgaria¹⁶², consolidated the friendship between the two families so much that after the death of Hristo and, later, of Evloghie Gheorghiev, in 1897, as neither of them had children, Ivan Evstratie Geshov, the father of Ivan Evstratie Geshov, remained the universal legatee of the two brothers’ estate.

From Evloghie Gheorghiev’s will, opened in July 1897, at Ilfov Court,¹⁶³ in the presence of the family, of the members of the Bulgarian legation in Bucharest and of a numerous audience, it transpires that, even after his death, he continued

¹⁵⁸ Arhivele Naționale ale României, *Fond Gheorghiev Evloghie și Hristo*, I/24, II/28, II/40, II/54, II/56, ff.1-2v, II/85, ff. 1-3v, II/205, ff.1-3v, II/225, ff.1-3, III/179, ff.1-3v, III/211, ff.1,2, III/265, V/62, V/250.

¹⁵⁹ “Curierul Judiciar”, 10 februarie 1902.

¹⁶⁰ Monitorul Oficial al României, Nr.227 din 13 (25) ianuarie 1882.

¹⁶¹ Anuarul Muzeului Județean “Ștefan cel Mare” Vaslui “Acta Moldaviae Meridionalis, XXXII, Vol.II, 2011, p.99.

¹⁶² In 1878, Evloghie continued to help his people. He began buying land in Sofia, and with the help of the famous banker Evstratie Ivan Geshov, he extended the bought area to over 10,000 sqm. In 1896, he donated 800,000 leva in gold and land in amount of more than 200,000 leva, for the building of the famous University of Sofia - Zhivko Stanchev, *Financier and benefactor Evlogi Georgiev*, <http://bnr.bg/en/post/>

¹⁶³ “Epoca”, Anul III, Nr.505, 11 iulie 1897.

his charitable deeds, leaving charity legacies to many institutions from country – two parts of the 160,000 lei revenue of the two estates from Teleorman were left to Bucharest Town Hall as a fund for the poor, another part was given to the Society for the Learning of the Romanian People and the fourth part to the Night Asylum. The largest amount, 6,000,000 lei was left for the “creation of a higher education school of positive sciences to be used in industry, in Sofia, or in any other large town of Bulgaria”.¹⁶⁴

Naturally, he did not forget about his relatives, each of them receiving 40,000 lei and his aunt Poulief received the right of use for his houses on 80 Calea Moşilor. Nor did he forget about his bank clerks or about his friends.

However, the remaining fortune, representing several million lei in 5% Romanian annuity, was left to Ivan Evstratie Geshov, at that time Finance Minister of Bulgaria, he was also appointed universal legatee, provided that he fulfilled the obligations imposed by the said legacies.¹⁶⁵

A conflict began between the Romanian State, through the Ministry of Finances and Ivan Evstratie Geshov concerning the heritage of the late Evloghie Gheorghiev. The Ministry of Finances, under the foreigners' heritage law, wanted to charge a 9% levy on the entire heritage of the deceased. Ivan Evstratie Geshov, in his capacity of universal legatee, refused to pay this levy for the heritage which remained from the late Gheorghiev, motivating that it was abroad,¹⁶⁶ and requesting, at the same time, the institution of his entire fortune.

Evloghie Gheorghiev had left 12 million lei in Romanian bills at “Disconto-Gesellschaft” of Berlin and “Le Crédit lyonnais” de Paris. And these institutions refused to release the heritage unless Ivan Evstratie Geshov presented an order of the court where the probate was initiated.¹⁶⁷ The Romanian Ministry of Finances notified the Court to hold back the issue of the estate institution order until Geshov “had paid 9% to the exchequer, that is, 980,000 lei”.¹⁶⁸

The two Gheorghiev brothers were buried in Bellu Cemetery of Bucharest and the vault, ordered by Ivan Evstratie Geshov, was built on the project of architect Ioan Mincu, along with the famous sculptor Frederic Storck who made the four apostles on the corners of the funerary edifice (Photo 3).

Going back to the family of Ivan Evstratie Geshov, they moved to Manchester in 1865, year when “Geshov Brothers” Company opened a commercial and a financial house in Great Britain. In Manchester, Ivan Evstratie Geshov studied at Owens College and Victoria University, graduating from financial and

¹⁶⁴ *Ibidem*

¹⁶⁵ *Ibidem*

¹⁶⁶ „Epoca”, Anul III, Nr.512, 18 iulie 1897.

¹⁶⁷ *Ibidem*

¹⁶⁸ *Ibidem*

political studies. Here, he is prepared for his lateral political activity, however, without abandoning family business.

After the liberation of Bulgaria, Ivan Evstratie Geshov becomes one of the leaders of the Liberal Party of East Rumelia and, a year before the birth of his son, Evstratie Ivan Geshov moves with his family to Sofia, holding the position of Director of the Bulgarian National Bank.¹⁶⁹

He held various political positions, culminating with that of Prime Minister of Bulgaria between 1911 and 1913.

As a universal legatee of the estate of late Evloghie Gheorghiev, Evstratie Ivan Geshov continued to fulfil his testamentary duties, taking over, inclusively, some of the lawsuits in which Gheorghiev was involved. Thus, on 1 December 1900, the Appellate Court of Galați ruled in the appeal lodged by Evloghie Gheorghiev, deceased at that time, continued by Evstratie Ivan Geshov. The object was the claim of a real estate from Brăila.¹⁷⁰ From judgment in civil case no. 179/1900, it appears that E.I. Geshov did not appear in Court, being represented by an attorney.¹⁷¹

The administration of the inherited estate with an iron hand, his sense of honour and duty were passed on to his son as well, Evstratie Ivan Geshov who, educated in the spirit of the time, seems to have continued his father's concerns, at least in the area of commercial and banking business, but also in his care for the inherited estate, especially after his father's death in 1924. These are revealed precisely by the purchase of the building from Galați, 90 Domnească Street, building which, as we have said before, was burdened by a mortgage deed in 1893, along with another building on Dogăriei Street, in favour of Evloghie Gheorghiev, for the amount of 53,500 lei.¹⁷²

No certain data are known about the passage of the building on Domnească Street into the property of Bucharest Urban Credit, although there was a mortgage deed on the name of Evloghie Gheorghiev. We know, however, that Evstratie Ivan Geshov, the son of the Prime Minister of Bulgaria, Ivan Evstratie Geshov, the universal legatee of Gheorghiev's estate, made efforts so that the building on 90 Domnească Street would regain its place in the family patrimony, fact which was, eventually, achieved.

Even if Evstratie Ivan Geshov became the owner of the building on Domnească Street, there is no clue as to his actually living in Galați, in this building. On 25 May 1941, Evstratie Ivan Geshov sends from Bucharest to Galați

¹⁶⁹ Stoicho Grancharov, *Political Power and The Monarchy in Bulgaria 1886-1894*, http://berberian11.tripod.com/_grancharov_conservative.htm

¹⁷⁰ "Curierul Judiciar", Anul X, Nr.62, 30 septembrie 1901.

¹⁷¹ *Ibidem*.

¹⁷² Monitorul Oficial al României, Nr.102, 6(18) august 1895

3rd Tax Division a request registered under no. 300 “to be exempted from the celibacy tax for my part of income from the building on 90 Domnească Street” as he had turned 57 on 2 January 1941.¹⁷³ The applicant had annexed his birth certificate to the request. It results from this request that the building was rented, Geshov obtaining incomes for which he paid tax. In fact, from the protocol drawn up by the census committee in 1942, it appears that the building was rented to the 3rd Territorial Headquarters.¹⁷⁴

In May 1941 and in November 1941, Evstratie Ivan Geshov, the owner of the building in Galați, 90 Domnească Street and the son of the former Prime Minister of Bulgaria, Ivan Evstratie Geshov, died, as according to Protocol no. 413 of 4 January 1942 on the taxation of income from buildings, the owners of the building were “the heirs of late E.I.Guechoff”,¹⁷⁵ who submitted a statement concerning the taxation of the income afferent to the building on 17 November 1941.

The heirs of E.I. Geshov lived in Bucharest, on 82 Calea Moșilor, according to taxation protocols no. 431 of 8 August 1945 and no. 39 of 8 January 1948.¹⁷⁶

If until 1948, the 3rd Territorial Headquarters had its office in the building on 90 Domnească Street, in 1949, as the political and social realities had changed, at the end of World War II and upon the instauration of the political regime imposed by Moscow, the building would host the offices of “Gheorghe Gheorghiu Dej” National Building Site, the site manager being architect Eugen Ivanov.¹⁷⁷

The heirs of E.I.Geshov owned the building on 90 Domnească Street (Republicii Street after 1948) until 1950, when the building was nationalised by Decree no. 92 of 1950. From this year on, the building belonged to the Buildings and Houses Enterprise, according to the Statement on property tax of 22 May 1952.¹⁷⁸

As of 1965, upon a new numbering of the buildings, the house on 90 Republicii, former Domnească Street, receives number 58, which is still valid today.¹⁷⁹

In the seventh decade of the past century, this house, property of the Buildings and Houses Enterprise, also hosted the Pioneers’ House, as well as other state institutions, while, some time before 1989, it hosted several union organisations.

After 1990, Republicii Street has its former name, Domnească, restored and building with no. 58, made of the main wing and an annex, was rented to the

¹⁷³ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Administrația Financiară Galați*, Dosar 5346/ 1942-1943, f.11.

¹⁷⁴ *Ibidem*, ff. 8,9.

¹⁷⁵ *Ibidem*, f.9.

¹⁷⁶ *Ibidem*, ff.4, 8.

¹⁷⁷ *Ibidem*, f.2.

¹⁷⁸ *Ibidem*, f.1.

¹⁷⁹ *Ibidem*, *Fond Primăria Galați*, Dosar 152/1965, fila 112.

County Association of Free Unions – the main wing, the annex being rented to some state institutions or various associations.

In May 2015, under a court order, Galați City Hall evacuated, by compulsory execution, the tenant of the main wing of the real estate, the cause being the non-observance of the rental agreement.

If so far we have presented data concerning the personalities and events related to the building on 58 Domnească Street, Galați, we will now reveal certain aspects concerning the architectonic evolution of the building.

It is placed in “Domnească Street” Urban Assembly, historical monument, included in the List of historical monuments with code GL-II-a-B-03010, to the north neighbouring on a historical monument known as “Casa Damian Drăgănescu” (Damian Drăgănescu’s House), code GL-II-m-B-03019 (Photo 4), to the east - Alexandru Ioan Cuza Street, to the south – another historical monument, the Administrative Palace, today, Galați County Prefect’s Institution, code GL-II-m-A-03016 (Photo 5), being separated by a car park and to west it borders on Domnească Street (Photo 6).

Originally it was used as a house, then, towards the end of the 19th century, it began hosting offices - for Covurlui County Prefecture until 1906, the 3rd Territorial Headquarters until 1948, “Gheorghe Gheorghiu Dej” Building Site, other public and private institutions after 1949 until today.

The L-shaped building is made of a main wing, continued from the West to the East by the annex, the building having probably been raised in 1872, as it stands written on the architrave above the entrance, on the Southern façade (Photo 7), the designing architect being unknown.

Illustrated postcards, printed at the end of the 19th century and at the beginning of the 20th century, offer us a clear image of the main part of the building which was the office of Covurlui County Prefecture (Photo 8).

Made of stone, brick, wood and covered with plate, the building had a generous yard, only its enclosing wall, decorated by wrought iron, being aligned with the other buildings on Domnească Street (Photo 9). The massive, octagonal masonry pillars, lain on a cubic base, kept watch over the two gates: the one for people and the one for means of transport.

In the yard, in the main wing, built on two storeys: semi-basement and elevated ground floor, we notice three registers: the base, the median register and the cornice, identically treated in terms of surface. The horizontal articulation of the façade is ensured by the profiled girdles between base, ground floor and bridge, as well as the richly profiled cornice of the building supported by decorative lugs, which outline the tripartite composition of classical architecture.

The first register is represented by the base, with bulging, bossed elements, interrupted by the tall windows on the western and northern façades, windows which ensured the lighting of the basement rooms.

The median register is divided into the lower register and the upper register, each presenting particularities which contribute to the beauty and elegance of the building.

Thus, the lower register is represented by the continuation of the window frameworks profile, with rectangular decorations enclosed by simple plaster borders.

The second register, the upper one, is separated from the lower register by a profiled girdle and it contains the area of the windows, decorated with frameworks ending in consoles which support a profiled cornice. A third console, at half distance between the other two, embellishes by filling up the rectangular space above each window. On the central jutting of the Western façade, the one on Domnească Street, three tall windows, ending in a circular arc, ornamented with circular arc borders, each with a profiled keystone. Between the windows of the central jutting, there stands an even trunk column, ending in an Ionic capital which supports a profiled cornice.

The corners of the median register, inclusively of the Western façade jutting, are enframed by brick bosses.

The third register, in the upper part of the building is decoratively treated with the frieze, the monotony of which is interrupted by the small gaps of the attic windows, inside each gap being a decorative masonry baluster in the middle. The profiled cornice is supported by terra cotta decorative consoles.

Above the central jutting of the street façade, a masonry, balustrade-shaped attic has four decorative urns and, in the middle, an oversized decorative medallion.

The southern façade of the building provides the main access into the building.

We encounter the same ornamental elements on this façade also, except for the entrance, placed on a central and less conspicuous jutting, but richly ornamented by horizontal notches, by the frame of the door which has a skylight ending in a circular arc, as well as by two pillars with capitals reminding of the Doric order, which support an entablement and a triangular fronton. On the entablement, in a rectangular frame, with vegetal motifs on one side and the other, we find written the year "1872".

Through the tall double wing door, one enters a narrow vestibule and from here, on a masonry stair, going past a double wooden wing French door, into the big hallway, lit in daytime by the central skylight, bordered by vegetal pattern mouldings.

There was a secondary entrance on the eastern side of the main wing. One got into a small hallway, and from here, either to the main wing or to the annex.

The main wing had a hip roof, covered with plate and a grandiose skylight on its crest, with star patterns on the sides and glass roof on the top, which added to the monumentality of the building; it was bordered by small acroteria on the corners.

The annex, glued to the main wing, has two storeys – ground floor and first floor, simplistically treated. The small window we see today certainly existed back then too, the architecture of annexes being, generally, the same for Galați town, in the vernacular style (Photo 10).

Functionally, the building was organised according to the neoclassical composition, the distribution of rooms being subordinated to the role of the central hallway. This had elements specific to neoclassicism – ornamental profile, ceiling mouldings.

Around the hallway, there were areas accommodating the representative, large, spacious rooms. In the north-east of the central hallway, a door opened onto a smaller hallway and from there, on cement stairs, to the semi-basement, the attic and the annex. The stairs leading to the semi-basement have a filled masonry balustrade, while the stairs leading to the attic and to the first floor of the annex are fitted with a balustrade with ornamental wooden balusters, like the handrail.

Today, rooms have no ceiling mouldings but this could be due to the interventions made to the building over the years.

The interior was lit at night by air gas lighting installation, provided by Charles Georgi House of Paris which had won the franchise for this type of works in Galați.¹⁸⁰

A pipe fitted with a tap, which still exists on the ceiling of the secondary entrance hallway, represents the only proof of this type of lighting system (Photo 11).

In the semi-basement, the floor is supported by gaps in ample arches, ensuring access to the rooms on this floor (Photo 12); the flooring is of cement.

On 16 April 1926, from the request submitted by Evstratie Ivan Geshov at Galați, City Hall for “radical repairs” to the building on 90 Domnească Street,¹⁸¹ we find out that it had basement and ground floor, “made of 8 rooms each and annexes, a ground floor and a floor made of 7 rooms each.”¹⁸² Thus, we find out, apart from the description of the building at that time, the number of buildings which existed in each wing of the building, as well as on each floor.

As the building was the property of Bucharest Urban Credit for a long period of time, probably it had not been maintained, therefore, upon its purchase by E.I.Geshov, the new owner felt it was necessary to rehabilitate it and to raise it to a

¹⁸⁰ Moise. N.Pacu, *Cartea județului Covurlui*, Stabilimentul Grafic Socec, București, 1891, p.337.

¹⁸¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Primăria Galați* Dosar 27/ 1926, f.9.

¹⁸² *Ibidem*.

state worthy of the man who had a mortgage deed on this property, Evloghie Gheorghiev, as well as of the fame of E.I.Geshov's family, his father being the universal legatee of Gheorghiev's estate.

Between 1908 and 1926, after the building of the Administrative Palace on the land south of the building located on 90 Domnească Street, a passage was opened between the two buildings, connecting Domnească and Cuza Vodă Streets. In fact, the Town Hall had planned to open such a bystreet when the Big Theatre had occupied the place of the Administrative Palace, however, the owners at that time, Evantia Acatos, Maria Pappa and Smaranda Sacomanu occupied it, which led to a lawsuit in 1888 for leaving the bystreet free.¹⁸³

The edifice was built in the eclectic style, its plastic and ornamental elements observing the standards of French neoclassicism, mainly characterised by the revival of the Greco-Roman patterns and developing new principles which quickly became rigid standards in terms of clarity of the exposure and simplicity of the structure through order, symmetry and proportions.

The earthquakes of 1940, 1977 and 1986 did not go without affecting the building on 90, currently 58 Domnească Street, imposing the need to consolidate it, work achieved by concrete bands inside the building, precisely in order to avoid affecting the ornamental patterns of the façades.

After 1950, the enclosure was taken away and replaced by a smaller masonry fence, with small ornamental pillars from place to place.

Today, the building is in a state which requires urgent restoration measures. The unauthorised interventions made after 1990, consisting in laminated wood floors, replacing the carpentry with white PVC in the rooms which hosted the offices of the Association of Free Unions, false ceilings, renting the premises to associations or companies with low financial potential, all of these took away some of the beauty of this building, by all kinds of works which did not take into account the architecture of the building.

The antiquity of the building, its representativeness for a certain historical epoch, the planimetric and structural coherence, the architectural plastics of the façades, the existence of valuable artistic components, the relationship with the urban context, along with the specificity for an architectonic style were reasons enough, although nothing was known about the owners of the building presented herein, to include it in 1992 on the list of architectural monuments, with the simple name "House", code GL-II-m-B-03017 (Photo 13,14).

We believe it is the time to restore its true identity to it and, after a responsible restoration, to rename this historical monument after its owner during the interwar period and until the nationalisation days - "E.I. Geshov House".

¹⁸³ *Ibidem*, Dosar 223/ 1884, f.27.

Foto 1 / Снимка № 1 / Photo no. 1

Extras din Planul oraşului Galaţi, 1897 / Извлечение от Плана на гр. Галац, 1897 г. /
Excerpt from Galaţi Town Plan, 1897

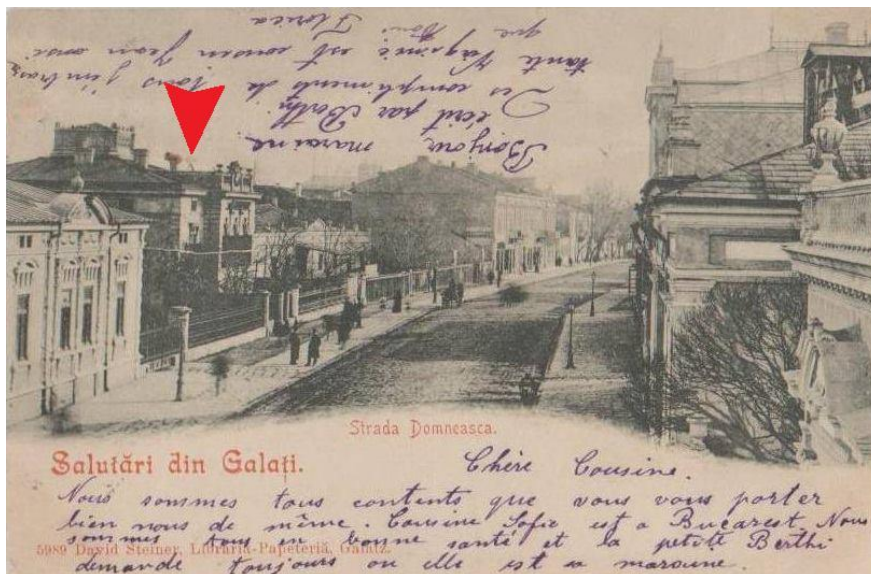

Foto 2 / Снимка № 2 / Photo no. 2

Str. Domnească, 1899, cu clădirea Prefecturii
ул. „Домняска“, 1899 г., със сградата на Префектурата
Domnească Street in 1899 with the building of the Prefecture

Foto 3 / Снимка № 3 / Photo no. 3

Cavoul fraților Gheorghiev din cimitirul Bellu, București
Мавзолеят на братя Евлоги и Христо Георгиеви, гробищен парк Белу, Букурещ
Georghiev Brothers' Tomb of Bellu Cemetery, Bucharest, Romania

Foto 4 / Снимка № 4 / Photo no. 4

Casa Damian Drăgănescu, monument istoric
Къщата на Дамян Дръгънеску, паметник на културата
Damian Drăgănescu's House, historical monument

Foto 5 / Снимка № 5 / Photo no. 5

Palatul Administrativ, astăzi Instituția Prefectului județului Galați, monument istoric
Административната палата, днес – Префектурата на окръг Галац, паметник на културата
The Administrative Palace, today, Galați County Prefect's Institution, historical monument

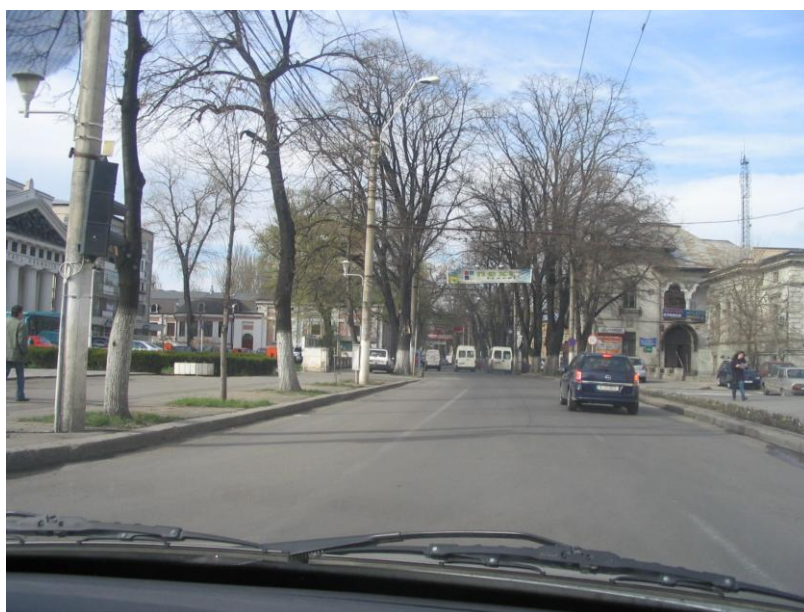

Foto 6 / Снимка № 6 / Photo no. 6

Strada Domnească, monument istoric
ул. „Домняска“, паметник на културата
Domnească Street, historical monument

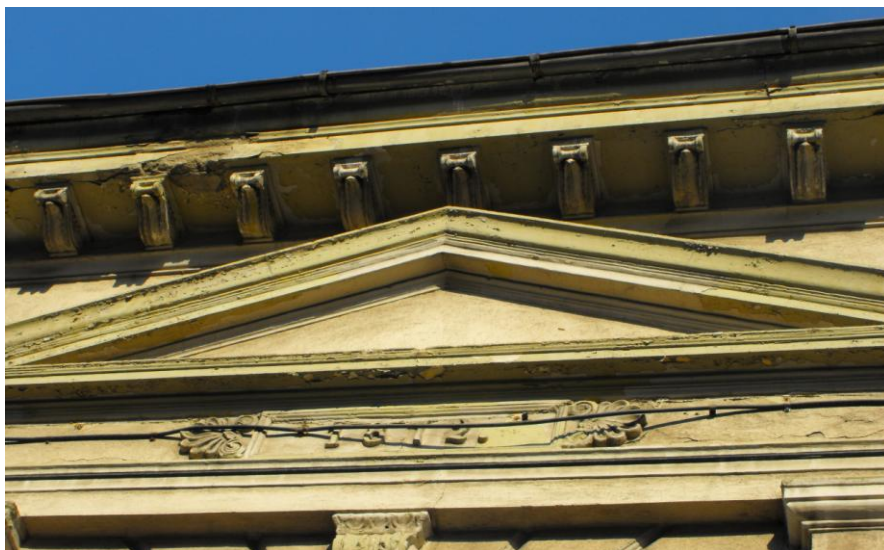

Foto 7 / Снимка № 7 / Photo no. 7
Intrarea principală cu inscripția „1872”
Главният вход с надпис „1872”
The main entrance with the inscription "1872"

Foto 8 / Снимка № 8 / Photo no. 8
Clădirea la începutul secolului al XX-lea
Сградата в началото на XX век
The building in the early 20th century

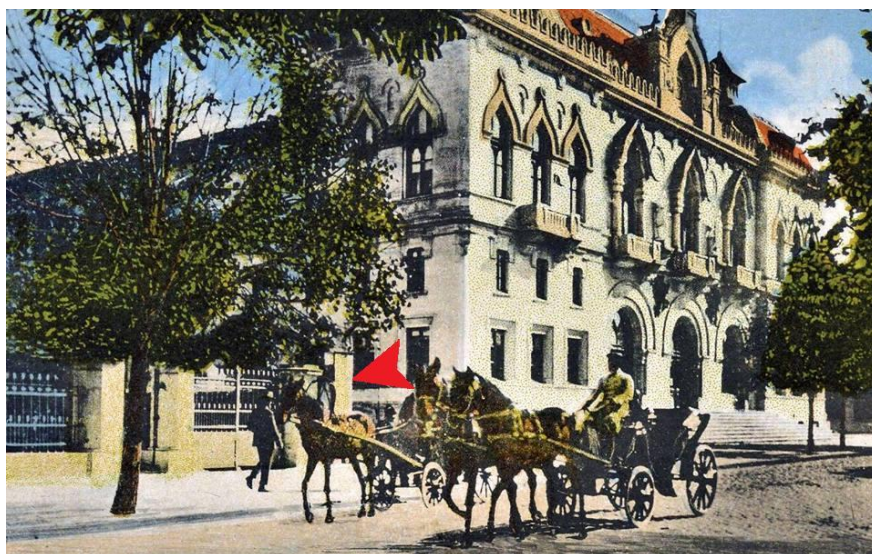

Foto 9 / Снимка № 9 / Photo no .9
Gardul clădirii / Оградата на сградата / Building fence

Foto 10 / Снимка № 10 / Photo no. 10
Anexa clădirii / Пристройката / Annex building

Foto 11 / Снимка № 11 / Photo no. 11
Urma instalației de iluminat cu gaz aerian
Останки от инсталацията за осветление с газ
Trace of the gas lighting installation

Foto 12 / Снимка № 12 / Photo no. 12
Demisol cu arcade / Приземен етаж с аркади / Semi-basement with arches

Foto 13 / Снимка № 13 / Photo no. 13

Casa Geshov, astăzi monument istoric, fațadă sud-vest
Къщата на Гешов, днес паметник на културата, югозападна фасада
Geshov House today, historical monument, S-W facade

Foto 14 / Снимка № 14 / Photo no. 14

Casa Geshov, astăzi monument istoric, fațadă nord-vest
Къщата на Гешов, днес паметник на културата, северозападна фасада
(Geshov House today, historical monument, N-W facade)

*Valentin BODEA, muzeograf
Muzeul de Istorie „Paul Păltănea“ Galați
Валентин БОДЯ, музеограф
Исторически музей "Paul Paltanea", Galaц
Valentin BODEA, curator
Galați History Museum „Paul Păltănea“*

ASPECTE ALE COMUNITĂȚII BULGARE DIN GALAȚI

Negustorii bulgari au tranzitat târgul și portul Galați încă din secolul al XVII-lea. Astfel, în anul 1678, misionarul catolic Giovanni-Battista del Monte Santa Maria într-o scrisoare expediată de la Galați, către Congregația de Propaganda Fide menționa că în orașul de la Dunăre, oameni de diferite nații cum ar fi: sârbi, bulgari, unguri și italieni sosesc în fiecare zi¹. La Galați, bulgarii s-au stabilit în număr mare în timpul războiului ruso-turc din anii 1806-1812. Divanul Moldovei era informat la 21 octombrie 1810 despre familiile bulgare care au fost aduse de peste Dunăre și așezate în Moldova între Galați și Reni. În anul următor la 29 iulie, s-a întocmit și un „izvod di familiile bulgărești ci s-au aflat lăcuind în târgul Galați“². După anul 1821, bulgari, sârbi și albanezi s-au refugiat din Peninsula Balcanică la Galați datorită represaliilor Imperiului Otoman asupra Eteriei, beneficiind de protecția consulului Austriei la Galați³.

„Greco-bulgari“ s-au stabilit la Galați și după războiul ruso-turc desfășurat între anii 1828-1829. Aceștia se ocupau cu negoțul, iar unii erau „muncitori cu mâinile“. O parte dintre ei au primit protecție britanică sau franceză. Locuiau în Mahalaua sârbească, atestată în jurul bisericii Sfântul Haralambie. Așezarea acestora la Galați s-a realizat în baza unui așezământ din luna iunie a anului 1830. În anul 1833 erau atestați un număr de 145 de bulgari în Galați. La 3 iulie 1841, „un anumit Milanovici“ era în Galați, unde recruta voluntari bulgari pentru Eterie „închiptă de numitul în favoarea nației bulgare“. Consulul Huber consemna, la 8

¹ Pr. Eugen Drăgoi, *Școala Comunității Bulgare din Galați. Mărturii inedite*, în „Școala gălățeană“, nr. 193, martie 2012, p. 20.

² Paul Păltănea, *Istoria orașului Galați de la origini până la 1918*, vol. I, Ediția a II-a, Editura Partener, Galați, 2008, p. 368-369. „Într-o listă de 31 de negustori gălățeni, din 20 iulie 1820, 14 iscălesc și cu patronimicul <<sârbu>>, unii sigur fiind bulgari“.

³ Pr. Eugen Drăgoi, *op. cit.*, p. 20.

august 1841, recrutarea voluntarilor, iar consulul Austriei din Brăila pretindea că s-au recrutat 600 de oameni. Bulgarii din Galați erau conduși de către Gheorghe Cazacu și de fratele acestuia Prose. Negustorul Gheorghe Cazacu era în legătură cu Petru Gancev din Reni și V. Aprilov, mare negustor din Gabrovo, stabilit la Odesa. La Galați în această perioadă datorită lui V. Aprilov se răspândesc litografiile și cărți bulgărești. În anul următor s-a încercat să se adune la Galați, un număr de voluntari, care după precizarea lui Stavri Gheorghiu se ridica la cifra de 200 de voluntari, din care 100 au trecut în Brăila. La 6 februarie 1842, consulul Rusiei la Iași, Kotzebue, informa pe domnitorul Moldovei, despre noile proiecte de independență ale bulgarilor din Galați. Bulgarii din Galați cereau compatrioților din Bolgrad și Reni, ajutoare și arme. Gheorghe Cazacu trebuia să se ocupe de înarmarea bulgarilor din Galați. În anul 1843, negustorul bulgar Stanciu Radovici strângea voluntari din Galați, astfel în preajma izbucnirii mișcării la Brăila avea „... strânși mulți oameni la Galați, dar nu poate aduce decât 20-30 <<în care are confians>>“. În anul 1844, în casa bancherului Avramovici aveau loc adunări secrete cu bulgarii⁴.

În anul 1858 se înființa la Galați, pe strada Mavramol, sub conducerea arhimandritului Maxim Raicovici, școala bulgară care avea să funcționeze până în anul 1874. A fost redeschisă în anul 1921, la inițiativa Epitropiei bulgare, cu două clase: clasa I cu un număr de 12 elevi, iar clasa a II-a cu doar 5 elevi. Corpul didactic era format din Rusca Smoleva și Mara Macarova (pentru limba bulgară) și Sofia Avramov (pentru limba română). Directorul școlii era protoiereul Petre Smolev⁵. Între anii '30-'40, școala se numea „Sfântul Clement al Ohridei“, iar corpul didactic era format din: Colev Săbe, director, Maria Sabuna, învățătoare și M.C. Ionescu Fulger, institutor titular⁶. Școala Comunității Bulgare se afla în anii '40, pe strada General Berthelot, numărul 69 și avea două săli de clasă, o

⁴ Paul Păltănea, *op. cit.*, p. 341, 369-373.

⁵ Pr. Eugen Drăgoi, *op. cit.*, p. 20. „Pe anul școlar 1921-1922, Școala Mixtă Primară Urbană Particulară Bulgară din Galați va avea numai primele două clase I și a II-a, cari vor fi instalate în salonul cel mare și spațios din fața localului școalei, având mărimea arătată în plan 7,20 pe 6,25 și înălțimea 3,55. Școala va fi frecventată numai de elevi cetățeni străini...“.

⁶ *Ibidem*, nr. 194, aprilie 2012, p. 20. „Astfel, anul școlar 1935/6 debuta cu 47 de elevi înscriși, dar la începutul anului 1940 numărul celor înscriși era doar de 20; în anul școlar 1942-1943 școala avea 45 de elevi înscriși <<toți de origine etnică bulgară>>. Din foile matricole reiese că în clasa I se predau 8 discipline: scriere și ex. gramaticale; cetirea; ex. de memorie și liberă reproducere; ex. de intuiție; matematici; religia; cântul; ed. fizică; în clasa a II-a elevii studiau 14 discipline: scriere și ex. gramaticale; cetirea; ex. de memorie și liberă reproducere; ex. de compunere; ex. de intuiție; matematici; religia; istoria; geografia; caligrafia; desenul; cântul; ed. fizică; lucrul de mână și gospodăria – la fete; lucru manual – la băieți. Corpul didactic: cântăreț bisericesc Gh. Dimitrov, Ecaterina Statkov, Pia Paraschiva Bălcănescu, Eleonora Grigore, preotul Nicolai Popov, Smaranda Dumitriu, N. Pruteanu, Rada Petrovna Andreeva“.

cancelarie, un hol, iar separat funcționa o cantină. În anul școlar 1942-1943 erau înregistrați 17 elevi în clasa I, 9 în clasa a II-a, 3 în clasa a III-a și 4 în clasa a IV-a, iar în anul școlar 1945-1946 școala avea 5 elevi în clasa I și a II-a, 7 elevi în clasa III-a și 8 în clasa a IV-a. La începutul anului 1950, școala își schimba denumirea în școala elementară mixtă cu limba de predare bulgară. În anul școlar 1953-1954 erau înscriși doar 10 elevi: niciunul în clasa I, 6 în clasa a II-a și câte doi în clasele a III-a și a IV-a. În anul 1954, școala a fost desființată⁷. La 11 septembrie 1860, comisarul Iordache Antachi și Efstati Atanasiu, delegați ai comunității bulgare din Galați, au cerut Primăriei autorizație pentru zidirea bisericii Sfântul Pantelimon, pe strada Mavromol, lângă școala bulgară, terminată în anul 1887⁸. Biserica a fost ridicată cu binecuvântarea Prea Sfințitului Episcop Calinic al Hușului⁹, iar sfințirea s-a realizat de către Episcopul Dunării de Jos, Partenie¹⁰. În anul 1866, într-un *Tablou de numărul populației aflată în orașul Galați cu arătarea cvartalelor*, se regăsea în cvartalul al III-lea recenzată strada Bulgară, cu un număr de 110 case și 130 de familii¹¹.

Cea mai influentă familie de negustori bulgari stabilită la București, dar care a avut relații comerciale și cu Galațiul a fost familia Gheorghiev. Negustorul bulgar Evloghie Gheorghiev era prezent în București, încă din anul 1839, venit din Karlovo, la început ca reprezentant al unchilor săi, frații Puliev care realizau comerț cu capitala București și cu Galații. În anul 1841 la București i se alătură lui Evloghie, fratele acestuia pe nume Hristo, cei doi devin mai târziu mari negustori, bancheri, arendași și moșieri¹². În anul 1844 de la Karlovo și Șiștov, se desfăceau mari cantități de coloniale importate de către negustorii bulgari Nicola Puliev și

⁷ *Ibidem*, nr. 195, mai 2012, p. 20. „Cantina a funcționat de la 1 noiembrie 1940 până la 1 aprilie 1941, fiind susținută din fondurile comunității“.

⁸ Paul Păltănea, *op. cit.*, vol.II, p. 212.

⁹ Teodor Iordache, *Albumul Galaților*, Tipografia „Bucovina“, Galați, 1935-1936, p. 35. „Primul și cel mai important slujitor în această biserică a fost Cuviosul Arhimandrit Maxim Raicovici, născut în orașul Dreanovo, județul Târnovo (Bulgaria) în anul 1806 și repauzat întru Domnul, în ziua de 25 februarie, anul 1874. Primul comitet de epitropi, care a lucrat alături de el, a fost compus din trei inși și anume: Antachi Iurdachiuv, Pantelimon Avramov și Mihail Avramovici, toți din Sviștov (Bulgaria). Actualul preot – Econ. Nicolai Popov – este din Bazargic județul Caliacra“.

¹⁰ Moise N. Pacu, *Cartea Județului Covurluiă*, I-II, Stabilimentul Grafic I.V. Socecă, București, 1891, p. 132. „Personalul bisericesc se compune din un preot, două cântăreți și un servitor. Ridicarea acestei biserici s'a făcut de către comunitatea bulgară din Galați și se administrează de un comitet (epitropie), ales de această comunitate. Întreținerea bisericeii se face din veniturile ei ordinare și din ofrande extraordinare. Pe lângă dânsa, sunt niște case ce-î aparțin, destinate unele pentru clericii săi și altele pentru închiriere“.

¹¹ Mariana-Delia Pohrib, *Actul constitutiv și Statutele Comunității Bulgare din Galați (1930)*, în „Danubius“, XXIX, Editura Muzeului de Istorie, Galați, 2011, p. 221.

¹² Constantin Velichi, *România și renașterea bulgară*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980, p. 55. „Cunoaștem din documente și pe clienții săi, vreo sută la număr, în marea lor majoritate negustori bulgari originari din orașele Bulgariei dar stabiliți acum la București, Craiova, Ploiești, Galați, Zimnicea, Alexandria ș.a.“.

frații Hristo și Evloghie Gheorghiev, care aveau prăvălii în Galați¹³. Frații Evloghie și Hristo Gheorghiev aveau legături comerciale cu Ruse, Șiștov și Uzungiovo, de unde se importa orez, migdale, anason, piei de capră, rogojini. În anul 1866, Evloghie Gheorghiev se ocupa de comerțul cu cereale și coloniale la Galați. Între anii 1867-1868, Evloghie și Hristo Gheorghiev care conduceau Comitetul revoluționar bulgar, înrolau voluntari bulgari la Galați, Odesa etc..¹⁴. Cei doi, de fapt, conduceau Societatea de Binefacere cu sediul la București, al cărei scop era formarea unui stat confederativ sub protecția Rusiei¹⁵. În anul 1883, Evloghie Gheorghieff, bancher din București, dona casele sale din strada Cuza Vodă din Galați, Spitalului Elisabeta – Doamna Caritatea Gălățeană¹⁶. Între anii 1871-1872, poetul Hristo Botev a locuit la Galați în localul școlii bulgare din oraș, fiind găzduit de către prietenul său Veliciko Popov care era învățător la această instituție de învățământ¹⁷. Pe strada Nicolae Bălcescu la numărul 33, unde a fost localul școlii bulgare, se mai păstrează încă o placă de marmură care menționează în limbile română și bulgară că aici a locuit între anii 1871-1872, marele poet revoluționar bulgar Hristo Botev, născut 1848, mort 1876. Această casă, fostă școală a Comunității Bulgare din Galați este monument istoric și se află pe Lista Monumentelor Istorice din orașul Galați¹⁸.

În anul 1881, bulgarii și sârbii conform recensământului erau în număr de 569¹⁹, în anul 1890, erau atestați 848 de bulgari,²⁰ iar în anul 1924, erau 86 de bulgari în comunele rurale și 17 în oraș²¹. Din aceste date statistice observăm că numărul bulgarilor a crescut în anul 1890 față de anul 1881, dar a scăzut simțitor în anul 1924 datorită Primului Război Mondial. În anul 1930, s-au adoptat Actul Constitutiv și Statutele Comunității Bulgare din Galați, care au stat la baza formării asociației intitulată „Comunitatea Bulgară din Galați”. Membrii fondatori erau: Ivan Manovici, Avram Stoica, Iordan Ivanov, Ștefan Dimitriu, Georgică Jecu,

¹³ Paul Păltănea, *op. cit.*, p. 312.

¹⁴ *Ibidem*, vol.II, p. 32, 128, 149.

¹⁵ Constantin Velichi, *op. cit.*, p. 220. „... Serbo-Bulgaria sau Bulgaro-Serbia”.

¹⁶ Din Localitate, în „Poșta”, an III, nr. 163 (739), 8 februarie 1883, p. 2.

¹⁷ Constantin Velichi, *op. cit.*, p. 247. „Comuna din Paris a înflăcărat atât de mult pe toți revoluționarii români, ruși, bulgari și polonezi încât la inițiativa lui Hristo Botev și Veliciko Popov, ei au înființat un comitet al <<Comunei Bulgare>> în numele căreia, în aprilie 1871, i-au trimis Comunei din Paris o telegramă de felicitare. Sub influența acestor lecturi și evenimente a scris desigur Botev la Galați, la 20 aprilie 1871 profesia sa de credință intitulând-o <<Simbol al credinței Comunei bulgare>>...”.

¹⁸ Lista Monumentelor Istorice din orașul Galați pe anul 2010, în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 670 bis, 2010, p. 1275. Poziția 260, Cod GL-IV-m-B-03145, sf. sec. XIX.

¹⁹ Mariana-Delia Pohrib, *op. cit.*, p. 221.

²⁰ Moise N. Pacu, *op. cit.*, p. 109.

²¹ Gh. N. Munteanu-Bârlad, *Galații*, Societate de Editură Științifică-Culturală, Galați, 1927, p. 11.

Mihăilă Anghelof, Petru Stoianof, Nicu Gheorghiu, Anghel Ivanov, Ionel Stoianof, Petru Petrescu, Chiril Stoica, Vasile Cojocaru, Alexander Ivanof, Dumitru Beldescu, Alex Tabai, Anghel Savof, Iordan Stoianoff, Petru Stoica, Petrică Hristu, Ștefan Tiribegea. Scopurile acesteia erau: de a conserva și dezvolta cultul religios între membrii acesteia, de a educa și cultiva elementele tinere ale etniei bulgare din orașul Galați și din județul Covurlui, de a îngriji de buna funcționare a școlii și a bisericii, de a angaja corpul didactic și religios, dar și orice alt personal pentru bunul mers al Comunității. Sediul era în orașul Galați, pe strada General Berthelot, numărul 61, iar durata ei era nelimitată. Patrimoniul asociației era compus din: Biserica și Școala Comunității Bulgare din Galați, strada General Berthelot, numărul 61, imobilul din Galați, Piața Nouă, numărul 45, casa din strada General Berthelot, numărul 61, veniturile ordinare și extraordinare ale Bisericii, Școlii și a bunurilor imobile, contribuția lunară și anuală a membrilor, donații sau legate, serbări sau baluri. Organele de administrație și control erau: Adunarea Generală, Comitetul de Epitropi și Cenzorii. În anul 1951, Comunitatea Bulgară din Galați era reprezentată de Gheorghe Canef, președinte, Vasilica Lungu, secretar, Chiril Miloșov, Ivan D. Hristu, casier, Ducef Duțu, controlor, etc.. În anul 1953, Comunitatea Bulgară „Sf. Pantelimon“ din Galați era condusă de către Canaev Gheorghe, președinte și Miloșov Chirilă, vicepreședinte, care administrau un patrimoniu compus din două imobile situate pe strada Nicolae Bălcescu la numerele 65 și 65 A (Biserica și casa parohială), plus un imobil situat în Piața 30 Decembrie la numărul 45, afectat ulterior de planurile de sistematizare din anul 1964²².

Acest studiu este o sinteză a evenimentelor și a personalităților de etnie bulgară care au avut legătură cu portul și orașul Galați între secolele al XVII-lea – al XX-lea. Portul, târgul și mai apoi orașul Galați a fost scena unde s-au derulat evenimente cu un rol deosebit pentru Comunitatea Bulgară din Galați, dar și pentru bulgarii din alte localități românești sau bulgare, pentru alte etnii și pentru cetățenii orașului Galați, unele sub influența personalității marcante a frațiilor Gheorghiev sau Hristo Botev cum ar fi: înființarea școlii bulgare, construcția bisericii bulgare, lupta bulgarilor pentru eliberarea teritoriilor ocupate de către otomani și formarea unui stat independent, înființarea Comunității Bulgare din Galați

²² Mariana-Delia Pohrib, *op. cit.*, p. 222-227, 231-232. „Primul comitet de epitropi a fost ales în adunarea generală ținută în ziua de 11 mai 1926, în persoana domnilor: Ivan Manivici, președinte; Avram Stoica, vicepreședinte, Ștefan Dimitriu, casier general, Iordan Ivanov, Mihail Anghelov, Georgică Jecu ca membri, iar ca secretar al Comitetului de Epitropi pentru partea culturală va fi directorul Școlii, iar pentru cea religioasă preotul Bisericii“.

ФАКТИ И ДАННИ ЗА ИСТОРИЯТА НА БЪЛГАРСКАТА ОБЩНОСТ В ГАЛАЦ

Българските търговци са преминавали през градчето и пристанището Галац още от XVII век насам, като през 1678 г. католическият мисионер Джовани Батиста дел Монте Санта Мария отбелязва в едно свое писмо, че в града по река Дунав хора от различни нации, като сърби, българи, унгарци и италианци пристигат всеки ден.²³ Голям брой българи се заселват в Галац по време на Руско-турската война от 1806-1812 г. На 21 октомври 1810 г. Диванът на Молдова е била информиран за българските семейства, които били заселвани през Дунава и настанявани в Молдова между Галац и Рени. На следващата година, на 29 юли, е изготвен и "списък на българските семейства, които живеят в градчето Галац".²⁴ След 1821 г. българи, сърби и албанци бягали от Балканския полуостров в Галац поради османските репресии спрямо активистите и привържениците на гръцкото освободително движение Филики Етерия, ползвайки се от закрилата на австрийския консул в Галац.²⁵

"Гръко-българите" продължили да се установят в Галац и след Руско-турската война от 1828-1829 година. Занимавали се с търговия, а някои от тях били работници. Част от тях получили британска или френска защита. Живеели в сръбската махала, формирана около църквата „Свети Харалампи“. Заселването им в Галац е разрешено с документ от юни 1830 г. През 1833 г. е имало общо 145 българи в Галац. На 3 юли 1841 г. "някой си Миланович" от Галац набирал български доброволци за Филики Етерия "като си въобразявал, че така помага за каузата на българската нация." На 8 август 1841 консулт Хубер отбелязва набирането на доброволци, а австрийският консул в Браила споменава, че са били набрани 600 души. Българите от Галац са водени от Георги Казаку и брат му Просе. Търговецът Георги Казаку имал връзки с Петър Ганчев от Рени и В. Априлов, голям търговец от Габрово, установен в Одеса. През този период в Галац благодарение на В. Априлов се разпространяват български литографии и книги. На

²³ Pr. Eugen Drăgoi, Școala Comunității Bulgare din Galați. Mărturii inedite, în „Școala gălățeană“, nr. 193, martie 2012, p. 20.

²⁴ Paul Păltănea, Istoria orașului Galați de la origini până la 1918, vol. I, Ediția a II-a, Editura Partener, Galați, 2008, p. 368-369. „Într-o listă de 31 de negustori gălățeni, din 20 iulie 1820, 14 iscălesc și cu patronimicul <<sârbu>>, unii sigur fiind bulgari“.

²⁵ Pr. Eugen Drăgoi, op. cit., p. 20.

следващата година се правят опити да се наберат в Галац доброволци, като според изчисленията на Ставри Георгиу, точният им брой е бил 200 души, от които 100 преминали в Браила. На 6 февруари 1842 г. руският консул в Яш уведомява княза на Молдова за новите проекти за независимост на българите от Галац. Българите от Галац поискали помощ и оръжия от сънародниците им от Болград и Рени. Георге Казаку трябвало да се занимава с въоръжаването на българите в Галац. През 1843 г. българският търговец Станчу Радович набирал доброволци от Галац, така че в навечерието на революционното движение в Браила "... той имаше набрани много хора в Галац, но можеше да доведе само 20-30, на които имаше доверие". През 1844 г. в дома на банкера Аврамович били проведени тайни срещи с българите.²⁶

През 1858 г. в Галац, на улица „Маврамомл” под ръководството на архимандрит Максим Райкович е основано Българското училище, което работи до 1874 г. По инициатива на българското настоятелство то е отворено отново през 1921 г. с два класа: I клас с 12 ученици и II клас - само с 5 ученици. Преподавателският състав се състои от Руска Смолева и Мара Макарович (за български език) и София Аврамов (за румънски). Директорът на училището е протоерей Петре Смолев.²⁷ Между 30-те и 40-те години училището носи името "Свети Климент Охридски", а преподавателският състав се състои от: Колев Събе – директор, Мария Сабуна -учителка и Йонеску Фулгер - титулярен учител.²⁸ През 40-те години училището на българската общност се

²⁶ Paul Păltănea, *op. cit.*, p. 341, 369-373.

²⁷ Проф. Еужен Дръгой, *op. cit.*, p. 20. „Учебна година 1921-1922, Съвместното основно, частно градско, българско училище в Галац ще разполага само с два първи и втори клас, които ще се помещават в големия салон, прилежащ към сградата на училището, с размери 7,20 на 6,25 и височина 3,55. Училището ще бъде посещавано само от чужди граждани...”

²⁸ *Ibidem*, № 194, април 2012, стр. 20. „По този начин учебната година 1935/6 г. ще започне с 47 записани ученика, а от началото на 1940 г. броят на записалите се наброяваше само 20; през учебната година 1942-1943 г. училището разполагаше с 45 записани ученика <<всичките от български произход>>. От справките се разбира, че в първи клас са се преподавали 8 предмета: правопис и пр. граматически упражнения; четене; пр. запаметяване и възпроизвеждане; пр. интуиция; математика; религия; пеене; физическо възпитание; в втори клас учениците са изучавали 14 предмета правопис и пр. граматически упражнения; четене; пр. запаметяване и възпроизвеждане; пр. интуиция; математика; религия; история; география; калиграфия; рисуване ; пеене; физическо възпитание; домакинство – за момичета; ръчен труд – за момчета. Учители: църковен певец Георги Димитров, Екатерина Статков, Пия Параскева Бълкънеску, Елеонора Григоре, свещеник Николай Попов, Смаранда Думитриу, Н. Прутеану, Рада Петровна Андреева “.

намира на улица „Генерал Бергло” №69 и има две класни стаи, канцелария, салон, а отделно функционира и столова. През учебната 1942-1943 г. са регистрирани 17 ученици в I клас, 9 - във II клас, 3 - в III клас и 4 - в четвърти клас, а през учебната 1945-1946 г. училището има петима ученици в I и II клас, 7 ученици в III клас и 8 в IV клас. В началото на 1950 г. училището променя името си в „Смесено начално училище с преподаване на български език”. През учебната 1953-1954 година са записани само 10 ученици; нито един в първи клас, 6 във II клас и по двама - в III и IV клас. През 1954 г. училището е затворено.²⁹

На 11 септември 1860 г. Йордаке Антраки и Евстати Атанасиу, делегати на българската общност в Галац, поискали разрешение от кметството за изграждане на църквата „Свети Пантелеймон” на улица „Мавропол”, в близост до българското училище, завършено през 1887 г.³⁰ Църквата е построена с благословията на епископа на Хуш³¹ Калиник, а освещаването е извършено от епископа на Долен Дунав Партение.³² През 1866 г. в един кадастър с броя на населението в град Галац и кварталите в трети квартал се намира Българската улица с общо 110 жилища и 130 семейства.³³

Най-влиятелната фамилия български търговци, установила се в Букурещ, която е имала и търговски връзки с Галац, е семейство Георгиеви. Българският търговец Евлоги Георгиев пристига от Карлово в Букурещ още през 1839 г., първоначално като представител на своите

²⁹ *Ibidem*, nr. 195, mai 2012, p. 20. „Cantina a funcționat de la 1 noiembrie 1940 până la 1 aprilie 1941, fiind susținută din fondurile comunității”.

³⁰ Paul Păltănea, *op. cit.*, vol. II, p. 212.

³¹ Теодор Йордаке, Албумът на жителите на Галац, Книгопечатница „Буковина“, Галац, 1935-1936 г., стр. 35. „Първият и най-важен служител в църквата беше преподобният архимандрит Максим Райкович, роден в град Дряново, област Търново (България) през 1806 г. и починал на 25 февруари, 1874 г. Първият съвет на настоятелите, с който си е сътрудничил, беше съставен от трима души: Антраки Юрдакиев, Пантелимон Аврамов и Михайл Аврамович, от Свищов (България). Настоящият свещеник – Николай Попов – е родом от Базарджик, област Калиакра”.

³² Мойсе Н. Паку, Книгата на област Ковурлуй, I-II т., Графика I.V. Сочеку, Букурещ, 1891 г., стр. 132. „Църковните служители се състоят от един свещеник, двама църковни певци и един помощник. Строежа на тази църква е осъществен от българското малцинство от Галац и се управлява от комитет (настояничество), избран от тази общност. Поддръжката на църквата се осъществява от приходи и дарения. В близост до нея се намират прилежащи къщи, в които живеят членовете на духовенството и други, отредени за отдаване под наем”.

³³ Марияна-Делия Похриб, Учредителният устав и статутът на българското малцинство от Галац (1930 г.), в „Данубиус“, XXIX, Издателство на историческия музей, Галац, 2011 г., стр. 221.

чичовци, братя Пулиевци, които извършвали търговия със столицата Букурещ и Галац. През 1841 г. в Букурещ към Евлоги се присъединява и брат му Христо, по-късно двамата стават големи търговци, банкери, наемодатели и чифликчии.³⁴ През 1844 г. от Карлово и Свищов се внасят големи количества колониални стоки от българските търговци Никола Пулиев и братята Христо и Евлоги Георгиеви, които имали магазини в Галац.³⁵ Братята Евлоги и Христо Георгиеви поддържали търговски връзки с Русе, Свищов и Узунджово, откъдето внасяли ориз, бадеми, анасон, кози кожи, рогозки. През 1866 г. Евлоги Георгиев се занимава с търговия със зърно и колониални стоки в Галац. В периода 1867-1868 г. Евлоги и Христо Георгиеви, които управлявали Българския революционен комитет, набирали доброволци в Галац и Одеса.³⁶ Всъщност двамата управлявали Благотворителното дружество („Добродетелната дружина“) със седалище в Букурещ, чиято цел била създаване на конфедерация под руска защита.³⁷ През 1883 г. Евлоги Георгиев, banker от Букурещ, дарил своите къщи на улица „Куза Вода“ в Галац на болницата „Елисавета – г-жа Благотворителност“.³⁸ В периода 1871-1872 г. поетът Христо Ботев е живял в Галац в българското училище, приютен от своя приятел Величко Попов, който е бил учител там.³⁹ На улица „Бълческу“ № 33, където е било българското училище, още се пази мраморна плоча, в която пише на румънски и български език, че тук е живял между 1871-1872 г. големият български революционер и поет Христо Ботев, роден през 1848 г., загинал през 1876 г. Тази къща, бившето училище на българската общност в Галац, е

³⁴ Константин Велики, Румъния и българското възраждане, Научно и енциклопедично издателство, Букурещ, 1980 г., стр. 55. „Запознати сме, посредством документи и чрез нашите клиенти, около 100 на брой, че повечето български търговци са родом от градовете на България, живеещи понастоящем в Букурещ, Крайова, Плоещ, Галац, Зимнича, Александрия и др.“.

³⁵ Paul Păltănea, *op. cit.*, p. 312.

³⁶ *Ibidem*, vol. II, p. 32, 128, 149.

³⁷ Constantin Velichi, *op. cit.*, p. 220. „... Serbo-Bulgaria sau Bulgaro-Serbia“.

³⁸ *Din Localitate*, în „Poșta“, an III, nr. 163 (739), 8 februarie 1883, p. 2.

³⁹ Константин Велики, *op. cit.*, стр. 247. „Парижката комуна е разпалила до такава степен въображението на румънските, руските, българските и полските революционери, че при инициативата на Христо Ботев и Величко Попов, създават комитета на <<Българската комуна>> от името, на който, през април 1871 г., изпращат на парижката комуна поздравителна телеграма. Под влиянието на тези записки и събития, Ботев написва, в Галац, на 20 април 1871 г. своето кредо, озаглавено <<Символ на вярата на българската комуна>>...“.

исторически паметник и се намира в списъка на историческите паметници в град Галац.⁴⁰

През 1881 г., по данни от преброяването, българите и сърбите са били 569,⁴¹ през 1890 г. имало 848 българи,⁴² а през 1924 г. е имало 86 българи в селските райони и 17 в града.⁴³ От тази статистика се вижда, че броят на българите се увеличава през 1890 г. в сравнение с 1881 г., но е намалял значително през 1924 г. заради Първата световна война. През 1930 г. е приет учредителният акт и уставът на "Българската общност в Галац". Членове-основатели са: Иван Манович, Аврам Стойка, Йордан Иванов, Стефан Димитриу, Георгжика Жеку, Михаила Ангелов, Петру Стоянов, Нику Георгиу, Ангел Иванов, Йонел Стоянов, Петру Петреску, Кирил Стойка, Василе Кожокару, Александър Иванов, Думитру Белдеску, Алекс Табай, Ангел Савов, Йордан Стоянов, Петру Стойка, Петрика Христу, Стефан Тирибеджеа. Целта на асоциацията е била: да се запази и развие религиозният култ сред членовете, да се образуват и да се култивират младите етнически българи от града и окръг Ковурлуй, да се грижи за безупречното функциониране на училището и църквата, да се наемат учители и църковен персонал, както и друг персонал за доброто на Общността. Седалището е било в град Галац, на улица „Генерал Бертло”, а продължителността му е била неограничена. Имуществото на дружеството се състои от: църквата и училището на българската общност в Галац на улица „Генерал Бертло” № 61; сградата на Новия площад № 45; къщата на улица „Генерал Бертло” № 61, обикновените и извънредните приходи на църквата, училището и недвижимите имоти, месечните и годишните вноски на членовете, дарения или завещания, тържества или балове. Органи за управление и контрол са: Общото събрание, Съветът на попечителите и одиторите. През 1951 г. българската общност в Галац е представлявана от Георги Канев - председател, Василица Лингу - секретар, Кирил Милосович, Иван Г. Христу, касиер Дучев Дуцу – контрольор, и други. През 1953 г. българската общност "Св. Пантелеймон" от Галац е ръководена от Канев Георги - президент и Милосович Кирила - заместник, които управляват имущество, състоящо се от две сгради, разположени на

⁴⁰ Lista Monumentelor Istorice din oraşul Galaţi pe anul 2010, în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 670 bis, 2010, p. 1275. Poziția 260, Cod GL-IV-m-B-03145, sf. sec. XIX.

⁴¹ Mariana-Delia Pohrib, *op. cit.*, p. 221.

⁴² Moise N. Pacu, *op. cit.*, p. 109.

⁴³ Gh. N. Munteanu-Bârlad, *Galații*, Societate de Editură Științifică-Culturală, Galați, 1927, p. 11.

улицата „Бълческу” № 65 и 65 А (църква и енорийска канцелария), плюс една сграда, намираща се на площад „30 декември” №45, разрушена при налагането на новия регулационен план през 1964 г.⁴⁴

Това проучване представлява едно обобщение за събитията и личностите на етническите българи, свързани с пристанището и град Галац между XVII-XX в.. Пристанището, а след това и град Галац, са били сцена, където са се развили събития с важна роля за българската общност, някои от тях под влиянието на личности като братята Георгиеви или Христо Ботев, като например – основаването на българското училище, построяването на българската църква, борбата на българите за освобождение и формирането на независима държава, създаването на организация на българската общност в Галац.

⁴⁴ Марияна-Делия Похриб, *op. cit.*, стр. 222-227, 231-232. „Първият комитет (настояничество) беше избран на генералното събрание проведено на 11 май 1926 г., с присъстващи: Иван Маневич, председател; Аврам Стойка, заместник-председател, Стефан Думитру, касиер, Йордан Иванов, Михайл Ангелов, Джеорджика Жеку, членове, за секретар на Културният комитет беше избран директорът на училището, а за Религиозният комитет - свещеникът“.

ASPECTS OF THE BULGARIAN COMMUNITY OF GALAȚI

Bulgarian merchants were passing through the borough and port of Galați ever since the 17th century, therefore, in 1678, the Catholic missionary, Giovanni-Battista del Monte Santa Maria in a letter sent from Galați to the Congregation for the Propagation of the Faith, was mentioning that, in the town on the Danube, people of different nations arrive each day: Serbs, Bulgarians, Hungarians and Italians⁴⁵. At Galați, many Bulgarians arrived during the Russo-Turkish wars of 1806-1812. The Assembly of Moldova was informed on 21 October 1810 about the Bulgarian families who had been brought from across the Danube and settled down in Moldova, between Galați and Reni. The following year, on 29 July, a register was compiled, “recording the Bulgarian families who were living in Galați borough”⁴⁶. After 1821, Bulgarians, Serbs and Albanians left the Balkan Peninsula and took refuge in Galați because of the reprisals of the Ottoman Empire against the Filiki Eteria, here benefitting from the protection of the Consul of Austria⁴⁷.

“Greco-Bulgarians” settled in Galați after the Russo-Turkish war of 1828-1829 as well. Some were merchants and some were labourers. A part of them were under British or French protection. They lived in the Serb slum, around Saint Haralambie Church. Their settlement in Galați was based on an endowment of 1830. In 1833, documents were attesting 145 Bulgarians living in Galați. On 3 July 1841, “a certain Milanovici” was recruiting volunteers in Galați for Filiki Eteria, “thought by him to be in favour of the Bulgarian nation”. Consul Huber was recording, on 8 August 1841, the recruitment of the volunteers and the Consul of Austria in Brăila was claiming that 600 volunteers had been recruited. The Bulgarians from Galați were led by Gheorghe Cazacu and his brother, Prose. Merchant Gheorghe Cazacu was in connection with Petru Gancev from Reni and V. Aprilov, great merchant from Gabrovo, established in Odessa. In those days, Bulgarian lithographs and books spread in Galați owing to V. Aprilov. The next year, volunteers were gathered in Galați, two hundred according to Stavri Gheorghiu, one hundred of them passing to Brăila. On 6 February 1842, the Consul of Russia in Iași, Kotzebue, was informing the Prince of Moldova about the new

⁴⁵ Pr. Eugen Drăgoi, *Școala Comunității Bulgare din Galați. Mărturii inedite*, in “Școala gălățeană”, nr. 193, March 2012, p. 20.

⁴⁶ Paul Păltănea, *Istoria orașului Galați de la origini până la 1918*, vol. I, Ediția a II-a, Editura Partener, Galați, 2008, p. 368-369. “In a list of 31 merchants from Galați of 20 July 1820, 14 also sign with the patronymic <<sârbu>>, some of them being Bulgarians.”

⁴⁷ Pr. Eugen Drăgoi, *op. cit.*, p. 20.

independence projects of the Bulgarians from Galați. The Bulgarians from Galați were asking for reinforcements and weapons from their compatriots from Bolgrad and Reni. Gheorghe Cazacu was in charge with the arming of the Bulgarians from Galați. In 1843, the Bulgarian merchant, Stanciu Radovici was gathering volunteers in Galați, thus, around the outbreak of the action in Brăila he had “... gathered a lot of people in Galați, but could only bring 20-30 <<whom he trusted>>”. In 1844, secret gatherings with the Bulgarians were held in the home of banker⁴⁸.

In 1858 the Bulgarian School was established in Galați, on Mavramol Street, under the management of archimandrite Maxim Raicovici, school which would be open until 1874. It was reopened in 1921, at the initiative of the Bulgarian Vestry, with two grades: 1st grade with 12 students and 2nd grade with only 5 students. The teaching staff comprised Rusca Smoleva and Mara Macarova (for the Bulgarian language) and Sofia Avramov (for the Romanian language). School Principal was Protopope Petre Smolev⁴⁹. Between 1930 and 1940, the school was named “Saint Clement of Ohrid“, and the teaching staff comprised: Colev Săbe, Principal, Maria Sabuna, elementary teacher and M.C. Ionescu Fulger, school master⁵⁰. In the 1940s, the School of the Bulgarian Community was on 69 General Berthelot Street and had two classrooms, a teachers’ room, a hallway and, separately, a cafeteria. In the school year 1942-1943, there were 17 students in the 1st grade, 9 in the 2nd grade, 3 in the 3rd grade and 4 in the 4th grade and in the school year 1945-1946, the school had 5 students in the 1st and 2nd grades, 7 students in 3rd grade and 8 in the 4th grade. At the beginning of 1950, the school changed its name to Mixed Bulgarian-Teaching Elementary School. In the school year 1953-1954 it only had 10 students: none in the 1st grade, six in the 2nd grade and two in the 3rd and 4th grades. In 1954, the school was closed⁵¹. On 11 September 1860, comis Iordache

⁴⁸ Paul Păltănea, *op. cit.*, p. 341, 369-373.

⁴⁹ Pr. Eugen Drăgoi, *op. cit.*, p. 20. “In school year 1921-1922, the Bulgarian Private Urban Primary Mixed School of Galați will only have the first two grades, the 1st and the 2nd, to be accommodated by the large parlour in front of the school building, measuring 7.20 per 6.25, height 3.55. The school will only have foreign students...”

⁵⁰ *Ibidem*, nr. 194, April 2012, p. 20. “Therefore, school year 1935/6 was beginning with 47 enrolled students, but at the beginning of 1940, there were only 20 enrolled; in school year 1942-1943 the school had 45 enrolled students <<all of them Bulgarian>>. From the transcripts, it appears that 8 subjects were taught in the 1st grade: writing and grammar exercises; reading; memory and free reproduction exercises; intuition exercises; mathematics; religion; singing; physical education; handwork and household – for girls; hand labour – for boys. Teaching staff: vicar choral Gh. Dimitrov, Ecaterina Statkov, Pia Paraschiva Bălcănescu, Eleonora Grigore, priest Nicolai Popov, Smaranda Dumitriu, N. Pruteanu, Rada Petrovna Andreeva”.

⁵¹ *Ibidem*, nr. 195, May 2012, p. 20. “The canteen worked from 1 November 1940 until 1 April 1941, being supported by the community funds”.

Antachi and Efstati Atanasiu, delegates of the Bulgarian Community of Galați, requested to the Town Hall a permit for building Saint Pantelimon Church on Mavromol Street, near the Bulgarian School, completed in 1887⁵². The church was raised with the blessing of His Grace Bishop Calinic of Huși⁵³, and the consecration was officiated by Partenie, Bishop of the Lower Danube⁵⁴. In 1866, in a *Table of the population of Galați, on quarters*, we find the Bulgarian Street in the 3rd quarter, with 110 houses and 130 families⁵⁵.

The most influential family of Bulgarian merchants established in Bucharest, but who had commercial relations with Galați as well, was Gheorghiev family. The Bulgarian merchant, Evloghie Gheorghiev had been in Bucharest since 1839, coming from Karlovo, at first, as a representative of his uncles, Puliev brothers, who engaged in trade with Bucharest and Galați. In 1841, he was joined in Bucharest by his brother, Hristo, the two later becoming great merchants, bankers, leaseholders and landowners⁵⁶. In 1844, large quantities of groceries from Karlovo and Șiștov were being sold, imported by the Bulgarian merchants, Nicola Puliev and Hristo and Evloghie Gheorghiev brothers, who owned stores in Galați⁵⁷. Evloghie and Hristo Gheorghiev brothers had commercial ties with Ruse, Șiștov and Uzungiovo, importing rice, almonds, anise, goatskins, mats. In 1866, Evloghie Gheorghiev was doing trade with cereals and groceries in Galați. Between 1867 and 1868, Evloghie and Hristo Gheorghiev, the leaders of the Bulgarian Revolutionary Committee, were enrolling Bulgarian volunteers in Galați, Odessa

⁵² Paul Păltănea, *op. cit.*, vol. II, p. 212.

⁵³ Teodor Iordache, *Albumul Galaților*, Tipografia "Bucovina", Galați, 1935-1936, p. 35. "The first and the most important servant in this church was the Right Reverend Archimandrite Maxim Raicovici, who was born in Dreanovo town, Târnovo County (Bulgaria) in 1806 and died on 25 February 1874. The first committee of vestrymen who worked with him had three members, namely: Antachi Iurdachiuv, Pantelimon Avramov and Mihail Avramovici, all from Sviștov (Bulgaria). The present priest – Econ. Nicolai Popov – is from Bazargic, Caliacra County".

⁵⁴ Moise N. Pacu, *Cartea Județului Covurlui*, I-II, Stabilimentul Grafic I.V. Socecă, București, 1891, p. 132. "The church staff consists of a priest, two vicar chorals and a servant. This church was raised by the Bulgarian community of Galați and it is administered by a committee (vestry), elected by this community. The church is maintained from its ordinary income and extraordinary offerings. Next to the church, there are some houses which belong to it, some for the clergymen and some for renting".

⁵⁵ Mariana-Delia Pohrib, *Actul constitutiv și Statutele Comunității Bulgare din Galați (1930)*, in "Danubius", XXIX, Editura Muzeului de Istorie, Galați, 2011, p. 221.

⁵⁶ Constantin Velichi, *România și renașterea bulgară*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980, p. 55. "Based on documents, we also know who his clients were, about one hundred, most of them Bulgarian merchants from Bulgarian towns but who had settled in Bucharest, Craiova, Ploiești, Galați, Zimnicea, Alexandria etc."

⁵⁷ Paul Păltănea, *op. cit.*, p. 312.

etc⁵⁸. The two were leading in fact the Benefaction Society with the headquarters in Bucharest, the purpose of which was to create a confederate state under Russian protectorate⁵⁹. In 1883, Evloghie Gheorghieff, banker from București, was donating his houses on Cuza Vodă Street, Galați, to Elisabeta - Doamna Caritatea Gălățeană Hospital⁶⁰. Between 1871 and 1872, poet Hristo Botev lived in Galați on the premises of the Bulgarian School, being hosted by his friend, Veliciko Popov, who was elementary teacher there⁶¹. On 33 Nicolae Bălcescu Street, where the Bulgarian school used to be, there is a marble plate which indicates, in Romanian and Bulgarian, that the great revolutionary poet, Hristo Botev (1848-1876) lived here between 1871 and 1872. This house, former school of the Bulgarian Community of Galați is on the List of Historical Monuments of Galați City⁶².

According to the census, there were 569 Bulgarians and Serbs in 1881⁶³, in 1890 there were 848 Bulgarians,⁶⁴ and in 1924, 86 Bulgarians in villages and 17 in town⁶⁵. According to these statistical data, the number of Bulgarians grew in 1890 as compared to 1881, but decreased drastically in 1924 as a consequence of World War I. In 1930, the Memorandum and Statutes of Galați Bulgarian Community were adopted, which lay at the basis of the “Bulgarian Community of Galați” Association. Its founder members were: Ivan Manovici, Avram Stoica, Iordan Ivanov, Ștefan Dimitriu, Georgică Jecu, Mihăilă Anghelof, Petru Stoianof, Nicu Gheorghiu, Anghel Ivanov, Ionel Stoianof, Petru Petrescu, Chiril Stoica, Vasile Cojocar, Alexander Ivanof, Dumitru Beldescu, Alex Tabai, Anghel Savof, Iordan Stoianoff, Petru Stoica, Petrică Hristu, Ștefan Tiribegea. The goals of the association were to preserve and develop religion, to educate and cultivate the young Bulgarians of Galați town and Covurlui County, to see to the proper running of the school and church, to hire the teachers and the clergy, as well as any other staff, for the good development of the Community. Its headquarters was in Galați, on 61 General Berthelot Street, Galați and the duration was unlimited. The

⁵⁸ *Ibidem*, vol.II, p. 32, 128, 149.

⁵⁹ Constantin Velichi, *op. cit.*, p. 220. “... Serbo-Bulgaria or Bulgaro-Serbia”.

⁶⁰ Din Localitate, in “Poșta”, an III, nr. 163 (739), 8 February 1883, p. 2.

⁶¹ Constantin Velichi, *op. cit.*, p. 247. “Paris Commune stirred all the Romanian, Russian, Bulgarian and Polish revolutionaries so that upon the initiative of Hristo Botev and Veliciko Popov, they created a committee of the <<Bulgarian Commune>> on behalf of which, in 1871, they sent a congratulations telegram to Paris Commune. It was under the influence of these readings and events that Botev, on 20 April 1871 in Galați, was entitling his profession <<Symbol of the faith of the Bulgarian Commune>>...”.

⁶² List of the Historical Monuments of Galați in 2010, in “Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 670 bis, 2010, p. 1275. Poziția 260, Cod GL-IV-m-B-03145, sf. sec. XIX.

⁶³ Mariana-Delia Pohrib, *op. cit.*, p. 221.

⁶⁴ Moise N. Pacu, *op. cit.*, p. 109.

⁶⁵ Gh. N. Munteanu-Bârlad, *Galații*, Societate de Editură Științifică-Culturală, Galați, 1927, p. 11.

patrimony of the association comprised the following: the Church and School of the Bulgarian Community of Galați, 61 General Berthelot Street, the building in Galați, 45 Piața Nouă, the house on 61 General Berthelot Street, the ordinary and extraordinary income of the Church, School and real estates, the monthly and annual subscriptions of the members, donations or wills, festivals or balls. The administration and control bodies were: the General Assembly, the Committee of Vestrymen and the Auditors. In 1951, the Bulgarian Community of Galați was represented by Gheorghe Canef, Chairman, Vasilica Lungu, Secretary, Chiril Miloșov, Ivan D. Hristu, cashier, Ducef Duțu, controller etc. In 1953, “Saint Pantelimon” Bulgarian Community of Galați was led by Canaev Gheorghe, Chairman and Miloșov Chirilă, Deputy Chairman, who managed a patrimony made of two buildings on Nicolae Bălcescu Street, numbers 65 and 65 A (the church and the church house), plus a building in Piața 30 Decembrie, number 45, affected subsequently by the systematisation plans of 1964⁶⁶.

The present paper is a synthesis of the Bulgarian events and personalities which were related to Galați port and town between the 17th and the 20th centuries. The port, the borough and then the town of Galați witnessed many significant events, for the Bulgarian Community of Galați, as well as for the Bulgarians of other Romanian or Bulgarian towns, for other ethnic groups and for the inhabitants of Galați town, such as: the creation of Bulgarian schools, the building of Bulgarian churches, the Bulgarians’ fight for the liberation of the territories occupied by the Ottomans and the creation of an independent state, the establishment of the Bulgarian Community of Galați.

⁶⁶ Mariana-Delia Pohrib, *op. cit.*, p. 222-227, 231-232. “The first committee of vestrymen was elected in the general assembly of 11 May 1926: Ivan Manivici, chairman; Avram Stoica, vice chairman, Ștefan Dimitriu, general cashier, Iordan Ivanov, Mihail Anghelov, Georgică Jecu members, and secretaries of the Committee of Vestrymen: for cultural issues - the school principal and for religious issues - the church priest”.

Hristo Botev-poet și erou național;
Христо Ботев – поет и национален герой
Hristo Botev - a poet and a national hero

Fosta școală bulgară din Galați, str. Nicolae Bălcescu, nr. 33;
Бившето българско училище в Галац, ул. „Николае Бълческу“ № 33
The former Bulgarian School, no. 33, Str. Nicolae Balcescu, Galați

Biserica "Sf. Pantelimon" a comunității bulgare din Galați;
Черквата „Св. Пантелеймон“ на българската общност в Галац
"Sf. Pantelimon" Bulgarian Church, from Galați

DANUBIUS

Acta Symposium

I / 2015

CONTRIBUTORS:

Aneta MIHAYLOVA / Анета МИХАЙЛОВА

Iavor STOYANOV / Явор СТОЯНОВ

Marius MITROF / Мариус МИТРОВ

Valentin BODEA / Валентин БОДЯ

Editor / Редактор: Cristian Dragoș CĂLDĂRARU

ISSN 1220 – 5052

EISSN 2392 – 7992

www.revistadanubius.ro